

Slovenski Pravnik

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA :

1. Prof. Stanko Lapajne: Civilnopravna zakonodaja Kraljevine Jugoslavije v letu 1934	209
2. Ciril Spindler: Dokazovanje resnice, ako je predmet klevete dejanje, za katero je pristojno vojaško sodišče	240
3. Dr. Alija Košir: Krvne skupine in vprašanje očetovstva	243
4. Univ. prof. dr. Rado Kušej: Bračno pravo za katolike v Avstriji izza konkordata	247
5. Književna poročila	260
6. Razne vesti	274

PRILOGA: Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh II, št. 451—475.

V LJUBLJANI 1935

Urednik: Dr. Rudolf Sajovic

Natisnila Narodna tiskarna — Predstavniki Franc Jezeršek

Rokopisi naj se pošiljajo: Uredništvo »Slovenskega Pravnika« v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo »Pravnik« v Ljubljani).

Slovenski Pravniki

Leto XLIX.

Ljubljana, oktobra 1935.

Št. 9. — 10.

Civilnopravna zakonodaja kraljevine Jugoslavije v letu 1934.

Prof. Lapajne.

Razvoj jgsl. civilnopravne zakonodaje do konca l. 1933 (s posebnim ozirom na slovensko in slov.-dalmatinsko pravno področje) sem opisal v posebni brošuri, ki je izšla začetkom l. 1934; nadaljujem z opisom tega razvoja v lanskem letu. Značilna za to zakonodajno dobo je zlasti vrsta pravnih virov. Izšle so skoro same uredbe ministrov, krite seveda z opolnomočenji zakonodajca. Teh opolnomočenj v naslednjem ne bom citiral, ker jih citirajo uredbe same; največ jih je dal zakonodajec s finančnim zakonom za l. 1934/35 z dne 28. marca 1934 št. 73/XVIII kos 34. —

Nič se ni premenilo v lanskem letu na področju notranjdržavnega negmotnega prava; razni, od našega avtorskega zakona napovedani pravilniki so bili izšli že pred l. 1934. V razmerju k tujim državam se preminja vsako leto krog tistih držav, s katerimi nas vežejo mednarodni dogovori za zaščito industrijske in avtorske svojine. Katerere države so v danem trenutku članice teh dogovorov, se da ugotoviti (med drugim) tudi s pomočjo Službenih novin in Sl. lista, ki objavljata vsak pristop in odstop (dasi zelo kasno). V tem pogledu utegne zanimati, da je z dnem 22. decembra 1933 opustila (po dolgem oklevanju) sosednja Avstrija svojo, izza l. 1895 uzakonjeno 30-letno posmrtno avtorsko zaščito in prešla k 50-letni konvencijski (kar so objavile Sl. N. v št. 122/XXXI, naš Sl. l. v kosu 80 iz lanskega leta). Dne 13. decembra 1934 je sledila Avstriji z enakim podaljšanjem Nemčija. —

V pravu fizičnih oseb so bile unificirane določbe o proglasitvi pogrešanih oseb za mrtve in o sodnem dokazovanju smrti, in sicer s VI. delom novega jgsl. nepr. postopnika z dne 24. julija 1934 št. 175/XLV kos 8 (iz l. 1935).

Unificirane so bile v glavnem le formalnopravne določbe, ne materijalnopravne; za te ostanejo v nadaljnji veljavi (dokler ne dobimo enotnega jgsl. civ. zak.) dosedanji partikularnopravni civ. zakoniki, razumevajoč z njimi »vse predpise državljsanskega prava« (gl. čl. 8 uvodnega zak. k nepr. post. z dne 26. julija 1934 št. 178/XLVII kos 95). Pri nas so ostale torej v veljavi vse materijalnopravne določbe §§-ov 24 in 112 o. d. z. Nove so nastopne materijalnopravne določbe nepr. post.: a) da je upravičeno, predlagati postopek za proglasitev mrtvim in za sodni dokaz smrti (poleg privatnih interesentov) državno pravobranilstvo v javnem interesu (§ 232 al. 1, § 236 al. 1); b) da mora sodišče v odloku, ki ga izda, ugotoviti poleg dneva po možnosti tudi trenutek domnevane pogrešančeve smrti (§ 234 al. 2); c) da mora po § 237 al. 1 zap. sodišče, ki povzame zap. razpravo po pogrešancu, ki je bil pomotoma proglašen za mrtvega, odrediti v zemljiški knjigi (pri pomotoma prisojenih nepremičninah) zaznambo, da je uveden postopek po § 237 nepr. post.; s to (novo) zaznambo spornosti se zasigura uspeh novemu sodnemu odloku, s katerim se razveljavi event. premeni prejšnje zapuščinsko prisojilo. —

Nov unificiran tip jurističnih oseb je bil uzakonjen z zakonom o mestnih občinah z dne 22. julija 1934 št. 169/XLIII kos 67, ki je stopil v veljavo 23. septembra 1934. Naslov zakona ni točen, ker zakon ne velja za vse tiste občine, ki imajo svoj sedež po mestih, ampak za tiste, ki so v § 2 imenoma navedene (v Sloveniji za Celje, Ljubljano, Maribor in Ptuj) t. j. za tiste občine, ki so imele, preden je dobil novi zakon obvezno moč, poseben statut. Na osnovi §157 tega zakona je izšla 24. novembra 1934 še uredba ministra za notr. posle o imovini posebnih delov mestnih občin št. 280/LXXIII kos 102; ta imovina pripade mestni imovini (čl. 1), a, kolikor je bila opredeljena za določene namene, se mora uporabljati najprej za iste namene v korist prebivalcev teh delov (čl. 2). — Za cerkve (konfesije) ni bil izdan v lanskem letu noben nov statut; pač pa je naš Sl. l. šele lani (kos 64) objavil ustavo islamske verske zajednice kr. Jgsl. z dne 9. julija 1930 št. 167/LXIII (sklenjeno od telesa, označenega v § 22 zak. o islamski verski zajednici kr. Jgsl. z dne 31. januarja 1930 št. 29/X kos 33 I). Srbska pravoslavna cerkev je uveljavila v preteklem letu svoj novi postopnik za cerkvena sodišča; ta postopnik, ki se nanaša na kazniva dejanja svečnikov in vernikov in na zakonske (bračne) spore, je bil objavljen v Glasniku srbske pravosl. patriaršije. — Za jgsl. univerze je izšla 20. aprila 1934 po-

sebna uredba ministra za prosveto »o društvih univerzitetnih slušateljev« št. 91/XXIV kos 61. Uredba je izdana na osnovi čl. 212 občne univ. uredbe istega ministra z dne 11. decembra 1931, a ta zadnja na osnovi § 41 zak. o univerzah z dne 28. junija 1930. — Zadruga drž. uslužbencev so izgubile z uredbo min. sveta z dne 1. avgusta 1934 št. 187/XLIX kos 70 50%-ni popust navadnih tarif pri prevozu blaga in drugih predmetov po državnih železnicah in na ladjah, ki so ga uživale po § 79 zak. z dne 18. januarja 1932. — Končno je izšlo v lanskem letu več odločb ministra za telesno vzgojo naroda v svrhu dokončne organizacije jgsl. gasilstva, ki je bilo urejeno enotno za vso kraljevino z zakonom z dne 15. julija 1933 št. 167/XLVII kos 75. Gasilsko organizacijo sestavljajo gasilske čete, banovinske župe, banovinske zajednice in vrhovna gasilska zveza v Beogradu. Vsaka teh edinic ima in upravlja svojo imovino, sklepa o lastnem proračunu (in izvršuje druge funkcije samostojnega pravnega subjekta). — O kartelih in o njih prepovedi v lanskem letu bom govoril v pogodbenem (družbenem) pravu, ker ni nujno, da bi karteli tvorili juristične osebe. —

Za ženitev v moških je bila uzakonjena s § 9 zak. o zatiranju spolnih bolezni z dne 28. marca 1934 št. 122/XXXI kos 49 naslednja (nova) ženitna prepoved: »Moški, ki stopa v zakon, mora predložiti za poročanje pristojnemu oblastvu zdravniško potrdilo, iz katerega je razvidno, da ne boluje za nobeno izmed bolezni, navedenih v § 1 tega zakona« (al. 1). »Če verski predstavnik ali predstavnik pristojnega civilnega oblastva ne dobi takega potrdila od moškega, ki hoče stopiti v zakon, pa ga vendar poroči, se kaznuje po določbi 1. odst. § 399 k. z. Izvzet je primer poroke na smrtni postelji. Če takšen moški ozdravi, se mora dati v mesecu dni pregledati« (al. 5). Na ženske se izdana ženitna prepoved ne nanaša, pač pa pravi al. 3 istega § 9: »Ženska, ki ve, da je okužena, pa vendar sklene zakon, se kaznuje po § 256 k. z.« Za izvrševanje zak. o zatiranju spolnih bolezni (tudi določbe § 9) je izšel še poseben pravilnik z dne 15. junija 1934 št. 141/XXXVII kos 54. A ves § 9 je bil letos dne 27. aprila 1935 z uredbo min. sveta št. 102/XXV kos 40-1935 stavljen zopet izven obvezne moči, ker se je izkazal v nekaterih (siromašnih ali okuženih) predelih kraljevine za težavno izvršljiv in je pomnožil konkubinatna razmerja. — Za ženitev častnikov, vojaških uradnikov, podčastnikov, kaplarjev in redovov (mornarjev) pri vojski, mornarici, obmejni četi in orožništvu je izšla 31. decembra 1934 št. 4/I kos 6 (oba iz l. 1935) dolgo pričakovana, od čl.

222 zakona o ustroju vojske in mornarice ozir. od zakonov za obmejno četo in za orožništvo napovedana uredba (ukaz kraljevih namestnikov). Stara predpisa čl. 110 in 181 zak. o ustroju vojske in mornarice, da se aktivni častniki vojske in mornarice ne smejo ženiti, dokler ne napredujejo v poročniški čin, je nova uredba poostrila v tem smislu, da se smejo ženiti šele, ko dovrše leto dni službe v činu poročnika (fregatnega p.) in 26 let starosti. Podčastniki se smejo ženiti odslej šele, čim odslužijo tri leta v činu narednika in so stari 27 let. Pri orožništvu se ne smejo ženiti rezervni častniki, dokler so na pripravi odn. na izpopolnjevanju. Častnikom je prepovedana tudi zaroka (izpraševanje), dokler ne pridobe pravice in dovoljenja za ženitev. Za vsako ženitev je treba, potem ko je častnik dosegel zakonito ženitno pravico, posebnega ženitnega dovoljenja. Za izposlovanje tega dovoljenja so zopet predpisani razni pogoji osebne in gmotne narave, ki se ne tičejo le ženina, ampak tudi neveste n. pr. njene kavcije (razen če poroči častnika v činu, višjem od kapetana druge klase, ali vojaškega uradnika); spričevalo oblastev o nevestinem moralnem vedenju je po novi uredbi odpadlo in je nadomeščeno z zaupno informacijo polkovnega komandanta.

Skoro vse premembe na področju otroškega (roditeljskega) in skrbstvenega prava izvirajo iz že citiranega novega nepr. postopnika in iz uvodnega zakona k temu, veljajo torej po določbi čl. 1 tega zadnjega zakona, izza 5. februarja letošnjega leta. — Določbe § 159 (o plodnosnem nalaganju glavnice skrbeljencev), § 162 (o varuških računih), §§ 181 in 182 o skrbi za nezakonske otroke, § 216 (o ugotavljanju očetovstva nezak. otroka), § 264 (o negi. vzgajanju in vzdrževanju otrok ločenih in razvedenih soprogov) in § 265 (o določitvi dote in opreme) — ki so uzakonjene vse z ozirom na določbe bodočega jgsl. državlj. zakonika — je uporabljati zaenkrat, po čl. 27 uvodn. zak., le toliko, kolikor je zanje podana osnova v sedaj veljajočih partikularnopravnih civilnih zakonikih. Premembe so za slov.-dalm. pravno področje manj številne, nego za ostalo ozemlje kraljevine, ker se tičejo po večini institucij, ki že veljajo na našem pravnem področju in so bile samo razširjene odtod na ostala pravna področja. Take institucije so: a) poklicno varuštvo (zavodno in generalno); b) omejeni preklic (preklic imenuje nepr. post. »odvzem svojepravnosti«), in dva nova preklicna razloga (nagnjenost k pijančevanju in zlorabljanje živčnih strupov); c) začasna oskrba (začasno »pomočništvo«); č) posebne določbe za nezakon-

ske otroke (prevzete iz §§ 15—17 I. delne nov.); d) posebno postopanje ob sprejemanju oseb v zavode za duševne bolni in slične zavode; e) naredbe za nego, vzgajanje in vzdrževanje nedoletne dece ločenih in razvedenih soprogov; e) določitev dote in opreme (pred poročitvijo); f) pozakonitev otrok (pristna in nepristna). Za nas, ki vse te institucije že imamo, pomeni njih prevzem v nepr. postopnik le koncentriranje in sistemiziranje snovi v enem samem zakoniku, dočim so bile dosedanje določbe raztresene po raznih zakonih (o. d. z., novelah, j. n., preklicnem redu, ces. patentu in dr.). — Tudi za slov.-dalm. pravno področje so nove naslednje določbe nepr. postopnika: 1. Odpravljeno je odločanje o važnih stvareh sodnih skrbiljencev po dveh sodnih stopnjah (nižji in višji, stare »korroboracije«, urejene najnazadnje po al. 2 § 109 j. n., katerega besedilo je pa bilo tudi že novelirano). Po novem nepr. post. odloča tudi o takih stvareh ena sama instanca in sicer okrožno sodišče; okrajno sodišče vrši poizvedbe ter stavi okrožnemu sodišču svoj predlog; 2. Premenjen je tudi krog teh važnih stvari, pridržanih odločanju po okrožnem sodišču na predlog okrajnega: a) med nje ne spada več odobritev odsvojitve nepremičnin sodnih skrbiljencev, o katerih odloča odslej okrajno sodišče; b) v kompetenco okrožnega sodišča pa so prešle: potrditev posvojitvene (adopcijske) pogodbe (tudi svojepravnih oseb; okrajno sodišče stavi le predlog in odloča pri nesvojepravnih adoptandih kot skrbstveno oblastvo); dalje odvzem očetovske oblasti (novost); končno preklic, popolni in omejeni. (Pri preklicu je torej deloma vzpostavljena stara vsebina § 109 j. n., ki je bila premenjena po preklicnem redu, ko je bila uzakonjena možnost kontradiktornega postopanja, s čimer je odpadla potreba intervencije okrožnega sodišča. Novi nepr. post. je odpravil kontradiktorno postopanje, a v drugo roko vzpostavil kompetenco okrožnega sodišča). Ostali, tu neomenjeni primeri korroboracije po § 109 j. n. so prešli nepremenjeni v novi nepr. postopnik.

Novost (prav primerna) adopcijskega prava je še ta, da mora biti pismena adopcijska pogodba sestavljena v obliki not. akta ali poverjena po sodišču ali notarju (more se pa dati tudi na sodni zapisnik).

Novo zmedo mora povzročiti nova določba § 160 nepr. post. o plodonosnem nalaganju pupilarnega denarja. Doslej so za to nalaganje pri nas veljali predpisi o. d. z. - a, ces. pat. (§§ 193—202) in raznih specijalnih zakonov, kolikor niso bili utesnjeni po privilegiju, uzakonjenem na korist

Državni hipotekarni banki z zakonom z dne 30. marca 1922, 14. marca 1924, § 45 al. 2 fin. zak. za l. 1932/33 in končno z odločbo min. za trg. in ind. z dne 26. julija 1934 št. 173 kos 62. Vlada je bila predlagala (gl. prvotni načrt nepr. post.) za plodonosno nalaganje pupilarnega denarja uzakonitev istih načinov, ki so nam znani iz §§ 193—202 starega ces. pat. Ta predlog pa je v senatu in kasneje v skupščini propadel ter bil nadomeščen s sledečo kratko določbo cit. § 160: »Denar (»novac«) nedoletnikov se nalaga samo pri Državni hipotekarni banki.« Določba je nejasna že radi besede »novac«. Če razumemo z novcem zgolj gotovino, potem sodišča izza veljave § 160 niso več dolžna, prenašati pupilarni denar iz samoupravnih hranilnic v Drž. hip. banko, ker hranilne vloge niso gotovina. Če pa razumemo z novcem vse pupilove vrednosti, ki se glasijo na denar, zlasti njegove denarne terjatve, hipoteke, vrednostne papirje, potem so prestale biti izza veljave § 160 pupilarno varne celo državne obveznice. To se pa ne da spraviti v sklad z določbo sledečega § 161 al. 1, ki načeloma prepoveduje prodajo nedoletnikovih državnih obveznic (s pravico do dobitkov). Vidimo, da je v naglici stilizirani § 160 potreben nujnega prereditiranja, ki je bilo po min. pravde ob sklenitvi zak. o nepr. postopanju tudi obljubljeno.

Razen določb nepr. post. je omeniti med novimi določbami otroškega in varuškega prava iz lanskega leta še zakon z dne 17. januarja 1934 št. 26/VI kos 14 o obvezni telesni vzgoji. Zakon je uvedel obvezni pouk telesne vzgoje za vso moško in žensko mladino po vseh šolah in za vso moško mladino izven šol od dovršene osnovne (nadaljevalne) šole do dovršenih 20 let starosti v svrhu »da se mladina telesno, nravno in nacijsko dvigne«. —

Za stvari in njih izkoriščanje smo dobili naslednje, mestoma civilnopravne določbe: 1. S § 16 št. 2 fin. zak. za l. 1933/34 je bil ustanovljen državni monopol za rudninska (mineralna) olja. Hkratu so bile ukinjene prejšnje odredbe (zakonov z dne 31. marca 1922 in 16. decembra 1930), ki so se nanašale na izdajanje pravice za izsledovanje in pridobivanje rudninskih olj; niso pa bile ukinjene že pridobljene stare take pravice. Izsledovanje in pridobivanje rudninskih olj se vrši odslej v državni režiji; organizacija odnosnih del, eksploatacija in upravljanje podjetij je v rokah Uprave državnih monopolov. — 2. Dne 4. avgusta 1934 št. 183/XLVIII kos 73 je cit. fin. zakonu sledila uredba preds. min. sveta »o nadzoru nad proizvodnjo in uporabo plemenitih kovin«. Plemenite kovine so po tej uredbi platina,

zlato in srebro. Uporabljati se smejo le za obče koristne namene; za industrijske in druge namene samo izjemoma. Narodni banki kr. Jgsl. gré v imenu države predkupna pravica do vse tuzemske proizvodnje teh plemenitih kovin: odkupiti jih mora po svetovni tržni ceni. Proizvajajoča podjetja pridejo pod državno nadzorstvo. Za kršitve so predvidene (med drugim) visoke denarne kazni. — 3. Z naredbno bana dravske banovine z dne 1. februarja 1934 kos 11 (izdano na osnovi zakonov o notranji upravi) je bil stavljen pod posebno zaščito domači oreh (dovoljenje obč. uprave za sekanje; izvozne omejitve; prepoved odsvojitve stoječih dreves). V seji z dne 29. novembra 1934 je prepovedal min. svet vsak izvoz okroglega, tesanega ali žaganega orehovega lesa (št. 281/LXXIV kos 103); ta izvozna prepoved pa je bila v seji istega sveta z dne 28. februarja 1935 zopet ukinjena (št. 69/XVI kos 28). — 4. Da so prišle z novimi lovskimi zakoni pod posebno zaščito koristne ptice, spada že v lovsko pravo.

Na področju lastninskega prava še ni povse končana zakonodaja o agrarni reformi. K zadnjemu pomembnejšemu zakonu o likvidaciji agrarne reforme na veleposestvih z dne 19. junija 1931 (premenjenemu in dopolnjenemu z zak. z dne 5. decembra 1931 in 24. junija 1933) sta pristopili v l. 1934 uredbi min. sveta z dne 5. maja 1934 št. 111/XXVIII kos 42 in z dne 31. decembra 1934 št. 302/LXXX kos 4-1935; zadnjenav. uredba je bila letos 29. marca 1935 št. 81/XXI kos 29 zopet premenjena (premembe se tičejo v bistvu raznih rokov, ki se prelagajo od uredbe do uredbe). Z določbo § 46 t. 7 fin. zak. za l. 1934/35 je bil zakon o likvidaciji agrarnih razmerij v območju prejšnje Dalmacije (z dne 19. oktobra 1930 z vsemi premembami in dopolnitvami) razširjen na vse območje otoka Krka in sosednih malih otokov. — V l. 1934 so bili dalje razvezani (alodizirani) rodbinski fidejkomisi in sicer z zakonom z dne 10. julija 1934 št. 164/XLII kos 63. Razvezani so bili z retroaktivno močjo (do Vidovdanske ustave z dne 28. junija 1921). Fidejkomisi so postali solastnina tistega, ki se je zatekel na dan 28. junija 1921 kot posestnik (imetnik) fidejkomisa, in tistega, ki se je zatekel na dan 28. junija 1921 kot prvi čakalec; eden kakor drugi po določbah fk. listine. Solastnika sta postala vsak na polovico. Na polovici, ki je pripadla prvemu čakalcu, je pa obdržal fk. posestnik pravico uživanja do svoje smrti, najdalje do 1. januarja 1945. V sporazumu smeta fk. posestnik in prvi čakalec urediti razvezo fidejkomisa drugače,

za kar morata skleniti pismeno pogodbo in jo predložiti fk. sodišču. Novi fidejkomisi se ne morejo več ustanavljati. — Za razmerje med solastniki (v širšem pomenu vseh upravičencev iz absolutnopravnih pravic) je bila po VIII. delu novega nepr. post. razširjena pristojnost nepravdnega sodišča. Po določbah o. d. z. je interveniralo nepravdno sodišče v primerih §§ 835, 836. Novi nepr. post. je razširil to pristojnost na vse spore, ki nastanejo med solastniki o vprašanih uprave in izkoriščanja skupne stvari (§ 266); pri tem se predpostavlja, da ni spora med solastniki v pogledu solastninske pravice same in v pogledu velikosti deležev na skupni stvari (ti spori ostanejo v kompetenci pravnega sodišča). Reformirano je tudi postopanje ob ukinitvi absolutnopravne skupnosti. Dočim se je morala po starih določbah za to ukinitve vlagati tožba (pri pravnem sodišču) ter izposlovati na ukinitve (delitev, fizično ali civilno) se glaseča sodba, ki se je potem izvrševala po posebnih predpisih izvr. reda, odločuje sedaj o dolžnosti delitve in o njenem načinu nepravdno sodišče (zopet se predpostavlja, da med solastniki ni spora v pogledu velikosti njih deležev, § 267 sled.). Da se udeleženi delitvenega postopka, se zovejo poleg solastnikov tisti upravičenci iz služnosti in drugih stvarnih pravic, ki smejo po predpisih civil. prava zahtevati, da se njih pravice ob delitvi upoštevajo, in da se določi, kako se naj izvršujejo po delitvi (§ 270). Na predlog kateregakoli solastnikov se zovejo tudi druge osebe, ki utegnejo imeti interes ob delitvi n. pr. osebni upniki (§ 271). Novi nepr. post. je ustregel tudi staremu postulatatu prakse in doktrine, da se naj opravi, ob civilni delitvi nepremičnin, prodaja po predpisih izvr. reda o prisilni javni dražbi; predpisi nepr. post. (V. dela) o prostovoljni prodaji se uporabljajo le tedaj, če se deljivci na te predpise zedinijo (§ 274). S to reformo je doseženo, da bo prehajala odslej prodana, prej skupna nepremičnina na zdražitelja (praviloma) očiščena vseh hipotek in drugih bremen, s čimer se bo dosegel ugodnejši skupiček; odpadle bodo tudi druge nevspešne posledice dosedanje uporabe predpisov o prostovoljni prodaji.

Za obnovo in popravilo mej so veljale do 5. februarja 1935 pri nas določbe II. delne nov. ozir. novelirani §§ 850, 851, 853, nenov. § 852 in § 4 cit. II. nov., končno naredba jgsl. min. pravde z dne 15. aprila 1924 št. 106/XXIII (ki je bila povišala znesek 100 K iz cit. § 4 na 125 Din). Danes veljajo (na vsem državnem ozemlju po čl. 10 uvodn.

zak. k nepr. post.) določbe čl. 24 in 25 cit. uvodn. zak. in §§ 275 — 283 nepr. post. Čl. 24 uzakonjuje pravico mejašev, da se obrnejo na nepravdnega sodnika v nastopnih primerih: a) ko postanejo mejniki med dvema zemljiščema tako poškodovani, da preti nevarnost nespoznavnosti (a mejna črta še ni sporna, tzv. obnova meje, recte mejnikov); b) ko postane mejna črta sporna, bodisi da je obema mejašema neznana, in se ne moreta nanjo sporazumeti, bodisi da zatrjujeta pozitivno vsak svojo, med seboj različno mejo (tzv. poprava meje, a. finium regundorum). Čl. 25 uzakonjuje materijalnopravne smernice za popravo meje, ki se potem ponavljajo v § 280 nepr. post. in jih bom tam citiral. Materijalnopravne določbe §§ 275—283 citiram po tistem redu, v katerem jih bo uporabljalo nepravdno sodišče. Pred njimi bodi citiran § 278, ki izključuje za ureditev mejnih sporov vsako pravdno postopanje (lastninsko in posestno): »Če se pokaže med pravdo pred rednim sodiščem, da gre samo za spor glede mej, je računati s tožbo, kakor s predlogom za ureditev mej (al. 1). Če zavisi odločitev v kaki pravdi od ureditve mej, lahko uvede sodišče po službeni dolžnosti postopanje za ureditev mej (al. 2)«. Ostale določbe so nastopne: »Sodišče odredi na tako prošnjo najprvo narok pred sodiščem samo za stranke radi poskusa poravnave; če ta ne uspe, odredi narok na lice mesta.... Obenem se opozorijo udeleženci, da se bo postopanje, če kdo izmed njih ne pride, vendarle izvedlo in odločba izdala« (§ 277 al. 1). »Če izostane od naroka tisti, ki je predlagal ureditev mej, se smatra, da je predlog umaknjen. A došli protivnik more predlagati, naj se izvede postopanje« (§ 277 al. 3). »Dokaz močnejše pravice do mejnega prostora, čegar prometna vrednost ne presega 500 Din, je dopusten samo v postopanju za ureditev mej« (§ 280 al. 1). »Če presega prometna vrednost spornega mejnega prostora znesek 500 Din, je dopusten dokaz močnejše pravice v postopanju za ureditev mej samo, če pristaneta na to obe stranki« (§ 280 al. 2). »V vseh primerih se določi meja, kolikor ni dokazana močnejša pravica, po zadnji mirni posesti; če se pa ne da ugotoviti ta posest, se sporni mejni prostor razdeli po pravičnem preudarku sodišča. Kolikor ne gre za primera iz odst. 1 in 2, je dano vsaki stranki na voljo, da uveljavi svojo močnejšo pravico potom pravde, toda najkasneje v treh mesecih od dne pravnomočnosti odločbe, izdane v postopanju za ureditev mej« (§ 280 al. 3). »Na osnovi izvedenega postopanja uredi sodnik meje, ravna se po predpisih zadnjega paragrafa, ter označi

določeno mejo na licu mesta z mejniki« (§ 281 al. 1). »Uvedba postopanja za ureditev mej se ne more izpodbiti s posebnim pravnim sredstvom« (§ 282 al. 1). »Zoper odločbe sodišča druge stopnje, izrečene v postopanju za ureditev mej, ni nadaljnjega pravnega sredstva« (§ 282 al 2). — Vse te določbe kažejo na prvi pogled, da je imel jgsl. zakonodajec pred očmi našo II. delno novelo, ki se je v praksi, kakor vemo, slabo obnesla. Vendar je napravil naš zakonodajec napram II. delni noveli več napredkov: a) Odločba o sporni mejni črti se sme opreti na »mirno posestno stanje« (kadar zatrjujeta mejaša vsak svojo, med seboj različno mejno črto) le podredno; primarno odločuje pravno stanje (pravica); najpodredneje sodnikov pravični preudarek; b) O pravici do sporne mejne ploskve, predlagateljevi ali protivnikovi (judicium duplex), se razpravlja in odloča že v nepravdnem postopanju, ne šele, kakor po derogirani II. noveli, v naknadnem pravdnem postopanju (kolikor je bilo tako sploh dopustno); c) Do naknadnega pravnega postopanja (skupaj torej do dveh postopanj z ev. pet instancami), pride po nepr. postopniku samo, kadar presega prometna vrednost sporne mejne ploskve znesek 500 Din (pač le med praedia urbana), in če se ni razpravljalo v tem primeru (z obojestranskim pristankom) o pravici že v nepravdnem postopanju. Več slabih in spornih določb II. novele in več njenih pomanjkljivosti je prešlo tudi v naše novo pravo. (Manjka zlasti določba, da se ravnaj po dognani mejni črti tudi prisoditev plodov s prej sporne mejne ploskve. Nejasne so, poleg pojma mirnega posestnega stanja, določbe o stroških postopanja, pri čemer se zakonodajec ni ozrl na to, da se bodo mejni spori odslej često reševali, dasi v nepravdnem postopanju, po dognani pravici ene ali druge stranke. Izključena ostane prej ko slej tretja stopnja, tako da zopet ni pričakovati enotne judikature. Očuvano je razlikovanje med bagatelnimi in nebagatelnimi mejnimi spori, dasi je kritični znesek pomaknjen visoko navzgor, tako da bodo mejni spori na kmetih skoro vedno bagatelni, in s tem naknadno pravljanje za sporno mejno ploskev onemogočeno).

Za lov divjačine imamo že od 5. decembra 1931 št. 285 A/XCIV kos 7-1932 državni (okvirni) zakon, katerega obvezna moč je zavisela od izdaje uredb banovinskih skupščin o tistih določbah, ki so jim bile pridržane po § 112 al. 1 zakona. Z določbo § 76 št. 1 fin. zak. za l. 1934/35 so bili opolnomočeni sedanji banovinski sveti, da izdajo po § 112 cit. potrebne uredbe. Svet Dravske banovine je

izdelal to uredbo v letošnji seji z dne 14. febr., nakar je bila objavljena v Službenem listu kos 22 in v Službenih novinah št. 59/XIV z dne 13. marca 1935; zadnje navedene ga dne je dobil, hkratu z uredbo, obvezno moč v naši banovini citirani državni okvirni zakon iz l. 1931. — Z določbo § 48 št. 1 istega fin. zak. je bila razširjena na vso Dravsko banovino veljavnost uredbe o ribarstvu z dne 28. oktobra 1928, objavljene v Samoupravi (služb. listu ljublj. in marib. oblasti) št. 15-1928 (s premembo z dne 5. junija 1929, Samouprava št. 6-1929). V letošnjem letu je izšla na osnovi te uredbe in fin. zakona posebna naredba bana Dravske banovine o razdelitvi vodá na ribarske okraje z dne 30. marca 1935 kos 33.

V knjižno pravo morem uvrstiti pravilnik o knjigah gradbenopravnih obveznosti z dne 29. januarja 1934 št. 37/VIII kos 19, izdan od ministra za notr. posle na osnovi § 114 jgsl. gradb. zak. iz l. 1931. Knjigo morajo voditi vse tiste občine, mesta in trgi, na katere se uporabljajo določbe prvega dela gradb. zak. (§ 1). Knjiga služi javni evidenci in je vsakomur na vpogled in pregled (§ 2). Vpisovati se morajo vanjo vse gradbenopravne obveznosti, ki izvirajo iz gradbenega zakona samega ali ki jih naloži občina na podlagi teh predpisov kakemu stavbišču, kakor tudi vse premembe gradbenopravnih obveznosti (§ 3). Vknjižbe nimajo konstitutivnega pomena, t. j. z njimi se ne ustanavljajo nove pravice ali obveznosti, temveč dajejo samo na vpogled (§ 7). — O novih kartelnih registrih kasneje.

V (prisilnem) zastavnem pravu sta dobili v l. 1934 dve nadaljnji določbi jgsl. zakona o izvršbi in zavarovanju z dne 9. junija 1930 anticipirano obvezno moč. 1) Predvsem je stopil § 2 tega zakona s 1. aprilom 1934 v veljavo v vseh onih območjih, kjer je že dobil obvezno moč zakonik o sodnem postopanju v civilnih pravnih z dne 13. julija 1929; v ostalih območjih pa stopi v veljavo na dan, ko dobi ta zakonik obvezno moč (Gl. al. 1 § 22 št. 2 fin. zak. za l. 1934/35. Pripomniti je, da je dobil cpp. svojo obvezno moč s 1. majem 1935 tudi že v območju skopljanskega apel. sodišča po naredbi min. pravde z dne 2. januarja 1935 št. 4 kos 5). — Listine, omenjene v § 2 zak. o izvršbi in zavarovanju, izdane po uveljavitvi zakonika o sodnem postopanju v civilnih pravnih, toda pred uveljavitvijo tega zakona, se smatrajo za izvršilne v smislu tega paragrafa (Gl. al. 2 § 22 št. 2 cit. fin. zak.). — 2) Z uredbo min. sveta z dne 31. julija 1934 št. 177/XLVI kos

66 je dobila predčasno obvezno moč na vsem državnem ozemlju tudi določba § 20 jgsl. zak. o izvršbi in zavarovanju, ki odteguje izvršbam imovino samoupravnih teles in javnih in občekoristnih zavodov, in katere podrobnejši predpisi se skoro ujemajo s predpisi § 15 našega slov.-dalm. izvr. reda. Uredba je dobila obvezno moč z dnem obnarodovanja v Službenih novinah, t. j. 3. avgusta 1934.

V splošnem delu obveznostnega prava smo dobili leta 1934 predvsem nove določbe za obresti, za moratorije in za sanacijo ozir. izvenstečajno likvidacijo denarnih zavodov (kmet. kred. zadrug).

A. O b r e s t n a zakonodaja se je gibala v pravcu nadaljnega zniževanja najvišje dopustne obrest. mere, maksimirane že l. 1933 (z uredbami z dne 22. novembra 1933 št. 278/LXXXII kos 100 šte. 635 in 633 in z istega dne šte. 269/LXXIX kos 97 št. 613); a) Po čl. 1 al. 1 cit. uredbe št. 635 so bile obresti, ki jih smejo pogoditi za posojeni denar (potrošne stvari) denarni zavodi in bančni obrati, maksimirane s 5% nad esk. mero Nar. bke. Ta je znašala od 9. februarja 1934 dalje 7%, od 16. julija 1934 dalje 6,5%, tako da je maksimalna dopustna obrestna mera znašala 12% oz. 11,5%. Uredbo št. 635 je novelirala najprej nova uredba o maksimiranju obresti z dne 3. avgusta 1934 št. 187/XLIX kos 68, ki je določila obrestno mero za predmetne primere z največ 4,5% nad esk. mero Nar. bke., torej z največ 11%; b) Družbe in osebe, ki ne spadajo med denarne zavode in bančne obrate, niso smele po uredbi šte. 635 (čl. 3 al. 2) pobirati višjih obresti od najnižjih, ki so jih računali denarni zavodi in bančni obrati v njihovem kraju. To, v praksi mučno ugotovitev je cit. uredba z dne 3. avgusta 1934 nadomestila z določbo, da sme znašati obrestna mera za posojeni denar (potrošne stvari) teh upnikov največ 8%; c) Po čl. 4 (zad. st.) uredbe št. 635 so se smele dogovoriti za zakasnitev plačila do 2% povišane obresti. Ta določba, ki se je v praksi različno tolmačila, tudi zavedno zlorabljala, je bila z uredbi z dne 3. avgusta 1934 črtana in je izpala iz zakonodaje; č) Že v letošnjem letu 26. januarja 1935 št. 24/IV kos 11 je bila uredba šte. 635 o maksimiranju obresti novelirana drugič; s to drugo novelo je bila tudi obrestna mera na breme denarnih zavodov in bančnih obratov oproščena zveze z esk. mero Nar. bke ter določena samostojno in fiksno z največ 10%; ta 10%-ni obrestni maksimum velja od 1. februarja 1935 (a tudi Nar. bka je znižala med tem svojo eskomptno mero od 6,5% na 5%). Dne 22. maja 1935 šte.

122/XXX kos 45 je izšel k uredbi z dne 26. januarja 1935 pravilnik, ki zlasti pojasnjuje določbo njenega čl. 1 al. 3 (o vračunanju postranskih plačil v maksimalno obrestno mero); d) Po uredbi št. 635 (čl. 1 al. 3) niso smele biti obrestni na nove vloge, ki jih sprejemajo denarni zavodi in bančni obrati, višje od esk. mere Nar. bke, znižane za 1%, torej od 7. februarja 1934 ozir. 16. julija 1934 dalje ne višje, nego 6% ozir. 5.5%. Prva novela k uredbi št. 635 z dne 3. avgusta 1934 je to obrestno mero za hranilne vloge v bistvu obnovila (čl. 2). Druga novela z dne 28. januarja 1935 je oprostila tudi to obrestno mero zveze z esk. mero Nar. bke ter jo določila samostojno z največ 5% (za vloge na vložne knjižice, tekoče račune in zapise, ki so vezani najmanj za 3 mesece) in z največ 4% za vse druge; e) Po drugi uvodoma cit. uredbi št. 633 (čl. 22) ni smela biti obrestna mera za stare hranilne vloge (po knjižicah in tekočih računih, otvorjenih do 22. novembra 1933) višja od 5%. Ministru za trg. in ind. je bilo pridržano, da jo določi drugače; minister je o priliki, ko je z uredbo z dne 23. novembra 1934 št. 272/LXXI kos 100 (na katero se vrnem kasneje) obnovil zaščito denarnih zavodov, obrestno mero za stare hranilne vloge ponovno znižal (čl. 19), tako da ne sme znašati več nego 4% in ne manj nego 2% brutto na leto; f) Končno je bila premenjena obrestna mera, določena z uredbo št. 613 za zaščito kmetov (čl. 3 in 4). Ta je znašala od malih starih (pred 20. aprilom 1932 nastalih) kmetijskih dolgov (do 1200 Din) največ 7%, od večjih 6.02% ozir. 3.54%. Nova uredba o zaščiti kmetov z dne 3. avgusta 1934 št. 197/LII kos 72 (na katero se še vrnem) je znižala in zaokrožila (čl. 3) navedene obrestne mere od 7% na 6%, od 6.02% na 6% in od 3.54% na 3.50%. Zadnji dve obrestni meri pa sta bili v letošnjem letu z uredbo z dne 2. februarja 1935 št. 28/V kos 13 ponovno znižani in sicer 6%-na na 4½% in 3.50%-na na 1%; pri tem je pa bila uporabnost uredbe z dne 3. avgusta 1934 št. 197/LII kos 72 omejena, tako da ne velja več za terjatve Poštne hranilnice (za terjatve Nar. bke., Drž. hip. bke in Priv. agr. bke, že prej ni veljala), dalje ne na breme kmetijskih zadrug in njihovih zvez (kar je za naše razmere posebno važno!). Minister za kmetijstvo je bil pooblaščen, da izda pravilnik; ta je izšel 25. marca 1935 št. 81/XXI kos 33. Pravilnik tolmači predvsem pojem kmetijske zadruge in odreja, da bodo izterjevale kmetijske zadruge svoje terjatve (nastale pred 20. aprilom 1932) od dolžnikov-kmetov po posebnih

odplačilnih načrtih, ki jih bodo predpisale njih zveze (po ministri odobritvi); g) Prva gori cit. novela k uredbi št. 635 (z dne 3. avgusta 1934) je uzakonila tudi dva povse nova primera maksimirane obrestne mere: Po čl. 3 al. 2 ne smejo zahtevati denarni zavodi med seboj višje obrestne mere nego 8%, ako in kolikor obstoji kredit v reeskomptu meničnih terjatev, po katerih so dolžniki (zaščiteni) kmetje. Po istem členu al. 4 so bile znižane obresti za dolgove denarnih zavodov po izdanih hipotečnih zastavninah na 6% (če so bile višje); h) Končno je banska uprava Dravske banovine z odredbo z dne 6. aprila 1934 kos 30 (na osnovi obrt. z.) maksimirala obrestno mero v poslovanju zastavljalic s 7% in odškodnino za režijo z 2%, a z odredbo z dne 25. maja 1934 kos 43 prvo teh obrestnih mer zopet povišala na 16%.

B. Že do konca l. 1933 smo imeli uzakonjene štiri primere moratorija: na korist kmetom (I); denarnim zavodom (II); kreditnim in drugim gospodarskim zadrugam, ki sprejemajo hranilne vloge, ozir. na korist njih zvezam (III), končno v malenkostnem obsegu na korist trgovcem in obrtnikom (IV). Tudi moratorijska zakonodaja se je razvijala v l. 1934 naprej (skoro izključno na korist dolžnikom). — K I. Po gori cit. prvotni uredbi za zaščito kmetov št. 613 (iz l. 1933) je bilo dovoljeno amortiziranje starih kmetijskih dolgov (z izjemo onih po čl. 8 in 10) v 12 letih s postopno naraščajočimi obroki, od katerih je imel dospeti prvi 15. novembra 1934 ter znašati (incl. povprečnih obresti 6.02% ozir. 3.54%) 6%, zadnji obrok 18.78%, (če je upnik denarni zavod ali bančni obrat), 17.55%, (če je upnik zasebnik); ob prostovoljnem predčasnem plačilu bi se bil znižal preostali dolg za 2% za vsako leto skrajšanega moratorijskega odplačevanja. Mali kmetijski dolgovi do 1200 Din (ali več takih v skupnem znesku ne preko 3.600 Din) bi se bili morali odplačati v 3 (5) zaporednih letnih obrokih. Kakor navedeno pod A) f), je bila uredba št. 613 dvakrat novelirana. S prvo novelo z dne 3. avgusta 1934 so se znižale in zaokrožile ne le obrestne mere, ampak premenile tudi po moratoriju dovoljene anuitete; le amortizacijska doba 12 let je ostala nepremenjena. Anuitete bi rasle, če je upnik denarni zavod ali bančni obrat, od 7 Din do 17 Din; če je zasebnik, od 6 Din do 15 Din. Vsega skupaj bi dobili prvi teh upnikov za posojenih 100 Din 151 Din (torej na obrestih za 12 let 51 Din), zasebniki 128 Din (na obrestih 28 Din) (čl. 3). 2% znižanje dolga za primer predčasnega prostovoljnega vračila je odpadlo. Mali kmetijski dolgovi do (po-

višanega) zneska 2000 Din (ali več takih dolgov v skupnem znesku ne preko 2000 Din), bi se odplačali v štirih zaporednih letnih obrokih, od katerih bi zapadel prvi 15. novembra 1935 (čl. 4). Vrh tega je bil uzakonjen kmetom-dolžnikom na korist respiro 30 dni. (Če dolžnik ne bi položil letnega obroka dolga v 30 dneh od dne dospelosti, potem šele bi postal upnik upravičen, obrok prisilno izterjati). A dolžnik, pri katerem bi se morali prisilno izterjati 3 zaporedni letni obroki (pri večjih kmetskih dolgovih) ozir. 2 taka obroka (pri malih), bi zgubil pravico, koristiti se s predpisi uredbe (čl. 3 al. 11, čl. 4 al. 3). Zanimiva je še po čl. 7 uzakonjena dolžnost kmeta-dolžnika »izdati na upnikovo zahtevo listino, sposobno za zavarovanje upnikove terjatve na dolžnikovi nepremični imovini«. Razširjene so bile končno izjeme (čl. 8), za katere moratorij ne velja. Vse to po prvi noveli k uredbi števil. 613 z dne 3. avgusta 1934 št. 197/LII kos 72 in po pravilniku k tej noveli z dne 5. novembra 1934 št. 257/LXVI kos 93. — Ko je dospel 15. novembra 1934 prvi 6% obrok, ni bila plačana v vsej državi niti polovica zapadlih anuitet in so ostali kmetje na dolgu preko 400 milijonov dinarjev. Zato je izšla letos 2. februarja 1935 št. 28/V kos 13 druga novela, s katero so bila vsa plačila in vse storitve po čl. 3 in 4 prve novele odložene do 1. septembra 1935 (in je bila ponovno znižana obrest. mera, kakor gori izvedeno, hkratu omejena uporabnost uredbe za zaščito kmetov; gl. A) f). — K II. Po uredbi z dne 22. novembra 1933 št. 278/LXXXII kos 100 števil. 633 in po raznih pravilnikih, ki so izšli k tej uredbi tekom l. 1934, se je smela dovoliti odložitev plačil (po ministru za trg. in ind. za največ 5 let) tudi denarnim zavodom, ki so zašli radi kmetskega moratorija sami v denarne težave (čl. 20). Ta uredba je bila izdana z veljavo za eno leto. Pred potekom leta je izšla 23. novembra 1934 št. 272/LXXI kos 100 nova uredba za zaščito denarnih zavodov s slično vsebino, a nastopnimi premembami in dopolnitvami: 1) Odložitev plačil se sme dovoliti do šest let; 2) Od odložitve so izvzete (razen že prej privilegiranih terjatev Nar. bke., Pošt. hran., Drž. hip. bke in Priv. agr. bke) z ročno zastavo zavarovane terjatve in vse javne davščine; 3) Dopušča se pobot dolgov in terjatev napram istemu denarnemu zavodu po nasl. določbah: a) pobot dolga z lastno protiterjativjo iz vloge ali tekočega računa je dopusten brez omejitve (dasi protiterjatev radi moratorija še ni dospel); b) pobot dolga s tujo (od drugega vlagatelja pribavljeno) protiterjativjo je dopusten do polovice; druga polovica (50%)

se mora položiti istočasno v gotovini; c) denarni zavod je upravičen, odkloniti pobot takih svojih terjatev, ki so dane v reeskompt ali so zastavljene (čl. 18 a), b), c); č) pobotati se sme le tak dolg denarnemu zavodu, ki izhaja iz časa, preden se je začel zavod koristiti z zaščitnimi sredstvi; dalje je nedopusten pobot, če gre za hipotekarno terjatev denarnega zavoda (pod zaščito), kolikor služi taka terjatev za podstavo izdanim hipotekarnim zastavnicam, o čemer odloča zaznamba v zemlj. knjigah (Avtentično tolmačenje določb členov 18 b) ozir. c) z dne 12. februarja 1935 št. 39/VIII kos 18); 4) Novo poslovanje denarnega zavoda, ki mu je dovoljena zaščita, se mora voditi popolnoma ločeno od starega v posebnih knjigah; le čisti dobiček gre na skupni račun; 5) Denarni zavod pod zaščito mora napraviti po poteku vsakih šest mesecev ter dati odobriti po ministrstvu in na vidnem mestu razgrniti razpored, po katerem bo vračal iz izterjanih terjatev stare hranilne vloge; pri tem mora skrbeti za to, da pridejo prvenstveno do plačila mali vlagatelji do 10.000 Din. — K III. Tudi uredba šte. 634 z dne 22. novembra 1933 št. 278/LXXXII kos 100, po kateri je smel minister za kmetijstvo dovoliti odložitev plačil (največ za 5 let) kreditnim in drugim gospodarskim zadrugam, ki sprejemajo hran. vloge, in njih zvezam (v analognih okoliščinah, kakor min. za trg. in ind. den. zavodom), je bila v l. 1934 nadomeščena in sicer z uredbo z dne 23. novembra 1934 št. 275/LXXII kos 100. Odložitev plačil se more odslej dovoliti za največ 6 let. Sicer veljajo enake določbe, kakor za denarne zavode pod II. — K-IV. Nič se ni premenilo na moratoriju (ex lege), ki gre trgovcem in obrtnikom v pogledu dolgov do 10.000 Din takim denarnim zavodom, ki so se poslužili zaščite po sedanji uredbi z dne 23. novembra 1934 št. 272/LXXI kos 100 ozir. po prejšnji šte. 633 iz l. 1933; §§ 27 stare in nove uredbe soglašata dobesedno. —

C. Kot drugo sredstvo za ozdravljenje denarnih zavodov in kmet. kreditnih zadrug (poleg moratorija) sta predvideli že uredbi št. 633 in 634 iz l. 1933 tzv. sanacijo, ki sta jo obdržali tudi uredbi z dne 23. novembra 1934. Dopolnitve in premembe novih uredb so zlasti nastopne: a) Od pretvoritve starih terjatev v delnice odn. prednostne delnice (ki se dopušča samo denarnim zavodom — ne tudi kreditnim zadrugam v deleže — in le, če ostanejo pasivni še po porabi rez. sklada in po odpisu vse osnovne glavnice), so izvzete (čl. 31): male terjatve do 10.000 Din; večje terjatve do 60 % (le 40 % se sme pretvoriti; po starem 50 %); po odredbi ministrstva in na zahtevo denarnega zavoda vloge,

prejete izza 1. oktobra 1931; b) Po istem čl. 31 (a tudi po uredbi za zaščito kmet. kred. zadrug.) je možna pretvoritev starih terjatev v poseben rezervni fond, iz katerega se bodo odplačevale (vračale) upnikom postopno in sorazmerno, po možnosti, iz čistega letnega dobička; c) Pretvarjanje starih terjatev v delnice ozir. poseben rez. fond je vezano na pristanek večine upnikov, katerih terjatve niso izvzete od pretvarjanja; oni, ki se ne izjavijo, se štejejo, kakor da so pristali na pretvoritev (čl. 31). —

Č. Kar se tiče izvenstečajne likvidacije den. zav. ozir. kmet. kred. zadrug se je premenila zakonodaja zgolj po pravnem viru (na mesto uredb z dne 22. novembra 1933 sta stopili oni z dne 23. novembra 1934); nič po vsebini. — Pač pa smo dobili s čl. 47—53 uredbe z dne 23. novembra 1934 št. 272/LXXI kos 100 nekaj novih določb za zaščito hranilnic javnopravnih teles; tičejo se v bistvu postopanja ob realiziranju jamstva, ki so ga prevzela ta javnopravna telesa (banovine, občine), če je treba spraviti hranilnico v aktivno in likvidno stanje.

V splošni del obveznostnega prava spadajo še leta 1934 unificirani predpisi o amortizaciji vrednostnih papirjev (VII. del ali §§ 240—262 nepr. post.). Izjemno (od ostalih določb tega postopnika) so stopili amortizacijski predpisi v veljavo že mesec dni po obnarodovanju (čl. 1 al. 2 uv. z.). Vsebina jim je posneta do mala po stari avstr. ces. nar. z dne 31. avgusta 1915 drž. zak. št. 257; malenkostno sta vplivali franc. in hrv.-og. zakonodaja. Popolnejše so zlasti določbe o stvarni in krajevni kompetenci amort. sodišča (primerjane s § 115 naše prejšnje j. n.); nekoliko oteženo je (v formalnopravnem pogledu) amortiziranje od države izdanih vrednostnih papirjev. Za objavo amortizaciji podvrženih papirjev bo ustanovljen poseben Osrednji glasnik (doslej še ni). Cit VII. pogl. uzakonjuje jus commune. Določbe jusa speciale (meničnega zakona za menice, čeke, trg. nakaznice in obveznice in za listine javnih skladišč, drugih zakonov za delnice in listine Nar. bke. za vložne knjižice in čeke Poštne hranilnice in za zastavne listke zastavljalnic) so ostale v nadaljnji veljavi; prav tako posebne amort. določbe za neka naša inozemska državna posojila. VII. pogl. velja le podredno, kolikor bi bili specialni zakoni pomanjkljivi.

Dne 27. septembra 1934 št. 229/LVII kos 83 je izšla nova uredba o monopolnih taksah (za tobak, cigaretni papir, vžigalice, umetne vžigalnike, kresilnike in kremenca, sol in petrolej). — Zakonito določene cene sta dobila v l. 1934

cement in hidravlično apno (uredba z dne 29. maja 1934 št. 125/XXXIII kos 50). —

Za ureditev poedinih pogodb enih tipov so izšle nastopne (redke) nove določbe:

I. V pogledu kupoprodaje pšenice, rži in pšenične moke je imela država početkom l. 1934 pridržan le še izvoz in uvoz teh žitaric. Z uredbo z dne 24. julija 1934 št. 175/XLV kos 66 je bil omiljen tudi ta pridržek v smislu, da smejo opravljati izvoz pšenice z dovoljenjem min. trg. in ind. tudi proizvozniki sami, zadruga in izvozniške tvrdke. — Za promet s filmi (in za organizacijo drž. filmske centrale) je izšla l. 1934 k zakonu z dne 5. decembra 1931 in njegovi premembi (§ 57 t. 7 fin. zak. za l. 1933/34 in uredba z dne 20. junija 1933 št. 154/XLIII kos 60) nova uredba min. za trg. in ind. z dne 23. marca 1934 št. 73/XVIII kos 36. — Norme za prostovoljno dražbo po sodiščih in po upravnih oblastvih (občinah) so premenile samo svoj pravni vir (sedaj velja V. del ali §§ 219—230 nepr. post.); po vsebini soglašajo s starimi določbami ces. pat.

II. Zakona o zavarovalni pogodbi, veljavnega za vso kraljevino, tudi v l. 1934 nismo dobili, tako da velja pri nas naprej stari avstr. zakon z dne 17. decembra 1917 št. 501 drž. zak. — Razvijalo pa se je dalje obvezno socialno zavarovanje: a) Najprej je dobil s § 57 t. 2 fin. zak. za l. 1934/35 minister za soc. pol. in nar. zdr. pooblastilo, da sme razširiti veljavnost slov.-dalm. zakona o pokojninskem zavarovanju priv. nameščencev (v prečiščenem besedilu zak. z dne 30. oktobra 1933 št. 285/LXXXIV kos 7-1934) na ozemlje vse države, bodisi za vse nameščence, bodisi za njih posamezne skupine. S fin. zakonom samim (z istim § 57 t. 2) je bilo pokojninsko zavarovanje razširjeno (z veljavnostjo od 1. junija 1934) na vse nameščence paroplovnih družb v kraljevini, ne glede na luko, kjer je posamezna ladja registrirana; dalje na vse lekarniške sotrudnike in dispenzante, zaposlene v državi. — b) V svrhu zavarovanja nerazvrščenega igralskega osebja je bila izdana na osnovi § 26 t. 3 fin. zak. za l. 1934/35 uredba z dne 30. junija 1934 št. 169/XLIII kos 73 »o osrednjem pokojninskem skladu igralskega osebja in o posebnem podpornem skladu ostalega neigralskega osebja gledališč Kraljevine Jugoslavije«. K tej uredbi je izšel letos 23. febr. 1935 pod št. 46/X kosom 26 poseben pravilnik. Sličnih pokojninskih (podporn.) skladov obstoji v kraljevini še več, n. pr. za izplačevanje osebnih in rodbinskih pokojnin občinskih uslužbencev (osnovan pri banskih upravah na osnovi § 88 zak. o

polit. občinah z dne 14. marca 1933); dalje orožniški podporni sklad (s pravili z dne 10. julija 1932 št. 178/LXXV kos 72) in drugi. — c) Učenci srednjih tehn. šol in moških obrtnih, ki delajo v šolskih delavnicah in dr., se morajo dati na osnovi § 19 zak. o teh šolah od leta do leta zavarovati zoper posledice nezgod. Najmlajša pravilnika za to nezgodno zavarovanje sta z dne 13. oktobra 1933 št. 267/LXXVIII kos 103 in z dne 31. marca 1934 št. 133/XXXV kos 49. — č) Od obrtnege zak. (§ 82 sled.) terjano obvezno zavarovanje potnikov in pasantov v avtobusnem prometu (zoper posledice smrti, teles. poškodbe in poškodbe zdravja), dalje zoper poškodbe tuje lastnine (točneje: obvezno zavarovanje avtobusnih podjetij za plačila, ki jih zadenejo iz njih zakonite odgovornosti za navedene škode), je bilo končno izvedeno s pravilnikom z dne 30. julija 1934 št. 175/XLV kos 65 (z veljavnostjo od 1. avgusta 1934); kasneje je izšla pod št. 212/LIV kos 77 še nedatirana malenkostna prememba in dopolnitev. Sočasno s pravilnikom so bili objavljeni občni pogoji za to zavarovanje z dne 27. junija 1934: Zavarovalnine, za katere se mora zavarovati avtobusno podjetje, znašajo 25.000 Din za primer smrti poedine osebe, 400.000 Din za primer katastrofe, 30.000 Din za primer poškodbe tujih stvari in živali in dr. Razume se, da s temi zneski niso maksimirane odškodnine, za katere odgovarja avtobusno podjetje poškodovancem ex lege, n. pr. po našem zakonu z dne 9. avgusta 1908 šte. 162 drž. zak. — d) Za obvezno zavarovanje posevkov in plodov zoper škodo po toči je po drž. zak. z dne 10. februarja 1931 potreben poseben predpis ministra za kmetijstvo (na predlog bana); tak predpis so dobili v lanskem letu v sosednji savski banovini, ne še mi v dravski. — e) V pravnih pogodb (aleatornih) pogodb bodi še omenjeno, da so bile v l. 1934 zamenjane obveznice 2½ % državne loterijske rente za vojno škodo, za katero je izšel prvi, najstarejši zakon 29. novembra 1922. Zamenjava se je izvršila na podlagi pravilnika ministra za finance z dne 7. junija 1934 št. 130/XXXIV kos 50, izdanega z opolnomočenjem fin. zak. za l. 1934/35. Sicer se pravo tveganih pogodb v l. 1934 ni premenilo. Z uredbo z dne 31. julija 1934 št. 197/LII kos 75 so bile samo znižane taktijeme pri drž. razredni loteriji zaposlenih uradnikov. Nekateri premijski posli so bili prepovedani že z zak. zoper nečedno tekmo z dne 4. aprila 1930 (§ 32), od V. (1) — d) III. Na službeno pravo sta vplivali novi uredbi za denarne zavode, kmet. kred. zadruga in gospodarska pod-

jetja »o zmanjšanju režijskih stroškov« z dne 23. novembra 1934 št. 272/LXXI kos 100, ki sta nadomestili stari uredbi o istem predmetu z dne 22. novembra 1933 štev. 636 in 637. Določujeta in znova znižujeta najvišje dopustne zneske pokojnin in odpravnin; otvarjata dalje, kakor stari uredbi, možnost znižanja plač, odpovedi terminiranih služb, razmerij in dr.

IV. V izvrševanju zakona o nastanjanju vojske in mornarice po tujih zgradbah z dne 28. novembra 1933 je izšel lani pravilnik z dne 7. novembra 1934 št. 21/III kos 35 (iz letošnjega leta).

V. V družbenem pravu je izšla prepoved kartelov (uredba z dne 3. avgusta 1934 št. 190/L kos 70, ki je dobila obvezno moč z dnem svojega obnarodovanja t. j. 18. avgusta 1934). Uredba šteje za kartele vse pogodbe, dogovore in sporazume, sklenjene med poedinimi podjetji (osebami) katerekoli gospodarske grane, s katerimi se v kakršnikoli obliki omejuje, onemogočuje ali izključuje pravica svobodne tekme pri proizvajanju ali prodajanju blaga, pri določevanju poslovnih pogojev ali določevanju cen odn. tarif (čl. 2). Po § 1 al. 1 so taki karteli načeloma prepovedani. Vendar sme po § 1 al. 2 minister za trg. in ind. v soglasju z min. svetom odobriti izjemoma ustanovitev kartelov, kadar opravičujejo njih obstoj gospodarski razlogi ali javne koristi, bodisi radi ureditve proizvodnje in prodaje blaga, bodisi radi določitve poslovnih pogojev in cen odn. tarif. Nadaljnje določbe urejajo: a) ustanavljanje dopustnih kartelov (§§ 3—7: Poleg min. odobritve je treba zanje brezpogojno pismene pogodbe; odobreni karteli se morajo vpisati v poseben register, ki je javen, in njega pregledovanje vsakomur dopuščeno; vpogled v kartelno pogodbo, od katere pride v register samo dan sklenitve, predmet in trajanje, pa je dovoljen samo pristojnim ministrstvom); b) preskusno postopanje (§§ 8—10: Ako se po odobritvi ustanovitve kartela izkaže, da je izvajanje kartelne pogodbe ali sklepov na osnovi pogodbe škodljivo za interese narodnega gospodarstva, za občno narodno blagostanje ali za javno korist, je minister za trg. in ind. dolžan, uvesti preiskavo. Istočasno lahko takoj prepove izvajanje kartelne pogodbe odn. sklepov na osnovi te pogodbe in ukrene druge potrebne odredbe po določbah kartelne uredbe); c) odredbe za pobijanje škodljivih pogodb (§§ 11—13). V to svrhu se dopuščajo: prepoved uporabe določenih cen in tarif; prepoved uporabe sklenjenih poslovnih pogojev; ukinitvev pogodbenih omejitev in izključitev glede

proizvodnje in glede cen pri nakupu in prodaji; prepoved vsiljevanja kupnih in prodajnih cen tretjim osebam; proglasitev delne ali celotne ničnosti kartelnih pogodb odn. razpust kartelnih organizacij z odredbo likvidacije); č) odstop od pogodbe (§§ 14—16: Pogodbene stranke morejo kadarkoli odstopiti od določb kartelne pogodbe, če se ob izvrševanju izkaže, da bi bila njih gospodarska delavnost otežena ali onemogočena, in če tega ob sklenitvi pogodbe niso mogle predvidevati kljub skrbnosti dobrega trgovca); v §§ 17—32 kazenske, končne in prehodne določbe. —

H kartelni uredbi so izšla še navodila ministra za trg. in ind. z dne 17. septembra 1934 št. 218/LVI kos 79 o uporabljanju uredbe in dva pravilnika z istega dne (iste številke in kosa) o načinu registriranja kartelov in o voditvi zbirke listin ozir. o upravljanju in uporabljanju posebnega sklada za kontrolo kartelnih pogodb (po vladnih kontrolnih komisarjih; sklad se vzdržuje iz letnih prispevkov, ki jih morajo plačevati dopuščeni karteli).

Področje civilnodeliktnega prava se je v l. 1934 popolnilo z določbo § 109 že cit. zak. o mestnih občinah: »Za škode, ki jih povzročijo mestni uslužbenci in drugi mestni organi drugim osebam z nepravilnim ali nezakonitim opravljanjem službe, odgovarjajo pred rednim sodiščem uslužbenci odn. organi kot storilci in mesto (al. 1). Če tožba ni naperjena takoj tudi zoper mesto, prestane njegova odgovornost (al. 2). Pravica do tožbe zastara v devetih mesecih od dne, ko je bila škoda povzročena odn. ko je oškodovanec zanjo zvedel; vendar se tožba ne more več vlagati po enem letu od dne, ko je škoda nastala (al. 3). Mesto mora plačati tožniku škodo samo, če se ne da izterjati od storilca« (al. 4). Te določbe §-a 109 cit. se gibljejo v okviru ustavnih določb (čl. 18 ustave iz l. 1931), a so popolnejše od njih, kakor tudi od določb §-a 87 zak. o političnih občinah. — K §-u 85 tega zadnjenavedenega zakona je izšla 12. marca 1934 kos 22 posebna uredba bana dravske banovine (o disciplinski odgovornosti občinskih uslužbencev). — Uredba ministr. sveta z dne 23. oktobra 1934 št. 271/LXX kos 105 je dovolila, da se sme škoda, povzročena z gozdnimi kaznivimi dejanji v drž. gozdovih, odslužiti z deli za ureditev gozda in pospeševanje gozdnega gospodarstva.

V prometno pravo spada prememba uredbe o zaščiti javnih cest in varnosti prometa (z dne 6. junija 1929) z dne 17. februarja 1934 št. 102/XXVI kos 46 (da se ne smejo izdelovati nova tovorna vozila s platišči, ožjimi od 6 cm). — Na novo je bila organizirana poštno-telegrafsko-

telefonska služba z uredbo z dne 31. marca 1934 št. 88/XXIII kos 40 (na osnovi § 48 št. 1 fin. zak. za l. 1933/34). —

Partikularnopravna jgsl. dedna prava se niso približala do najnovejšega časa z nobeno določbo. Šele nepravdni postopnik iz l. 1934 in njegov uvodni zakon sta unificirala jgsl. z a p u š č i n s k o pravo in, kolikor tičijo v njem materijalnopravne določbe, tudi dedno pravo. Te določbe so stopile v veljavo po 6 mesečni *vacatio legis* (z edino izjemo §-a 31 al. 2, ki je dobil po čl. 1 al. 3 uv. zak. takojšnjo obvezno moč). Prvi (najvažnejši) stavek §-a 31 al. 2 se glasi: »Dediči smejo opraviti zap. razpravo sami, če je med njimi vsaj en diplomiran pravnik, in če zahtevajo to vsi sporazumno pri sodišču v 15 dneh, ko jih obvestita sodišče ali javni notar o zapustnikovi smrti«; s to določbo je bil derogiran § 222 jgsl. not. zak. (in odn. predpisi pravilnika za izvrševanje not. zak. z dne 30. novembra 1930). Neke druge določbe unif. zapuščinskega prava (§§ 52—54, 69 al. 1, 93, 94, 106, 107, 299, 300) je uporabljati po predpisu čl. 27 uv. zak. do izdaje jgsl. državlj. zakonika le toliko, kolikor je podana zanje osnova v sedaj veljajočih partikularnopravnih dednih redih. Nobena določba unif. zap. prava ne bo veljala do izdaje jgsl. državlj. zakonika (po predpisu čl. 44 uv. zak.) v onem delu pravnega področja novosadskega apel. sodišča, v katerem ne velja avstr. o. d. z.; prav tako ne v področjih okrajnih sodišč Čakovec in Prelog (izvzemši predpis §-a 31, ki je dobil takojšnjo obvezno moč tudi v teh krajih). — Od materijalnih dednopravnih določb, ki tičijo v novem formalnem zapuščinskem pravu, navajam v nastopnem tiste, ki odstopajo po svoji vsebini od določb našega starega zap. patenta: 1) Določba § 59 al. uzakonjuje novo izjemo obligatornosti zap. razprave: »Če v zapuščini ni nepremičnin, in ne presega prometna vrednost zapuščine brez odbitka dolgov 10.000 Din, razglasi sodišče izjavo poslednje volje, če taka obstoji; obenem izda odločbo, da ne bo zapuščinske razprave, razen če bi to zahteval kateri dednih pozvancev ali nujnih dedičev. Če so udeleženi na zapuščini kot dediči ali kot nujni dediči sodni skrbjlenci, se sme postopati po § 59 al. 2 samo, ako odobri to skrbstveno oblastvo (§ 59 al. 4); 2) Zaprisega oporočnih prič je postala po § 53 al. 4 obvezna, ako so udeležene na zap. razpravi osebe, za katerih pravice mora skrbeti sodišče po službeni dolžnosti; po § 66 zap. pat. je čakalo sodišče na predlog stranke in postavilo sodnemu skrbjencu posebnega skrbnika, da je predlagal zaprisego; 3) Trikratni oklici dedičev v službenem listu, predpisani po al. 1 § 105 za primer,

da je neznan dedič ali njegovo bivališče, se morejo po al. 3 istega § 105 omejiti na en sam oklic ali nadomestiti z oklici v občini, ako bi bili stroški oklica v služb. listu nerazmerno visoki, ali ni pričakovati od njih uspeha; 4) Enoletni rok za dedno izjavo je skrajšan po § 92 al. 1 na tri mesece; razume se, da mora sodišče (kakor doslej) uvaževati tudi po poteku roka dospele dedne izjave (§ 93), če dospejo, preden je izdalo prisojilno odločbo. Kar se tiče oblike pismene izjave, odreja § 95 al. 1: »Vsako dedno izjavo morata dedič ali njegov predpisno pooblaščen zastopnik odn. pooblaščenec svojeručno podpisati. Podpisi na dedni izjavi ali na pooblastilu morajo biti overovljeni po sodišču ali javnem notarju.« Seveda se more oddati dedna izjava tudi ustno na sodni ali notarski zapisnik (§ 89); 5) Po starem § 122 zap. pat. je moralo sodišče sprejeti vsako, v predpisani obliki oddano dedno izjavo. Sedanji § 95 al. 2 ne pozna te sprejemne dolžnosti za primer, da se sklicuje dedič na navedbe, ki bi ne mogle dati naslova za dedno pravico niti tedaj, ko bi bile dokazane (tako se je prakticalo po večini že doslej). — § 123 al. 2 zap. pat. ni prevzet, ker se ravna po novem § 52 al. 1 s pismenim zapisom ustne oporoke, podpisanim svojeručno od vseh prič (§ 585), enako, kakor s pismeno oporoko; 6) Stroški zap. popisa so doslej vedno obremenjevali zapuščino; zadeli so torej vse dediče, ob sodediščini tudi tiste, ki so se izjavili za dediče nepogojno, (baš v svrhu, da se ognejo stroškom popisa) (§ 807). Obremenjevali so zapuščino (zadeli dediča) tudi tedaj, ko so povzročili stroške upniki, zahtevajoč separacijo zapuščine, ali volilojemniki ali nujni dediči (§ 812). Kot nekako kompenzacijo za to neprostoovoljno stroškovno breme je odredil § 807, da odgovarjajo dediči v vseh navedenih primerih, kljub nepogojni dedni izjavi, pogojno (cum beneficio napravljene ga inventarja). To pravno stanje je novi § 86 uredil primerneje: Stroški popisa zapuščine se poravnajo iz vse zapuščine le praviloma. Če so podali izmed več dedičev samo nekateri pogojno dedno izjavo, se poravnajo iz tistega dela zapuščine, ki pripade tem dedičem. Če se je napravil popis na zahtevo upnikov ali volilojemnikov, trpijo stroške ti. Če se je napravil na predlog nujnega dediča, se poravnajo praviloma iz zapuščine, razen če je nujni dedič zahteval odločitev odn. popis zapuščine očitno neopravičeno. Z novim § 86 je po m. m. (cessante ratione legis...) odpravljena tudi premenitev nepogojne dedne izjave v pogojno po dosedanji odredbi § 807 o. d. z. — Stari § 109 zap. pat. je pojasnjen v novem § 84 z dostavkom, da z

golim podpisom inventarja udeleženec še ne priznava, da je inventar pravilen in popolen, zlasti ne priznava s podpisom resničnega obstoja v inventar sprejetih dolgov. — Staremu § 98 zap. pat. je dodana nova določba § 74 al. 2, da so denarni zavodi dolžni, dati sodiščem na zahtevo popis zapustnikove imovine, ki je pri njih; 7) Za prepustitev uprave zapuščine zahteva § 114 napram staremu § 145 nadaljnji pogoj, da »temu ne nasprotujejo pravice drugih oseb«. To je bilo potrebno z ozirom na pravo v Vojvodini, Medjimurju in Srbiji, kjer ima vdova za čas svojega vdovstva pravico na uživanje (souživanje) moževe zapuščine, kar onemogoča upravo po drugi osebi; 8) Za razdelitev pravnih vlog ob nasprotujočih si dednih izjavah in za druge ukrenitve v tem primeru, so stopile na mesto starih določb §§ 125—127 nove §§ 98—100. Vsebinski se razlikuje § 99 od § 126 v tem, da se uvaža prigovor nepristnosti, po obliki ustrezajoče, posl. volje le tedaj, če se prigovarja nepristnost »obrazloženo«; golo prerekanje pristnosti ne zadostuje, da bi se zavrnil na pot pravde predložitelj listine. Praksa je bila že doslej taka. Stari § 127 je premenjen po novem § 100 toliko, da dovolitev sodne sekvestracije (za dobo pravde) ni več nujna, ampak se more predlog za tako zavarovanje odbiti, ako je dediščinski zahtevek predlagatelja očitno neosnovan; 9) Novi § 128 je pojasnil, da se more v zapuščinah, na katerih so udeležene samo svojepravne osebe, zahtevati zapuščinskosodna delitev samo pred vročitvijo, ne več po vročitvi. (Zadnja se more zahtevati le, če so udeležene nesvojepravne osebe); 10) Po starem § 158 je moralo zap. sodišče, kadar so imele fidejkomisarne substitucije (ali ž njo izravnane odredbe po §§ 707—709 o. d. z.) za predmet denarno glavnico ali drugo premično imovino, skrbeti uradoma za pupilarnovarno zavarovanje čakalcev. Po novem § 120 je treba takega uradnega zavarovanja le, če so čakalci sodni skrbljivci, še nerrojene osebe, neznane osebe, reveži, pobožne ustanove, šole, cerkve ali javni zavodi. Ni razloga, pravijo motivi, da bi se dajala fidejkomisarnim substitutom dalekosežnejša zaščita, nego volilobjemnikom. Iz istega razloga po novem § 124 zap. sodišču ni več treba, nadzirati spolnitev nalogov poslednje volje v smislu o. d. z.-a (§ 709), ali zavarovati to spolnitev, če tega ne terja javna korist; 11) Za oklice ob sklicu upnikov so dopustne po novem § 106 al. 4 enake olajšave §-a 105 al. 3, kakršne smo spoznali pod t. 3; 12) Če se zapuščinska razprava po določbi § 59 al. 2 ne uvede (gl. t. 1), sme sodišče tiste osebe, ki so pozvane

k dedovanju po smrtovnici ali po izjavi poslednje volje (napravljene v veljavni obliki), na predlog opolnomočiti, da stopijo v posest premičnih zapuščinskih stvari in da realizirajo pravice, ki spadajo v zapuščino, zlasti terjatve in dr. (§ 59 al. 3). Tako opolnomočenje učinkuje (po isti določbi) napram poštenim drugim osebam (kupcem in drugačnim pridobilcem zapuščinskih premičnin) enako, kakor prisojilna listina po zadnjem st. § 824 o. d. z. 13) Voliloljemnikom, katerim pripadejo iz zapuščine nepremičnine, vpisane v zemljiški knjigi, ali terjatve, zavarovane na kaki nepremičnini, smejo izdati po novem § 137 zapuščinska sodišča za prepis potrebna potrdila (znana že staremu § 178) še pred prisojilom, kadar dediči volila ne prerekajo; 14) Kadar se volila ne morejo izplačati radi nedostajanja zapuščine polno in se morajo (po določbi o. d. z.-a) sorazmerno krčiti, je moral po starem § 163 dedič predložiti zap. sodišču račun odtegljajev; po novem tega ni dolžan, kadar so vsi voliloljemniki svojepravne osebe; 15) Odpala je končno določba starega § 156, da se zapuščine oseb, ki so stale v obračunski zvezi z drž. zakladom, ne smejo vročati brez pristanka prizadetega oblastva; 16) Za primer, da se odkrije po prisojilu dotlej neznana zapustnikova imovina, pozna novi § 142 (na mestu enega samega odstavka starega § 179) tri take odstavke: prvi soglaša s starim § 179; 2. odst. odvarja možnost (novost!), da se zap. razprava na predlog katerega dedičev zopet otvori, in novoodkrita imovina izroči dedičem s sodnim odlokom, a na osnovi starega prisojila in ne da bi se terjala ponovna dedna izjava; 3. odst. zaukazuje otvoritev zap. razprave, ako se taka doslej še ni opravila.

Novi nepr. postopnik nima zaslug le za notranje-državno dedno in zapuščinsko pravo, ampak tudi za mednarodno in medpokrajinsko. Mednarodno dedno pravo se bavi s tzv. kolizijskimi normami, ki odmejujejo v mednarodnih smrtnih primerih uporabnost domačega dednega prava od tujega (določujejo, katero dednih prav uporabljaj sodišče ob vročitvi mednarodne zapuščine), mednarodno zap. pravo z normami, ki odmejujejo domače zapuščinsko sodstvo od tujega (povedo, katero sodstvo, tuzemstva ali inozemstva, razpravljaj zapuščino). V medpokrajinskih smrtnih primerih potrebujemo analogne norme za razmejitve uporabnosti, po vsebini različnih, partikularnih dednih prav. Doslej jih nismo imeli, in jih je uzakonil kot prvi čl. 26 uv. zak. k nepr. post. Potreba medpokrajinske razmejitve zap. sodstev pa je po novem ne-

pravdnem postopku odpadla, ker nam prinaša enake norme za stvarno in krajevno zapuščinsko podsodnost. — Med normami za razmejitev dednega prava in zapuščins. sodstva pravnologično ni notranje zveze (odvisnosti); zato bi mogel inozemski zap. sodnik vročiti zapuščino našega državljana osebam, pozvanim k dedovanju ab intestato po našem dednem pravu, in obratno. Stari zap. patent pa je uzakonil tako odvisnost in vrh tega napravil neutemeljeno razliko med premičnimi in nepremičnimi zapuščinami. Obžalovati je, da mu je v obeh pogledih sledil novi jgsl. nepr. post. (§§ 25—27, 108—113): a) Kakor zap. pat., reklamira nepr. postopnik tuzemsko zap. razpravo za vse tuzemske nepremičnine domačega ali tujega zapustnika in za vse premičnine lastnih državljanov, naj so v tuzemstvu ali inozemstvu; b) Obratno prepušča inozemskim sodiščem zap. razpravo vseh inozemskih nepremičnin tuzemskih in inozemskih državljanov in vseh premičnin ondotnih državljanov, najsi so v tuzemstvu; c) Iz kompetence tuzemskega zapuščinskega sodstva sklepata, stari pat. in novi nepr. post., na uporabnost tuzemskega materialnega dednega prava, in obratno; č) Nova je edino določba § 26 al. 2, po kateri prepuščamo odslej inozemstvu zap. razpravo premičnin ondotnega državljana tudi takrat, kadar inozemstvo ne postopa recipročno; razpravljanje takih zapuščin bi pomenilo — pravijo motivi — za naša sodišča nepotrebno breme (za pravico razpravljanja se ne trgamo); d) V pogledu predpostavk za prorogacijo našega, na sebi nekompetentnega zapuščinskega sodstva (stari § 14, novi § 27) ni prememb; e) Novi § 108 se razlikuje od starega § 137 le po odredbi, da morajo naša sodišča tudi v primerih, ko gre zap. sodstvo inozemstvu in se mu izroči zapuščina, napraviti smrtovnico, proglasiti najdeno izjavo posl. volje in odrediti vse potrebno za zagotovitev, popis in čuvanje zapuščine; f) Novi § 109 je, primerjan s stari § 138, popolnjen z maksimalnim 6 mes. rokom za poziv v tuzemstvu bivajočih dedičev, volilojemnikov in upnikov (naj prijavijo svoje zahteve k zapuščini, preden se izroči inozemstvu) in z minimalnim 3 mes. rokom, pred potekom katerega se zapuščina ne sme izročiti, kadar poziv ni bil izdan. Poziv se more opustiti (po novi odredbi § 109), ako ni misliti, da bivajo v tuzemstvu taki interesi, dalje, če vrednost zapuščine ne presega zneska, navedenega v § 59 al. 2 (10.000 Din); g) Po novem § 110 se tujčeve premičnine (njih del), kadar so bile prijavljene tuzemske zahteve (§ 109), ne samo pridržijo v tuzemstvu, am-

pak se te zahteve (čim je o njih pravnomočno odločeno) iz pridržanih premičnin tudi poravnajo, ter izroči samo ostane (kar je bilo sporno po starem § 137). Za pridržanje po novem § 111 ni treba, da so zahteve že vtožene ali verjetno izkazane, ampak zadostuje, da so prijavljene našemu sodišču. — Prednost pred tem našim novim (avtonomnim) mednarodnim dednim in zapuščinskim pravom imajo seveda mednarodne zapuščinske konvencije, katerih pa v l. 1934 nismo sklenili novih.

Novo medpokrajinsko dedno pravo člena 26 uv. zak. k nepr. post. pozna tri kolizijske norme: 1. »Dokler ne dobi obvezne moči notni državljanski zakonik, se bodo razpravljale zapuščine naših državljanov po pravnem redu kraja, v katerem je imel zapustnik ob smrti svoje domovališče. Vendar se pri tem ne uvažuje prememba domovališča, izvršena od zapustnika v teku zadnjih dveh let pred smrtjo« (al. 1). Ta kolizijska norma nam je bila nujno potrebna, ker nismo imeli doslej uzakonjenega nobenega kriterija za določanje, kateremu partikularnopravnemu področju pripada eden, kateremu drug zapustnik (državljan), razen za področje meničnega in čekovnega prava po § 108 men. zak. in § 28 ček. zak.; a *lex provincialis* odloča v medpokrajinskem pravu v vseh tistih primerih, v katerih odločuje v mednarodnih *lex nationalis*. Kriterij dveletnega zadnjega domicila je posnet po prvotnem načrtu polj. zak. z dne 2. avgusta 1926 št. 580. Velik napredek čl. 26 al. 1 je še v tem, da je oprostil uporabno materialno (dedno) pravo gra-jane odvisnosti od formalnega (zapuščinskega), in da ne dela razlike med prem. in neprem. zapuščinami; 2. »Za dedovanje nepremičnin veljajo omejitve razpolaganja z nepremičninami za primer smrti, predpisane po zakonodaji kraja, kjer leže« (al. 2). Ako pozna *lex rei sitae* omejitve razpolaganja z nepremičninami za primer smrti, pridejo torej te omejitve do absolutne uporabe in spodrinejo po al. 1 indicirano *lex provincialis*. Za slov.-dalm. pravno področje ne vidim primera, ko bi postala ta (teoretično opravičena) izjemna določba praktična; 3. »Na izjave poslednje volje in dedne pogodbe je treba uporabiti pravo, pod katero je spadal zapustnik po svojem domovališču ob času, ko je napravil izjavo poslednje volje odnosno dedno pogodbo.« Ta tretja in zadnja kol. norma novega medpokrajinskega dednega prava je v splošnem pravilna, n. pr. v pogledu *testamentifatio activa* in dednopogodbene sposobnosti tujepokrajincea, dalje v pogledu možnosti in dopustnosti vsebine njegove enostranske ali pogodbene po-

slednjevoljne odredbe. Pravilno se mi zdi tudi, da velja v teh pogledih *lex preprostega*, ne dveletnega domicila, domicila ob času naprave odredbe, ne ob času smrti. Nepravilno pa bi bilo, uporabljati legem domicilii na oblične predpise; zanje velja liberalnejša *lex loci actus* vel *lex causae* (domicilii).

Razen za dedno in zapuščinsko pravo prinaša novi nepr. post. kolizijske norme za mednarodno varuško in preklicno (formalno in materijalno) pravo.

Mednarodno varuško pravo je urejeno z edino določbo §-a 145, ki je posneta po starem § 183 ces. pat., a primerno popolnjena. Varuštva potrebni inozemski otroci pridejo pod naše začasno (provizorno) varuštvo. To se zgodi tudi takrat, kadar otrokov oče pri nas ni imel domovališča, ampak se je mudil tu le mimogrede in zapustil otroka (po starem § 183 sporno). Provizorno varuštvo traja, dokler ne postavi varuha inozemsko domovinsko sodstvo (če ga ne postavi, do polnoletnosti otroka). Nov je al. 2 § 145, po katerem morajo postopati sodišča enako tudi takrat, »ako nastane iz kakega drugega razloga potreba, da poskrbi sodišče za nedoletnega inozemca, ki se mudi v naši državi« n. pr. če bi se otrok zlostavljal s strani vzgojiteljev; če bi bilo nujno, da sklene v tuzemstvu pravni posel (za poroko predvideva postavitev posebnega zastopnika že § 51 o. d. z.). Po pretežni praksi naših sodišč se uporablja, kadar je utemeljeno tuzemsko sodstvo, tudi tukajšnje materijalno pravo (*lex fori*), kar načeloma ni pravilno, ampak bi se morala uporabljati varovančeva *lex nationalis*, zlasti na predpostavke za ustanovitev in ukinitve varuštva. (Potrebne kol. norme ne uzakonjuje ne stari patent, ne novi nepr. post.) — Varuštvo lastnih državljanov, ki se mude v inozemstvu, si prisvajamo brez izjeme. Določbe §§ 146 st. 2 in 148—150 so poskrbele za potrebne stvarne in krajevne pristojnosti v teh primerih (v izdatnejši meri, nego derogirana j. n.). Izjemo tvori po § 225 o. d. z. primer, ko ima naš državljan — varovanec v inozemstvu nepremičnino; upravo take nepremičnine prepuščamo inozemskemu sodstvu *rei sitae* (a si prisvajamo, obratno, varuštveno sodstvo v pogledu tuzemske nepremičnine inozemskih varovancev, dasi opravlja vse druge varuštvene posle njegova domovina). S tem razpade enotnost uprave varovančeve imovine, a novi nepr. post. §-a 225 cit. ni premenil. — Prednost pred tem avtonomnim mednarodnim varuškim pravom imajo določbe mednarodnih konvencij, katerih pa v l. 1934 nismo skle-

nili. Kar imamo sklenjenih, so vse (kakor zapuščinske) starejšega datuma.

Urejujoč mednarodno preklicno pravo se je držal novi § 200 v bistvu določb §§ 13—15 našega prekl. reda z dne 28. junija 1916. Zato kaže § 200 drugačen, modernejši sistem, nego pravkar opisano mednarodno varuško pravo. Po al. 1 »pripada preklic tujca (odvzem svojepravnosti) pristojnemu oblastvu tujčeve domovinske države«; s tem je prepovedano tudi zgolj provizorno preklicevanje tujcev. Po al. 2 se mora omejiti naše sodišče na tiste ukrenitve, ki so potrebne za zaščito tujčeve osebe in njegove imovine; zlasti mu postavi tzv. začasnega pomočnika, ako so podani pogoji § 196 (ki veljajo tudi za tuzemce). Te ukrenitve prestanejo, čim izda tujčeva domovina lastno odločbo. Šele tedaj, kadar se domovina kljub obvestilu ne poprime preklicnega sodstva v postavljenem ji primernem roku, izvrši preklic naše sodstvo. Našim oblastvom gre zato le podredno (ne začasno) preklicno sodstvo. — Pravico, preklicati lastne državljane, ki se mude ali prebivajo v inozemstvu, si prisvajamo brez izjeme; potrebne stvarne in krajevne pristojnosti uzakonjujeta §§ 146 st. 2 sled. in 184 al. 2. — Še bolj, nego v mednar. varuštvenem pravu, je poudariti, da iz tuzemskega preklicnega sodstva ne sledi uporabnost tuzemskega materialnega preklicnega prava, zlasti ne uporabnost tuzemskih preklicnih razlogov, ki jih poznamo dosti več, nego mnoga inozemstva. Preklic pomeni ukinitvev ali omejitev tujčeve poslovne sposobnosti; zato se mora presojeti v materialnopravnem pogledu po enakem pravnem redu, po katerem se presoja poslovna sposobnost (tujčevi *lex nationalis*). Poseganje naše *lex loci (fori)* v njegovo *lex nationalis*, je opravičeno le iz ozirov na javni red, n. pr. če tujčeva *lex nationalis* ne bi poznala preklica varnost ogražajočega pijanca. Novi nepr. postopnik zanemarja to vprašanje, kakor ga je zanemarjal § 14 prekl. reda; pravi v § 200 al. 2, zadnji stavek le, da se izvrši postopanje pred našimi sodišči (kadar postanejo podredno za sodstvo pristojna) »po naših zakonih«, (pri čemer ni jasno, je-li v formalnopravnem ali tudi v materialnopravnem pogledu). — Kakor povsod, imajo v mednarodnem preklicnem pravu določbe konvencij prednost pred opisanimi avtonomnimi.

Drugega sodstva ali materialnega prava jgsl. nepr. post. ni razmejil; lahko bi bil to storil še za mednarodne primere proglašanja mrtvim, za amortiziranje inozemskih vrednostnih papirjev, predvsem pa za mednarodne zakone

(brake). — V mednarodno pravno pomoč spadajo naslednje določbe nepr. post.: §-a 286 (starega §-a 282) o spričevalih, izdanih od min. pravde o tem, kateri zakon velja ali je veljal v naši državi (v svrhu uporabe v inozemstvu); §-a 289 (enakega po vsebini §§-om 388, 389 c. p. p.) o potrebi in načinu poverjanja inozemskih listin za uporabo v tuzemstvu (prednost imajo določbe tzv. legalizacijskih konvencij); §-a 290 (starega §-a 286) o poverjanju tuzemskih listin za uporabo v inozemstvu; §-a 293 o poverjanju podpisa sodno zapriseženega tolmača v svrhu uporabe prevoda v inozemstvu. —

Zakonodaja, ki služi organizaciji civilnopravnega sodstva v najširšem pomenu besede, je bila dopolnjena v l. 1934 z zak. o državnem pravobranilstvu z dne 15. julija 1934 št. 164/XLII kos 68, ki je bil obnarodovan 19. julija 1934 in stopil v veljavo 90 dni po tem obnarodovanju. Državna pravobranilstva imajo, kakor bivše finančne prokurature, nalogo, ščititi imovinskopravne interese (po posebnih zakonih tudi neimovinske interese) države in nekaterih drugih pravnih oseb in ustanov (po določbah posebnih zakonov); za področje ljubljanskega apelacijskega sodišča jih navaja odredba banske uprave Dravske banovine z dne 21. decembra 1934 kos 1—1935 ozir. odredba min. za finance z dne 27. novembra 1934 št. 44.886/1. Državna pravobranilstva zastopajo imenovane pred sodišči, ostalimi oblastvi in pred privatnimi osebami, če ni s posebnimi zakoni odrejeno drugače. Na zahtevo državnih oblastev oddajajo pravna mnenja v vseh važnejših vprašanjih. Vse pogodbe, ki jih sklepa država, in katerih vrednost presega 100.000 Din, morajo oblastva pošiljati pred končno sklenitvijo drž. pravobranilstvu radi pravnega mnenja in pripomb. Če presega vrednost 1 milijon Din ali če je neocenljiva, se mora predložiti načrt pogodbe vrhovnemu državnemu pravobranilstvu. — Kar se tiče organizacije rednih državnih sodišč, je bil z zak. z dne 10. julija 1934 št. 175/XLV kos 69 popolnjen zakon o ureditvi teh sodišč z dne 18. januarja 1929 s številčno določitvijo mest sodnikov pri poedinih apel. sodiščih (pri ljubljanskem s 17). Dne 20. septembra 1934 št. 229/LVII kos 83 je izšla uredba o dopolnitvi uredbe o sodnem poslovniku za sodišča 1. in 2. stopnje. Novi nepr. postopnik predvideva dve vrsti, za nas novih justičnih (justičnopomožnih) organov: 1) skrbstvenih poverjeništev (§§ 202—207). Doslej je bilo skrbstveno sodstvo pri nas izključno v rokah rednih drž. sodišč, v Vojvodini (Medjimurju) v rokah posebnih uprav-

nih oblastev (sirotinskih stolov), a na Hrvatskem in v Slavoniji ali v rokah državnih sodišč ali posebnih mešanih komisij (sestavljenih iz državnih sodnikov in lajikov). Novopredvidena skrbstvena poverjenišтва so posneta po tej zadnji instituciji (mešanih komisijah), in jih bodo smele ustanavljati fakultativno občine (več občin, tudi druga samoupravna telesa) na vsem ozemlju države z dovoljenjem ministra pravde, čim prevzamejo stroške in odgovornost za vso škodo, ki bi nastala skrbljencem iz upravljanja njih imovine. Skrbstvena poverjenišтва bodo imela (z malimi izjemami) enako sodstveno kompetenco, kakršno imajo v skrbstvenih stvareh državna okrajna sodišča. Za pravne leke zoper njih odločbe bodo pristojna državna okrožna sodišča; 2) posebnih poverjenikov za sestavo smrtovc (§ 34 nepr. post., poleg notarjev in občin). — Kakor stara uredba o zmanjšanju režijskih stroškov gospodarskih podjetij, tako predvideva tudi nova z dne 23. novembra 1934 št. 272/LXXI kos 100 štev. 745 posebna razsodišča za določanje plač, pokojnin, odpravnin in odpovednih rokov uslužbencem, katerih službena razmerja (pri opešanih podjetjih) se ne uredi izvensodno. Razsodišča so sestavljena iz pravnikov in lajikov in se postavijo pri vsakem okrožnem sodišču. Pri izdaji odločb se morajo ravnati po načelu pravičnosti in upoštevati v eno roko gospodarske razmere podjetja, v drugo razmere nameščenca; določeni odpovedni rok ne sme biti krajši od najnižjega zakonitega odpovednega roka. Če se razmere premene, sme zahtevati vsaka stranka novo odločbo.

Občepravnega značaja sta bila v l. 1934: 1) zakon o premembi in dopolnitvi zakona o državljanstvu (z dne 21. septembra 1928) z dne 20. julija 1934 št. 192/LI kos 72 (premenjen je bil § 55 zak. ter podaljšan do 1. novembra 1938 petletni rok za izjavo izvestnih Neslovanov, da izstopajo iz našega državljanstva); 2) § 78 fin. zak. za l. 1934/35, po katerem »veljajo še dalje vse določbe dosedanjih finančnih zakonov in zakonov o proračunskih dvanajstinah, s katerimi so bili veljavni zakoni premenjeni, ukinjeni ali dopolnjeni, kakor tudi vse uredbe, pravilniki, drugi predpisi in odločbe, kar jih je bilo že izdanih na podstavi pooblastitev, navedenih v omenjenih zakonih«.

H koncu bodi omenjeno, da se je 5. junija 1934 prvič sestalo (v Beogradu) kasacijsko sodišče Kraljevine Jugoslavije na osnovi določb §§ 48 t. 3, 57 zak. o ureditvi rednih sodišč in čl. 46 t. 4 b) uv. zak. k cpp. Bavilo se je s tolmačenjem § 222 al. 2 not. zak. in izdalo odločbo: »Dediči umr-

le osebe se pri zapuščinski razpravi, v kateri so stranke sporazumno izjavile, da same izvedejo zapuščinsko razpravo, ne morejo posluževati strokovnih svetov ali pomoči enega ali več odvetnikov«. Odločba je bila objavljena v št. 169/XLIII Sl. novin in v kosu 85 Sl. lista. Danes ne velja več, ker je stopila na njeno mesto (po vsebini še poostrena) goricit. določba § 31 al. 2 novega nepr. post. Letošnja plenarna seja kasacijskega sodišča se sestane v Zagrebu.

(Rokopis sklenjen 31. maja 1935).

Dokazovanje resnice, ako je predmet klevete dejanje, za katero je pristojno vojaško sodišče.

Sodni kapetan Ciril Spindler.

Pod tem naslovom razmotriva v 1—2 št. letošnjega »Slovenskega Pravnika« dr. Gradnik zanimivo vprašanje s področja vojaškega kazenskega postopka, ki je sicer zelo redko predmet obravnavanja v naših strokovnih glasilih. Pisec prihaja do naslednjega zaključka: »Če je bilo... postopanje pri vojaškem sodišču ustavljeno ali če je bil oklevetanec zaradi kaznivega dejanja oproščen odgovornosti s pravnomočno sodno odločbo, ne more to dejstvo biti prejudicijalno za kazensko postopanje in obtoženeц bo smel v tem postopku nastopiti dokaz resnice z vsemi dokaznimi sredstvi, ki so mu sicer na razpolago«. Taka dalekosežna ugotovitev izziva upravičene prigovore že s čisto načelnega stališča, ker ustvarja nevaren prejudic za pravno varnost, je pa tudi s stališča pozitivnega prava nevzdržljiva.

Zakon nikjer ne daje sodbam rednih sodišč večje veljave nasproti onim vojaških. Nasprotno, zakon o postopku vojaških sodišč v kazenskih stvareh (Vkp.) iz l. 1901 določa v § 10 celo, da so pravnomočne sodbe vojaških sodišč za civilna sodišča v odškodninskih sporih obvezne, torej — lege non distinguente — tudi oprostilne. v nasprotju z določbo § 364 Grpp. Pisec navaja kot glavni razlog, da se sodbe rednih in vojaških sodišč razlikujejo bistveno glede osnove, na kateri temelje, ker da so vojaška sodišča vezana na dokazna pravila Vkp., dočim predpostavlja § 311 odst. 2 Kz. sojenje po načelih zakonika o kaz. postopku za redna sodišča. Taka trditev ne more držati že zato,

ker je kazenski zakonik z dne 16. februarja 1929 na področju Srbije in Črne Gore stopil v veljavo, ko so tam veljali že partikularni kazenski postopki z dokaznimi pravili. Pa tudi sicer ni nikakršne temeljne razlike med odločbami rednih in vojaških sodišč.

Vkp. pozna dvoje vrst odločb vojaških sodišč: 1) sodbe po § 229 in 2) rešenja po § 231. Dočim so rešenja samo oprostilna, morejo biti sodbe a) oprostilne (toč. 1 § 229), b) obsodilne (toč. 3 § 229) in c) osvobodilne iz nedostatka zadostnih dokazov (toč. 2 § 229 Vkp.). Rešenja se izrekajo kadar delo sploh ni podano, to je kadar manjkajo posebne prvine določenega kazenskega dejanja in pa zaradi procesnih nedostatkov (zastarelost, pomanjkanje tožbe zasebnega tožilca oz. njegov odstop itd.). Oprostilna sodba po toč. 1 § 229 Vkp. se izreka, kadar se kazensko dejanje ne more pripisati v krivdo (silobran, skrajna stiska, nevračunljivost itd.), oz. ni ugotovljena vzročna zveza med kazenskim dejanskim stanom in obtožencem. V obeh primerih je učinek oprostilne odločbe vojaškega sodišča isti kakor oprostilne sodbe rednega sodišča, t. j. ugotavlja se historična, materialna resnica. Ta pa zato, ker se oprostilna odločba izreka šele tedaj, kadar zoper obtoženca ne govori nikak osumljaj, indic (vobče, a ne samo oni, ki so naštetih v §§ 29—30 Vkp.), ker se osumljaji v teh §§ navajajo samo primeroma. V nasprotnem primeru, če torej obtoženca obremenjuje vsaj en osumljaj, se obtoženec ne oprosti, ker dejanje ni podano oz. ker je nedolžen, temveč se oprosti, ker ni bila dokazana njegova kazenska odgovornost v smislu določbe Vkp., torej se oprosti po toč. 2 § 229 Vkp. Taka odločba — v teoriji se naziva *absolutio ab instantia* — ni enakovredna oprostilni sodbi, ker ne ugotavlja obtoženčeve nedolžnosti, marveč mu nasprotno vtisne pečat sumljive osebe, nad katero visi stalno Damoklejev meč zopetnega kazenskega postopanja, samo če se pojavijo novi obremenilni dokazi.

Te vrste odločba seveda ne more biti podlaga za obsodbo klevetnika v smislu 2 odst. § 311 Kz., ker perpetuirala obtoženčevo kazensko odgovornost za dejanje, ki se preganja po službeni dolžnosti. V takem primeru seveda nastane vprašanje, ali se kazenski postopek glede klevete more skončati meritorno ne glede na sodbo vojaškega sodišča, ali pa bi bilo treba postopek za dejanje klevete v smislu iste zakonske določbe odložiti. Druga alternativa se nam zdi pravilnejša — najsi bi praktično morda značila odgoditev *ad Kalendas graecas* — ker bi se sicer, ako bi

se dopustilo dokazovanje resnice brez obsodbe oklevetanca, utegnil ustvariti dualizem kazenskih sodb: po sodbi rednega kazenskega sodišča bi utegnil nekdo biti kriv (ali pa tudi nedolžen), po sodbi vojaškega sodišča pa samo sumljiv glede nekega kazenskega dejanja.

V vseh drugih primerih (toč. 1 in 3 § 229 in toč. 1 § 231 Vkp.) pa so civilna sodišča brezpogojno vezana na odločbo vojaškega sodišča. Nasprotno stališče se ne more opirati niti na trditev, da Vkp. ne pozna načela legalitete. Kaj takega se ne more očitati niti njegovemu starejšemu vzorniku — srb. kazenskemu postopku iz leta 1865, ki celo ne pozna obtožbenega načela. Vkp. res nima § 44/I Kp. ustrezne določbe, ker ne pozna v vseh stadijih posebnega obtožnega organa. Vojaški državni tožilec sodeluje samo v redni preiskavi, ne pa tudi v predhodni. Obtožbeno načelo stopa v polni meri v veljavo šele po zaključku preiskave s formalno rešitvijo (ministra oz. pristojnega komandanta) o stavljanju okrivljenca pred sodišče. To pa še ne znači, da Vkp. sploh ne pozna organov za pokrenitev kazenskega postopka. Paragraf 6 Vkp. določa namreč: »Čim izve vojno oblastvo za kakšno dejanje, ki se kaznuje po uradni dolžnosti, je dolžno takoj ukreniti, kar je potrebno, da se dejanje preišče in dostavi pristojnemu sodišču«. Kršitev določbe je stavljena pod posebno kazensko sankcijo v § 117 V kz., ki določa: »starešina, ki ne vzame v zakonito postopanje kaznivega dejanja, ki zanj ve, da ga je storil podrejenec, se kaznuje z zaporom do enega leta«. Vsak starešina je torej dolžan uvesti kazenski postopek zoper svojo podrejenca, čim izve za njegovo dejanje. Ni pa to samo njegova diskrecionarna pravica, kakor izvaja to pisec napačno iz določbe § 57 odst. 1 Vkp. (ki ima v mislih samo pristojnost dotičnih voj. oblastev). Ustanove subsidiarne tožbe Vkp. res ne pozna, ali privatnemu tožilcu v § 62 vendarle daje pravico pritožbe do naredbodavca redne preiskave (t. j. minister, ako je osumljenec ukazna oseba, sicer pa teritorijalno pristojni komandant divizije), ako se preiskava prekine. Tu je treba pripomniti, da je pojem zasebnega tožilca po Vkp. širši nego v Kp. Paragraf 3 Vkp. namreč določa: »Glede kaznivih dejanj, za katera je pristojno vojaško sodišče, je dolžan vojaški državni tožilec, da iznese pred sodišče vse dokaze zoper obtoženca. Toda tudi imajo zasebni tožilci pravico udeležbe kot tožilci v vseh dejanjih, po katerih so kaj pretrpeli, pa bodisi da se takšna dejanja kaznujejo po službeni dolžnosti ali pa po zasebni tožbi«. Potemtakem sme nastopati pred vojaškimi

sodišči kot zasebni tožilec oni oškodovanec, ki sicer ne uveljavlja nikakršne zasebnopravne zahteve! Zato se oškodovanec v smislu § 62 Vkp. tudi obvešča o prekinitvi predhodne preiskave.

Krvne skupine in vprašanje očetovstva.

Univ. prof. Dr. Alija Košir.

V človeški krvi se nahajajo poleg drugih tudi takozvane barvane krvne stanice ali rdeča krvna telesca ali eritrociti, ki jih je v kubičnem milimetru pri moškem pribl. 5 milijonov, pri ženski pa pribl. 4.5 milijonov. Kadar zapusti kri svojo krvno žilo, se kmalu strdi v krvno grudo, ki se po gotovem času skrči in iztisne iz sebe neko rumenkasto, jasno tekočino, takozvani krvni serum.

Ako dodam kapljici razredčene krvi kakšnega človeka kapljico seruma drugega človeka, tedaj je možno

- 1) da se ničesar ne izpremeni po dodatku ali
- 2) da se eritrociti zlepijo v manjših ali večjih gručah.

Poslednji pojav imenujejo v znanstvu zlepljenje ali aglutinacijo in je aglutinacija dala povod k temu, da so se končno mogli ljudje razdeliti v takozv. štiri krvne skupine, ki jih neprimerno označimo po *Janskem* z rimskimi črkami I, II, III. in IV, oz. po *Mossu* z rim. števil. IV, II, III in I. Nedvoumna in internacionalno priznana je označba (v istem vrstnem redu) s črkami O, A, B in AB (*Dungern, Hirschfeld*), katere črke nam označujejo hkrati one, nam sicer malo poznane, a v številnih poskusih točno dognane sestavine eritrocitov, katere povzročajo z ustrežajočimi snovmi v serumu prej opisano aglutinacijo. Vselej se mora pridružiti eritrocitovi snovi A, odn. B ustrežajoča snov seruma α , odnosno β , da se pojavi aglutinacija, in pri vsakem dodatku, pri katerem ima A priliko, da se veže z α , ali B, da se veže z β . je dan pogoj za tako aglutinacijo, razen če bi bil serum preredeč. Praktično vzeto velja torej sledeče:

eritrociti	serum α (skupina B)	serum β (skupina A)
O	—	—
A	+	—
B	—	+
AB	+	+

Aglutinacija je torej vselej pri kombinaciji $A\alpha$, ali $B\beta$, seveda tudi $AB + \alpha$ ali $AB + \beta$. Ker vsebuje kri tako eritrocite kakor serum, je potemtakem popolna označba krvnih skupin pravzaprav ta-le:

$O\alpha\beta$, $A\beta$, $B\alpha$, ABO .

Dokazano je, da ostane krvna skupina poedinca izza embrijonalnega življenja do smrti ista in da se nikdar ne izpremeni v drugo.

Prav tako moramo priznati, da se lastnosti krvi, po katerih razlikujemo te štiri skupine, podedujejo in da se torej skupinska lastnost A in B pojavita pri otroku le pod pogojem, če ima vsaj eden staršev isto lastnost A, ozir. B!

Če sestavimo za določevanje očetovstva tabelarično vse teoretično možne kombinacije krvnih skupin za mater, otroka in dozdevnega očeta, ugotovimo v prvi tabeli, kakšen možni bi prišel pri znani krvni skupini v poštevek kot oče dotičnega otroka, iz druge tabele pa — in ta je za sodnika običajno važnejša — pa čitamo, kakšen možni ne more biti v nobenem primeru oče dotičnega otroka.

Tabela I.

		krvna skupina matere			
		O	A	B	AB
krvna skupina otroka	O	O,A,B	O,A,B	O,A,B	se ne dogaja
	A	A,AB	O,A,B,AB	A,AB	O,A,B,AB
	B	B,AB	B,AB	O,A,B,AB	O,A,B,AB
	AB	se ne dogaja	B,AB	A,AB	A,B,AB

Tabela II.

		krvna skupina matere			
		O	A	B	AB
krvna skupina otroka	O	AB	AB	AB	s ene dogaja
	A	O,B	—	O,B	—
	B	O,A	O,A	—	—
	AB	se ne dogaja	O,A	O,B	O

Pripomba »se ne dogaja« pomeni, da takšna kombinacija ni mogoča. Pomišljaj pa pomeni, da se noben možki, katerikoli skupini bi pripadal, ne da izključiti. Zato je pri taki kombinaciji krvnih skupin (otrok A, mati A ali AB, ali pa otrok B, mati B ali AB) vsako izpodbijanje očetovstva znanstveno nemogoče.

Praktično povedano, nam služi prva tabela za to, da z njo ugotovimo, kakšen možki pride pri znani krvni skupini matere in otroka kot oče v poštev, druga tabela pa nam točno pove, kakšne moške smemo pri znanih krvnih skupinah matere in otroka z vso sigurnostjo izključiti iz očetovstva.

Na vprašanje, v koliki meri je uspeh krvne preizkušnje na krvne skupine (O, A, B in AB) vzeti kot sigurno podlago pri presoji zadevnega spora (zaradi očetovstva), je odgovoriti, da je preiskava na krvne skupine (O, A, B in AB) zadostno znanstveno utemeljena in da je sklep glede možnega, ozir. izključenega očetovstva vzeti kot sigurno podlago pri presoji spora v zadevi očetovstva.

Vendar prinaša krvna preiskava na imenovane krvne skupine popolno jasnost le s svojim negativnim izrekom, ko nekoga od očetovstva izključuje, ki ga kaka mati navaja kot očeta svojega otroka. Izračunali so, da se na podlagi te krvne preizkušnje, če se je hotelo n. pr. naprtiti očetovstvo stotici nepravilnih možkih, to posreči navzlic temu le v pribl. 14—16 %. Ta sorazmerno nizki odstotek sigurnih rezultatov pa ne izvira nikakor iz pomanjkljivosti poskusnih metod, temveč zavisi od posebnosti krvnih skupin samih. V splošnem ima n. pr. možki skupine O mnogo več upanja, da bo mogel svoje očetovstvo s pomočjo krvnih skupin izključiti, kakor možki krvne skupine A. Zanimive so ugotovitve, da se ne dajo krvne skupine določiti edino iz krvi, marveč poznamo mnogo notranjih

organov, ki so tudi opredeljeni glede krvne skupine (n. pr. želodec, črevo, ledvice, nadledvice, vranica, trebušna slinavka, rakasto tkivo i. dr.), pravtako tudi slina, želodčni sok in semenska tekočina, kar je o priliki velikega forenzičnega pomena.¹

Če vbrizgamo kakemu zajčku nekaj človeške krvi, pridobi zajčji serum po gotovem času lastnost aglutinacije za človeške eritrocite. Ako pomešamo takšen razredčeni serum z eritrociti določenega človeka, ki oni aglutinajoči princip vežejo, in nato odstranimo eritrocite, ima vendar preostali serum še vedno sposobnost aglutinacije napram eritrocitom določenih ljudi, ni pa ta pojav v nobeni zvezi s prej omenjenimi krvnimi skupinami (O, A, B in AB) temveč ga je pripisati nekemu novemu činitelju, zaznamovanemu s črko M. Poleg njega so ugotovili takšen analogen faktor N. Iz teh vidikov so torej raziskovalci dognali dve novi lastnosti človeškega seruma, po katerih delimo ljudi v takšne nove serološke skupine, ki jih pa nikakor ni zamenjati z običajnimi krvnimi skupinami. Z ozirom na faktorja M in N razlikujemo naslednje tri skupine: M, N in MN. Tu nedostaje skupine O. V tabeli III je sedaj zabeleženo, kakšnega očeta je moči izključiti pri znanih dednih lastnostih M in N.

Tabela III.

Otrok	mati	oče ne more biti
M	M ali MN	N
N	M ali MN	M
MN	M	M
MN	N	N

Tudi krvna preizkušnja na dedne lastnosti M in N je znanstveno zadostno utemeljena, da dopušča izključitev očetovstva pri gotovih kombinacijah lastnosti M in N matere in otroka.

¹ Raziskovanja zadnjih let pa so dognala, da niso eritrociti skupine A vsi enaki, temveč da se dado po gotovih znakih deliti v dve podskupini A_1 in A_2 . Res je, da je A_2 pri novorojencu in mlajšemu dojenču manj izrazit, ampak obe lastnosti — A_1 in A_2 — ostaneta od rojstva do smrti kvalitativno neizpremenjeni.

V znanstvenih institutih se raziskujejo še nadaljne takšne snovi, po katerih se dajo postaviti nove skupine ljudi (razun O, A, B, AB, M, N in MN), vendar pa je za enkrat pomen teh raziskavanj več ali manj še teoretičen.

Krvne preiskave na lastnosti O, A, B, AB, M, N in MN so torej zadostno utemeljene, da služijo v vseh onih primerih, v katerih je to sploh mogoče, kot sigurna podlaga pri presoji kakega tozadevnega spora. Vendar pa je pristaviti, naj se poverjajo take krvne preiskave načeloma le izvedencu, ki ima v tej stvari večletno izkušnjo.

Obzornik.

Bračno pravo za katolike v Avstriji izza konkordata.

Univ. prof. dr. Rado Kušej.

I.

Novi avstrijski konkordat je bil v Rimu podpisan že 5. junija 1933, a ratifikacija v dunajskem parlamentu je sledila šele 1. maja 1934, torej isti dan, ko je dobila sosedna Avstrija svojo sedanjo stanovsko ustavo. Posebno studijo o njem je priobčil pri nas g. dr. O d a r v »Bogoslovnem Vestniku« 1934 str. 107—132. Brak (zakon) obravnava na str. 127—128. V zagrebškem Mjesečniku 1934 br. 8 je na str. 335—340 priobčen članek dr. Belića z naslovom »Novi avstrijski konkordat«, a članek se omejuje na konkordatne določbe o braku in njih izvajanje, kakor je normirano v zveznem zakonu z dne 4. maja 1934, vsebujočem predpise o bračnem pravu v svrhu izvedbe konkordata z dne 5. junija 1933, B. G. Bl. 1934 II. del štev. 8. Na ta zakon se dr. Odar sploh ne ozira, a kar piše o predmetu dr. Belić, je povse nezadostno, zato tudi skoraj nerazumljivo.

Nas kot neposredne sosede v Avstriji izvršene spremembe bračnega prava naravno še posebej zanimajo, ker izgleda, da je z Avstrijo dogovorjena ureditev vplivala tudi na vsebino konkordata med sv. stolico in našo državo, ki je bil koncem julija t. l. v Rimu podpisan, a še ni ratificiran. Kadar bo razglašen naš novi konkordat od obeh pogodbenih strank, bo primerjava z avstrijskim neizogibna. Tudi naša država bo primorana izdati posebne uredbe o izvedbi konkordata, zato utegnejo biti te vrstice v kratko informacijo naših širših pravniških krogov dobro došle, ker

poznanje novih problemov olajša izvajanje vsake pravne spremembe.¹

Avstrijski konkordat, razglašen v B. G. Bl. 1934 II. del štev. 2 dne 1. maja 1934, ima o braku naslednje določbe:

Čl. VII. § 1. Republika Avstrija priznava brakom, sklenjenim po kanonskem pravu, civilnopravne učinke.

§ 2. Oklici teh brakov se vrše po kanonskem pravu. Republika Avstrija si pridržuje, da odredi tudi civilne oklice.^{1a}

§ 3. Republika Avstrija priznava pristojnost cerkvenih sodišč in oblastev za postopek o neveljavnosti braka in o spregledu zapreke sklenjenega toda neizvršenega braka.

§ 4. Zadevne pravnomočne odredbe in sodbe morajo biti predložene najvišjemu sodišču, Apostolski Signaturi (Signatura Apostolica). Ta presoja, ali so bili upoštevani predpisi kanonskega prava o pristojnosti sodnika, o vabilu, zakonitem zastopstvu ter o nezakoniti zamudi (contumacia) strank. Te dokončne odredbe in sodbe pošlje Signatura Apostolica s svojimi odredbami avstrijskemu najvišjemu sodišču. Civilnopravni učinki nastopijo, kadar jih proglasi najvišje avstrijsko sodišče v nejavni seji za izvršne.

§ 5. Cerkevna in civilna sodišča so si v okviru svoje pristojnosti zavezana v pravno pomoč.

Mimo tega vsebuje še dodatni zapisnik h konkordatu k čl. VII. teže predpise:

Republika Avstrija priznava tudi pristojnost cerkvenih oblastev glede pavlinskega privilegija.

Sv. stolica privoljuje v to, da so pristojna za ločitev braka od mize in postelje civilna sodišča.

Sv. stolica bo pokrenila, da izda avstrijski episkopat za vse dieceze veljavno navodilo.

Že omenjeni zvezni zakon z dne 4. maja 1934 pa določa v § 1: Braki, sklenjeni pred duhovnikom katoliške cerkve po kanonskem pravu (cerkveni braki), imajo od trenutka sklenitve pravne

¹ Zvedeti sem mogel glede bračnopravnih določb v jugoslovanskem konkordatu pozitivno samo to, da bo pripadalo sodstvo o veljavnosti v katoliški cerkvi sklenjenih brakov na vsom državnem ozemlju katoliškim duhovnim sodiščem, ki bodo vsekako sodila po zakoniku zapadne cerkve iz l. 1917 (Codex juris canonici). S tem bo ustvarjena sama po sebi sporednost s pravnim stanjem v Avstriji in Italiji.

^{1a} — auch ein staatliches Aufgebot anzuordnen; italijansko besedilo: di ordinare anche la pubblicazione civile.

učinke, kakor so po civilnem pravu² s sklenitvijo braka zvezani (civilnopravne učinke), čim so bili vpisani v bračni register (po ročno knjigo, bračno matico).

V Avstriji veljajo od 1. maja 1934 dalje za brake katolikov, sklenjene pred kat. duhovnikom, predpisi kanonskega prava, t. j. norme, vsebovane v cc. 1012—1142 Codicis juris canonici iz l. 1917, izvzemši samo predpise o ločitvi soprogov od mize in postelje, ki jo bodo i nadalje dovoljevala civilna sodišča. Drugo poglavje o. d. z. in posebni poznejši dodatni zakoni ostanejo v veljavi samo še za mešane brake, sklenjene pred nekatoliškim dušebrižnikom ali civilno in sploh za brake, sklenjene po obstoječem pravnem redu pred civilnim oblastvom. Ker so se poroke katoličanov vršile že doslej po veliki večini v cerkveni obliki, ne moremo v tem pogledu govoriti o kaki spremembi po novem pravu.

A dočim so do 1. maja 1934 katoliški župniki morali upoštevati predpise o. d. z. in cerkvenega zakonika, je zanje sedaj pri katoliških porokah, tudi onih med katoliki in nekatoliškimi kristjani, izključno obvezen samo Codex juris canonici. To pravilo velja za oklice, za bračne zapreke in zabrane, za privolitev v brak, za obliko poroke, pa tudi za razvezo veljavnega, toda ne izvršenega braka.

Oklici se vrše po kanonskem pravu. V konkordatu si je država pridržala, da jih uredi tudi s svoje strani, toda v izvršilnem zakonu h konkordatu se te pravice ni poslužila. Za katolike ostanejo torej samo cerkveni predpisi. Mesto oklicev v cerkvi smejo ordinariji odrediti, da se nabijejo imena nupturientov na zid ali na vrata pri glavnem vhodu župne cerkve za dobo najmanj 8 dni, v katero morata spadati dva svetka. Dejstvo, da so vsi oklici izostali, ne povzroči neveljavnosti ampak samo nedovoljenost braka. Iz tehtnih razlogov je mogoč spregled vseh oklicev, za katerega je pristojen ordinarij nupturientov (c. 1028).

Mešani braki se oklicajo samo, če da ordinarij za to dovoljuje. V tem primeru se veroizpoved ženina in neveste zamolči. Oklici po nekatoliškem župniku ali po civilnem oblastvu niso potrebni.

Mešani braki brez dispenze se po sedANJI cerkveni praksi ne bodo mogli sklepati pred katoliškim duhovnikom. Tudi če postanejo pozneje veljavni potom ozdravljenja v korenini (solutio in radice matrimonii), ne bodo podvrženi normam Konkordata.

² nemško: nach staatlichem Recht. Ker naš jezik nima izraza za nemško besedo staatlich, rabim zanj, kakor italijansko besedilo Konkordata, izraz civilen.

Bračna doraslost nastopi pri avstrijskih katolikih z dovršenim 16. letom pri moških, z dovršenim 14. letom pri ženskah. Cerkveni spregled zapreke nezadostne starosti bi ostal civilno-pravno brez učinka, ako nista ženin in nevesta stara vsaj 14 let. Isto velja o brakih, ki so jih sklenile ali take osebe, nad katerimi je očetovska ali varuška oblast podaljšana ali ki so omejeno preklizane, ako niso bili pred sklenitvijo upoštevani posebni predpisi civilnega prava o njih veljavnosti.³ Končno se odrekajo civilno-pravni učinki tudi onim cerkveno sklenjenim brakom, zoper katere obstoji po civilnem pravu zapreka bračne vezi.⁴

Zapreka bračne vezi je presojata po kanonskem pravu. Civilnopravno obstoječa bračna vez ne ovira sklenitve novega braka po predpisih kanonskega prava. Državna civilna sodišča ne sodijo o veljavnosti cerkvenega braka, marveč mu odrečejo v danem primeru samo civilnopravne učinke. Avstrijskemu civilnemu pravu svojstvena zapreka katolicizma je za avstrijske katolike zaradi konkordata zgubila svoj prejšnji pomen, saj je predstavljala vedno samo dva posebna primera zapreke bračne vezi v smislu kanonskega prava.

Spremenjena je vsebina zapreke različnosti vere, ker po kanonskem pravu sprečuje brak samo med katoliki in nekrščeniimi in ker bivši katolik tudi z odpadom od vere ali s prestopom v drugo vero ne neha biti katolik. V primeru nameravane poroke s katoliško osebo ne bo bivši katolik prosil za spregled zapreke, ker te ni, temveč se bo moral po obstoječih verskih predpisih spraviti s katoliško cerkvijo, da postane vreden zakramenta, ki ga prejme ob poroki. Ako se noče spraviti s cerkvijo, mu bo pač katoliški župnik sodelovanje pri poroki praviloma odrekel (c. 1066).

Pri ostalih zaprekah je razlika po o. d. z. in Cod. jur. can. postranskega pomena.

Konkordat govori o brakih, sklenjenih po kanonskem pravu, izvršilni zakon o brakih, sklejenih pred svečenikom katoliške

³ § 2 (1) b in c izvrš. zakona h konkordatu. Vpis takih cerkveno sklenjenih brakov v poročno knjigo je namreč zabranjen.

⁴ § 2 (1) a leg. cit. Po kanonskem pravu so n. pr. v nekatoliški obliki sklenjeni mešani braki neveljavni propter defectum formae. Civilnopravno pa so veljavni. Katoliški soprog iz takega braka bi po kanonskem pravu mogel biti pripuščen, da sklene nov brak, ker za katoliško cerkev njegov prvi nekatoliški brak znači samo konkubinacijo. Ako bi se to zgodilo, kar po konkordatu ni zabranjeno, bi se moral vpis tega braka v poročno knjigo izvršiti z omejitvijo na kanonskopravne učinke (§ 2 (2) leg. cit.).

cerkve po kan. pravu. Izvedbeni zakon je ožji od besedila konkordata, ker obsega konkordat tudi brake, sklenjene po c. 1098 v izjemni obliki, t. j. samo pred pričami, ki jim pa po § 1 izvedb. zak. ne gredo civilnopravni učinki.

Veljavnost kanonskega prava ni proglašena za katolike v Avstriji, nego za brake, sklenjene po zakoniku zapadne cerkve. S tem je pač rečeno, da se bodo vsi bračni spori katolikov, ki se poroče pred katoliškim duhovnikom po predpisih kanonskega prava, razsojali po predpisih Cod. jur. can., ni pa rečeno, da so katoliki vezani izključno na kanonsko obliko poroke.

Katoliki, ki so se pred konkordatom dali poročiti v katoliški cerkvi, so vedeli, da se bodo za državno območje vsi bračni spori obravnavali pred državnimi civilnimi sodišči po normah o. d. z. Katoliški duhovnik, ki je sodeloval pri poroki, ni poslal samo kot cerkveni organ, nego hkrati tudi kot državni organ, ki je imel to funkcijo poverjeno od državne zakonodajne oblasti. Ženin in nevesta sta lahko smatrala sklenitev braka za zakrament in hkrati za civilnopravni posel, lahko pa tudi samo za eno ali drugo, učinki so nastopili ne glede na njih naziranje na obeh pravnih poljih.

Po konkordatu je katoliški duhoven, ki sodeluje pri poroki, samo cerkveni organ, za stranke so civilnopravne posledice vezane na vpis sklenjenega braka v poročno knjigo, poroka v katoliški cerkvi je zanje odslej vedno verski čin, ki ima nujno posledico, da se vsi pogoji za veljavnost presojujejo po kanonskem, torej katoliškem verskem pravu.

Za soproge, poročene v katoliški cerkvi, nastopijo te posledice ipso jure.

Kdor se jim bo hotel izogniti, se bo moral zateči k politični pravici svobode vesti, po kateri se nikdo ne sme siliti k izpolnjevanju verozakona. Toda civilno poročiti v smislu zak. z dne 25. maja 1868 d. z. št. 47 se bo mogel samo tedaj, če predloži dokaz, da župnik sodelovanje odklanja iz razloga, ki ga civilno pravo ne priznava. Ali bo župniku izjava, da stranki odklanjata zahtevano versko dejanje, zadostovala, da jima da za civilno poroko potrebno potrdilo, mi je dvomljivo.⁵ Vsekako mora biti strankam

⁵ § 6 (1) leg. cit.

⁶ Breymann A. R., Das Eherecht für Katholiken in Oesterr. nach dem Konkordat, Jur. Bl. 1934 št. 16 str. 341, misli, da predpisi o zasilnem civilnem braku niso utrpeli po konkordatu nobene omejitve in da se bodo stranke, ki odklanjajo versko poroko, lahko civilno poročile, ker jim župnik na njihovo izjavo ne bo vzkratil potrdila, da mora cerkvene oklice in cerkveno poroko odkloniti.

dana možnost, da skleneta brak po predpisih o. d. z., ako se noče ta podvreči kanonskemu pravu. Ker jih pa o. d. z. veže na župnika, bo le-ta sedaj po konkordatnem pravu smel sodelovanje odkloniti, ako stranki izjavita, da se hočeta poročiti po civilnem, a ne po kanonskem pravu; po drugem kot po kanonskem pravu namreč kat. duhovčen izza konkordata sodelovati ne more in ne sme.

Ker konkordat ne odpravlja za katolike bračno pravo po o. d. z. ampak samo podreja pred katoliškim duhovnikom sklenjene brake kanonskemu pravu, smemo vsekako trditi, da morejo avstrijski katoliki sklepati brake še nadalje po predpisih o. d. z. Toda vezani so v tem primeru na civilno obliko poroke. Ako se poroče pred katoliškim duhovnom, podvržejo svoj brak kanonskemu pravu in načeloma cerkvenemu sodstvu.

Ni to nikjer izrečno povedano, sledi pa iz besedila konkordata in izvedbenega zakona samo po sebi. Vprašanje je samo, ali si bodo stranke dalekosežnih posledic cerkvene poroke sveste in ali je spričo več kot stoletne veljave drugega poglavja o. d. z. in na njegovi osnovi izvrševanega sodstva civilnih sodišč pravilno iz cerkvene oblike poroke sklepati na voljo strank, da se v bračnih sporih podvržejo cerkvenim sodiščem ali vsaj določbam kanonskega prava. Dosledno izvajanje načela svobode vere in vesti bi vsekako zahtevalo, da stavi država vsem tistim, ki se hočejo držati njenega pravnega reda, poleg cerkvene še civilno poročno obliko brez vseh utesnitev na razpolago.^{6a} V tem srečnem položaju pa so samo katoliki na Gradiščanskem.

^{6a} Začasno navodilo župnim uradom v dunajski nadškofiji in na Gradiščanskem predpostavlja, da bodo politična oblastva katolike, ki bodo hoteli skleniti civilni brak, napotila na pristojni katoliški župni urad. Ako vztrajajo stranke navzlic nujnemu opominu pri nameri, da sklenejo civilni brak, jim naj župnik po omenjenem navodilu na željo, po potrebi pred pričami izjavi, da je vsled nedostajanja soglasja, ki je za zakramentalni brak nujen (consensus perpetuus et exclusivus, can. 1081 § 2) cerkvena poroka izključena. Na ta način je strankam po zakonu z dne 25. maja 1868, d. z. št. 47 pot do civilne poroke odprta. Prim. Haring J., Kommentar zum neuen oesterr. Konkordat, 1934, str. 153. Pravilno pripominja Haring k temu navodilu, da župni uradi na ta način posredno pri civilnih porokah sodelujejo in da consensus perpetuus et exclusivus pri civilni poroki nikakor ni izključen. Vendar pa ta postopek omogoča župniku, da vpliva na stranke v smislu verskih predpisov. Če ostanejo vsi opomini brez uspeha, je strankam hkrati nakazano, kako pridejo po civilnem pravnem redu do cilja. — Po našem mnenju stoni navodilo to za Gradiščansko s sploh ovina civilnopravne obveznosti.

V tej pokrajini (Burgenland) je za katolike izgubil ogrski ženitbeni zakon čl. XXXI/94 zaradi konkordata svojo absolutno veljavo. Gradiščanskim katolikom je dano na voljo, da se poroče civilno ali cerkveno, ali pa v obeh oblikah, kakor je to bilo vsaj pri večini katolikov v navadi že pred konkordatom. Dočim je bil za državno območje do konkordata merodajen edinole omejnjeni ženitbeni zakon, je prepuščeno od 1. maja 1934 velji strank, da se poroče samo cerkveno. V tem primeru dobi poroka civilnopravne učinke z vpisom v matico po okrajnem matičarju, ki mu mora župnik poslati potrebne podatke. Ako se brak sklene samo cerkveno, velja zanj v vseh vprašanih kanonsko pravo, po katerem se preroja veljavnost tudi tedaj, če bi se stranke ne hotele podvreči cerkvenemu sodišču. Mogoče je vsekako tudi to, da se stranke poroče najprej pred civilnim matičarjem in nato še pred katoliškim duhovnikom ali obratno. V tem primeru bo pač od njih odvisno, na katero sodišče (civilno ali cerkveno) se hočejo obrniti v bračnih sporih. Civilno sodišče bo sodilo po civilnem, cerkveno po kanonskem pravu. Konkordat na sebi ne izključuje civilne poroke katolikov kakor jim ženitbeni zakon ne brani cerkvene poroke.⁷

Na Gradiščanskem tvori dokaz za sklenjeni brak slej kot prej samo izpisek iz poročne matice, ki jo vodi okrajni matičar.

Braki katolikov, sklenjeni po 1. maju 1934 na Gradiščanskem samo po kanonskem pravu, ne morejo biti razvedeni po civilnih sodiščih na osnovi zakona čl. XXXI/94, ker je razveza veljavno sklenjenih in izvršenih kristjanskih brakov po kanonskem pravu samo s smrtjo enega soproga mogoča.

Po kanonskem pravu so braki katolikov, ki so sklenjeni samo civilno, neveljavni propter defectum formae. Zaradi tega je mogoče, da pripusti župnik samo civilno poročene katolike k ponovni poroki z drugo osebo, ker neveljaven brak po kanonskem pravu ne ustvarja bračne vezi. Zato je mogoče, da je ista stranka

⁷ Določbe avstrijskega konkordata o braku so posnete po čl. 34 konvencije z Italijo z dne 11. febr. 1929. V pogodbi je Italija katoličanom omogočila, da se poroče ali civilno ali cerkveno. Na to, da bi stranke mogle, kakor je bilo to pred pogodbenim stanjem skoraj pravilo, poroko izvršiti še nadalje v obeh oblikah, pogodbenice skoraj gotovo niso računale. Koncesija Italije in Avstrije napram sv. stolici obstoja vprav v tem, da katoličani na civilno obliko poroke niso več vezani, kar pa po našem mnenju ne ovira, da se je tudi še nadalje poslužujejo. V primerih dvojne poroke (civilne in cerkvene) ne gre za cerkveni brak s civilnopravnimi učinki, ampak za civilni in za cerkveni brak, ki spadata vsak pod poseben pravni red. Za državno območje bo v teh primerih odločilno edino civilno bračno pravo.

civilno veljavno poročena z osebo A, cerkveno pa veljavno poročena z osebo B.

Izvršilni zakon veli v § 2 (1a), da se vpis cerkveno sklenjenega braka v poročno knjigo ne sme izvršiti, če je proti njemu po civilnem pravu podana zapreka bračne vezi. V nasprotju s tem predpisom pa je v posebni uredbi za gradiščanske civilne matičarje, izdani 7. maja 1934 B. G. Bl. II št. 11 le-tem zabranjeno, soditi o tem, ali je zoper cerkveno sklenjeni brak podana civilnopravna zapreka bračne vezi ali poslovne nesposobnosti. Razlog za to odredbo je očitvidno ta, da spada na sebi enostaven dokaz omenjenih civilnih zaprek pred civilna sodišča. Določba § 2 (a) izvedbenega zakona je kot materijalnopravna važnejša nego kot formalnopravna norma. Matičar mora vpis pač izvršiti, toda iz stanovskih matic bo lahko ugotovil, ali gre za dvojen brak ali ne in bo v prvem primeru potrebno ukrenil, da bo civilno sodišče odreklo cerkvenemu braku civilnopravne učinke.⁸

II.

Že italijanski konkordat je priznal pristojnost katoliških cerkvenih sodišč in oblastev za postopek o neveljavnosti braka in za spregled zapreke iz veljavnega, neizvršenega braka.⁹ Italija je svoje katoliške državljanke osvobodila obveznosti civilne oblike poroke in priznala civilnopravno veljavnost cerkveno sklenjenim brakom, ki morajo pa biti vpisani v državne stanovske matice. Pristojnost za razsojanje ničnostnih pravnih iz cerkveno sklenjenih brakov je pridržana cerkvenim sodiščem, spregled zapreke bračne vezi iz neizvršenega braka cerkvenim oblastvom.

V Italiji se torej oni, ki se s a m o cerkveno poroči, podvrže prostovoljno v vseh ozirih določbam kanonskega bračnega prava in pristojnosti cerkvenih sodišč v ničnostnih sporih. To je logična posledica njihove povse svobodne odločitve, saj imajo vsi, slej ko prej, tudi civilno poročno obliko na razpolago.

⁸ Satter K., Das oesterr. Eherecht nach dem Konkordat, J. Bl. 1934 št. 16 str. 334, ne vidi pravega razloga za to očitno protislovje, meni pa, da se v izključno laične matrike na Gradiščanskem ne more vpisati cerkveni brak z omejitvijo veljavnosti za cerkveno področje in domneva, da je računati s tem, da se na Gradiščanskem morda kmalu ogrski ženitbeni zakon odpravi in nadomesti z drugim poglavjem o. d. z.

⁹ Le cause, concernenti la nullità del matrimonio e la dispensa dal matrimonio »rato et non consummato« sono riservate alla competenza dei tribunali e dei dicasteri ecclesiastici. čl. 34 odst. 4. Celotno besedilo tega člena glej v A. f. k. K. R. 1929, str. 327/28.

V Avstriji je stvar drugačna, ker imajo tam katoliki tudi po o. d. z. samo cerkveno obliko poroke na razpolago, izvzemši pri mere zasilnega civilnega braka. Tu je cerkveno sodstvo po dejanskem pravnem stanju izza konkordata neposredna posledica katoliškega veroizpovedanja nupturientov. Dasi to sodstvo ni strogo izključujoče, ker stranke niso prisiljene, da se cerkvenemu sodišču podvržejo, je pa vendar katoliška oblika poroke odločilna za presojanje vseh bračnopravnih vprašanj po kanonskem pravu, ker smejo civilna sodišča cerkvenemu braku civilnopravne učinke odreči samo radi obstoja kake kanonskopravne zapreke.¹⁰ Formalnopravno je pristojnost cerkvenih sodišč pač samo fakultativna, a tudi ta fakultativnost je bistveno omejena,¹¹ ne glede na to, da spričo obveznosti kanonskega prava izgubi vsako važnost. Vsak katolik, ki se cerkveno poroči, se podvrže v vseh spornih vprašanjih kanonskemu pravu, pa naj rešujejo ta vprašanja cerkvena ali civilna sodišča.

Iz predpisov, ki jih je država izdala po konkordatu, se vidi jasno stremljenje, da stori s svoje strani vse, da cerkvenim sodiščem priznana pristojnost praktično osigura. Navzlic temu pa ni postalo kanonsko pravo ne v Italiji ne v Avstriji del državnega pravnega reda, kanonsko pravo ni ne tam ne tukaj od države recipirano, ampak je izvendržavno pravo, po katerem se pa morajo po volji državnega zakonodajalca presojati pravni odnosi iz cerkveno sklenjenega braka katolikov. Zato tudi cerkvena sodišča niso smatrati kot od države z bračnopravnim sodstvom poverjena, njihove sodbe nimajo moči sodb državnih civilnih so-

¹⁰ § 6 (2) izvrš. zakona: Im übrigen können einer kirchl. Ehe die bürgerlichen Rechtswirkungen durch die staatlichen Gerichte nur wegen eines Ehehindernis des kan. Rechtes aberkannt werden —

¹¹ Omejitve so sledeče: Pristojnost civilnih sodišč ni podana, ako je v teku cerkveno ničnostno postopanje ali postopanje radi proglasitve izvršnosti ali če je v pravomočnem cerkvenem ničnostnem postopanju ugotovljeno, da uveljavljena zapreka ne nasprotuje veljavnosti braka. Ako je pristojnost civilnega sodišča podana, mora le-to pred otvoritvijo postopanja stranke pozvati k izjavi, ali se podvržejo cerkvenemu postopanju. Za izjavo imajo 4 tedne časa. Ako stranke pristanejo na cerkveni postopek in se tekom treh mesecev uvede, mora civilno sodišče tožbo zaradi nepristojnosti zavrniti. Kot cerkveno postopanje se smatra samo postopanje, ki teče v I. instanci pred cerkvenim sodiščem s sedežem v Avstriji (§ 6 (2) leg. cit.). Po uredbi z dne 8. maja 1934 B. G. Bl. II štef. 13 je ustna ali pismena izjava strank, da se podvržejo cerkvenemu postopku, nepreklicna ter se pri nedoraslih, radi umobolnosti ali slaboumnosti polno preklicanih osebah domneva, enako pri osebah neznanega bivališča, ki se na javen poziv ne zglase.

dišč¹² in jo dobijo šele na podlagi posebnega delibacijskega postopka.

V poštev prihajajo sodbe, s katerimi se izreka ničnost sklenjega braka ter odloki, s katerimi se spregleda zapreka bračne vezi iz veljavnega, a neizvršenega braka. Vse te sodbe in odloki morajo biti od cerkvenih oblasti najprej predloženi Apostolski Signaturi v popresojo in ta jih pošlje Najvišjemu sodišču v Avstriji, ki jih proglasi v nejavni seji za izvršne, s čimer nastopijo zanjé civilnopravni učinki.¹³

Sodbo cerkvenega sodišča o ničnosti braka mora najvišje sodišče proglasiti za izvršno, ako je ugotovljeno a) da ji je predmet cerkveni brak s civilnopravnimi učinki, b) da je v prvi instanci sodilo cerkveno sodišče s sedežem v Avstriji, c) da sta se soproga spustila v cerkveni postopek.

Odločanje o krivdi pripada civilnim sodiščem, ki so pristojna na razsojati imovinskopravne spore. Deco iz braka, ki je bil proglašen neveljavnim, je vedno smatrati za zakonsko.¹⁴

Cerkveno odredbo o spregledu sklenjenega a neizvršenega braka naj proglasi najvišje sodišče za izvršno, ako je ugotovljeno, da gre za cerkveni brak s civilnopravnimi učinki.

S proglasitvijo izvršnosti se smatra brak glede civilnopravnih učinkov za razvedenega.

Ako je bila odredba o spregledu izdana na prošnjo obeh soprogov, ima to civilnopravne učinke sporazumne razvedbe braka. Ako je bil spregled dovoljen na prošnjo enega soproga, nastopijo civilnopravni učinki razvedbe braka, dovoljene na zahtevo enega soproga.

Vprašanje o krivdi rešujejo civilna sodišča, ki so pristojna odločati o imovinskopravnih zahtevkih.¹⁵

Proglasitev izvršnosti odpade, ako bi se z njo obstoječe pravno stanje za državno območje ne spremenilo. Tak primer bi

¹² To pravno stanje je bistveno različno od pravnega stanja v obeh jugoslovanskih pokrajinah, v katerih tvori versko bračno pravó del državnega pravnega reda in kjer verska sodišča razsojajo bračnopravne spore z obveznostjo tudi za državno območje. Ta sodišča so pri nas pač izredna sodišča, toda za državno območje sodijo po državnem nalogu, njih pravoreki so izvršni kakor pravoreki državnih civilnih sodišč.

¹³ Naravno odpade tak postopek pri sodbah, s katerimi je bil zahtevek, da se brak proglasi za ničén, od cerkvenih sodišč zavrnjen, ker v teh primerih na civilnopravnem območju ne nastopijo nikake spremembe.

¹⁴ § 3 izvedbenega zakona.

¹⁵ § 4 leg. cit. I. K. K. R. 523/1890.

bil podan, ako je bil brak, ki so mu civilna sodišča odrekla civilnopravne učinke, naknadno tudi cerkveno proglašen neveljavnim, ali če razveljavljeni brak civilnopravnih učinkov sploh ni dosegel.¹⁶

III.

Cerkvenim brakom niso s strani države brezpogojno priznani civilnopravni učinki. Omejitve so taksativno navedene v § 2 (1) izvedbenega zakona, ki veli, da mora vpis cerkvenega braka v poročno knjigo izostati, a) ako je proti njemu po civilnem pravu podana zapreka bračne vezi; b) ako je en soprog nedorasel ali zaradi umobolnosti ali slaboumnosti polno preklican; c) ako niso upoštevani posebni predpisi civilnega prava o veljavnosti ženitev oseb, ki so nedoletne, ki stoje pod podaljšano očetovsko oblastjo ali pod varuštvom ali ki so omejeno preklicane.

Ker vodijo poročne matrike za katolike v vsej Avstriji, izvzemši Gradiščansko, katoliški župniki, a se morajo ti ravnati izza konkordata v vseh bračnopravnih poslih izključno po predpisih Codicis juris canonici, je zelo verjetno, da ne bodo redki primeri, v katerih bo vpisani brak veljaven samo za cerkveno, ne pa za državno območje, a da navzlic temu omejitev njegove veljavnosti na cerkveno področje iz vpisa samega ne bo razvidna.

Civilnopravno neveljavnost takih brakov izrekajo državna civilna sodišča. Izvršilni zakon govori v § 6 (1) sicer samo o tem, da se cerkvenemu braku odrečejo civilnopravni učinki, a to je samo prevednejši izraz za civilnopravno neveljavnost cerkveno sklenjenega braka, katerega kanonskopravne veljavnosti ali neveljavnosti država nima presojati. Da so za postopek, v katerem se odrečejo cerkvenemu braku civilnopravni učinki, pristojna izključno državna civilna sodišča, ni treba posebej naglasiti. Pogoji za uvedbo in izvedbo tega postopka so presojati smiselno po obstoječih civilnih predpisih glede preiskavanja neveljavnosti braka. Ako se odrečejo braku civilnopravni učinki, nastopijo iste posledice, ki so po civilnem pravu zvezane s proglasitvijo neveljavnosti braka.¹⁷

Izvršilni zakon pa govori v drugem odstavku § 6 o postopku pred civilnimi sodišči tudi v primerih, v katerih civilnopravna neveljavnost braka ni osnovana na enem od zgoraj navedenih razlogov. Za vse te primere velja pravilo, da je moči odreči civilnopravne učinke cerkvenemu braku samo zbog obstoja zapreke kanonskega prava.¹⁸ V prvem redu bi bila v vseh teh prime-

¹⁶ Prim. Satter K., l. c. str. 335.

¹⁷ Prim. § 6 odst. 3 in 4 izvedbenega zakona.

¹⁸ Prim. op. 10.

rih pristojna cerkvena sodišča, zato je kompetenca civilnih sodišč omejena, kakor je zgoraj v op. 11 povedano. Civilna sodišča bodo imela razsojati bračne spore po kanonskem pravu samo tedaj, če se obe ali vsaj ena stranka ni hotela spustiti v postopanje pred cerkvenimi oblastmi. Da so civilna sodišča v teh primerih vezana na norme kanonskega prava, je logična posledica dejstva, da se cerkveni brak katolikov v Avstriji izza konkordata smatra za sklenjen samo po načelih kanonskega prava, ne več hkrati tudi po o. d. z.¹⁹ Izraz zapreka (Eehindernis) kanonskega prava je vzeti v širšem smislu, tako da spadata pod njega brez dvoma tudi nedostatek privolitve in nedostatek zakonite oblike kot ničnostna razloga, kar je spričo pogosto uveljavljanih hib v bračni privolitvi in spričo sedanjih kompetenčnih predpisov glede sodelujočega župnika, ki so napram tridentinskemu pravu, na katero se naslanja o. d. z., bistveno spremenjeni, velikega praktičnega pomena. Na vsak način bodo morali avstrijski sodniki poleg civilnega tudi kanonsko bračno pravo dobro poznati, dasi jim izvedbeni zakon (§ 8 (1) dovoljuje, da se v tem pogledu ravnajo smisloma po normah § 271 avstr. c. p. r. (§ 367 našega c. p. p.).

Izvršilni zakon se uporablja na brake, od avstrijskih katolikov cerkveno sklenjene pred 1. majem 1934, če je že v teku cerkveno postopanje ali se tako postopanje v bodoče uvede. Če je pa civilno postopanje že zaključeno ali če je v teku, ostane za državno območje pri civilni odločbi odnosno pri civilnem postopku. Morebitna poprej izdana cerkvena odločba se ne upošteva (bleibt »ausser Betracht«).²⁰

¹⁹ Dokler na področju predvojne Srbije ni bilo katoliških cerkvenih sodišč, so razsojala bračne spore katolikov državna civilna sodišča tudi po kanonskem pravu, Uredba z dne 7. dec. 1861 V št. 2444. Satter K., l. c. str. 336 trdi, da je § 6 (2) izvrš. zakona razumeti z omejitvijo na primere, v katerih je neveljavnost braka utemeljena na razdiralni zapreki, ki je kanonskemu in civilnemu pravu skupna, ker država nima interesa soditi o kanonskopravni neveljavnosti, ako civilnopravna neveljavnost ni dvomljiva. Ta restriktivna interpretacija je pogrešna, pisec je prezrl važno činjenico, da je za cerkveno sklenjene brake katolikov drugo poglavje o. d. z. po konkordatu razveljavljeno.

²⁰ Po našem mnenju bi bilo pravilneje, da bi bilo soprogom iz predkonkordatnih cerkvenih brakov na svobodo dano, da se zatečejo v bračnih sporih pred civilno ali pred cerkveno sodišče, ker sta morala ob sklenitvi biti upoštevana civilno in kanonsko pravo. — Ker je vsekako mogoče, da so v sporih glede civilnopravnih učinkov cerkvenega braka civilna in cerkvena sodišča in oblastva različnega mnenja o tem, ali je uvedba ali nadaljevanje postopanja pred civilnimi sodišči v smislu § 6 izvršiln. z. dopustno ali ne, določa § 8 (2) leg. cit., da je v teh primerih smisloma uporabljati § 48 avstr. jur. norme (§ 43 našega c. p. p.).

Izključno civilnemu sodstvu je pridržano odločanje o vprašanju krivde in o civilnopravnih posledicah ničnostne sodbe, torej o usodi ženitnih paktov, o preživnini in o pravici na vzgojo dece. Ako bi cerkveno sodišče v smislu can. 1961 v glavnem postopku izdalo v tem pogledu kako odredbo, ta ne bi postala izvršna, tudi če bi bila sprejeta v sodbo.

Postopek v ničnostnih sporih bo šel, ako se vrši pred cerkvenimi sodišči, praviloma skozi štiri instance, ker bodo primeri skrajšanega postopka v smislu cc. 1990—92, v katerih priziv za branitelja vezi ni obvezno predpisan, pač le izjema. Poleg obveznih dveh instanc se bosta morala z vsako ničnostno sodbo baviti še Apostolska Signatura in Najvišje sodišče na Dunaju. Brez dvoma bo postopek pred cerkvenimi oblastvi daljši in dražji kakor pred civilnimi sodišči. Stranke se bodo mogle tem posledicam ogniti samo na ta način, da razpravljanje pred cerkvenimi sodišči odklonijo.

Dalekosežna je sklepna določba § 3 izvršiln. zak., da se mora smatrati deca iz braka, ki je bil proglašen neveljavnim, vedno za zakonito. Iz zveze, v kateri se ta norma nahaja, bi bilo sklepati, da se nanaša samo na deca iz brakov, ki so bili v postopku pred cerkvenimi oblastvi proglašeni za nične, a zastopa se tudi mnenje, da je s to določbo za vse veroizpovedi v Avstriji in ne glede na značaj sodnega oblastva spremenjen § 160 o. d. z.²¹

Pavlinški privilegij, ki omogoča pri nekrščanskem braku spreobrnjenemu soprogu, da se ob določenih pogojih ponovno poroči s katoliško osebo, s čimer se njegov prejšnji nekrščanski brak ipso jure razveže, pomeni praktično poleg §§ 115 in 133 o. d. z. nov primer za razvezo braka. Na kakšen način bo mogel nekrščanski bivši soprogo razvezo braka za državno območje veljavno dokazati, tega ne izvemo ne iz konkordata ne iz izvršilnega zakona.

Predpisi o slovesni proglasitvi enega soproga za mrtvega so ostali po konkordatu in izvršilnem zakonu nedotaknjeni, ker tu ne gre za vprašanje veljavnosti ali neveljavnosti nego za vprašanje obstoja ali razrešitve braka (§ 112 o. d. z.).

Predpisi §§ 3 — 4 izvršilnega zakona se uporabljajo tudi na brake, ki so cerkveno sklenjeni v inozemstvu, ako so po določbah meddržavnega zasebnega prava civilnopravno veljavni (§ 10).²²

²¹ Prim. Satter K., I. c. str. 337.

²² O različnih podrobnih vprašanjih, ki bi zaslužila vse zanimanje, v tej zvezi ne moremo razpravljati, n. pr. o absolutni ali samo fakultativni veljavi pravila *locus regit actum*, o veljavnosti § 10 tudi za inozemce (Neavstrijce) i. p. Prim. Satter K., I. c. 338/39.

Ali onemogoča konkordat reformo civilnega bračnega prava za katolike v Avstriji? Satter²³ to vprašanje enostavno zanika in se sklicuje pri tem na dodatni zapisnik k čl. VII konkordata, ki prepušča ločitve od mize in postelje državnim civilnim sodiščem ter na besedilo § 1. istega člena, ki priznava brakom, sklenjenim po kanonskem pravu, civilnopravne učinke. Toda dokler konkordat velja, je Avstrija po njem vezana glede civilnega bračnega prava vsaj toliko, da bi obveznega civilnega braka za katolike ne smela uzakoniti, ker bi drugače postale vse določbe konkordata o braku iluzorne. Reforma bi bila celo v interesu stvari same in bi morala dati katolikom na razpolago poleg cerkvene tudi civilno obliko za sklepanje braka. Šele pod tem pogojem bi bila popolna podreditev soprogov pod kanonsko pravo opravičena v vseh onih primerih, v katerih je bila poroka izvršena samo cerkveno. Avstrijski katoliki take svobodne izbire razen na Gradiščanskem po sedanjem pravnem stanju nimajo. Ali se bo izločitev civilnega bračnega prava za cerkveno poročene avstrijske katolike praktično izkazala kot pridobitev ali ne, o tem bo možna zanesljiva sodba pač šele v nekaj letih.

Književna poročila.

Dr. Ehrenzweig Albert: Versicherungsvertragsrecht (Reichsrecht und österreichisches Recht mit den tschechoslovakischen Besonderheiten), dva zvezka, XXXI + 943 strani. Manz. Dunaj 1935. Cena vezano 60 šilingov.

Zasebno zavarovalno pravo, izvzemši pomorsko, do začetka našega stoletja v večini zakonodaj ni bilo izčrpno kodificirano. Če izvzamemo »Allgemeines Landrecht für die preussischen Staaten«, ki obenem s pomorskim precej obširno ureja tudi »kopno« zavarovanje, vidimo, da so zlasti kodifikacije občega državlanskega prava za ta del bile dokaj pomanjkljive. Code civil omenja sicer zavarovanje kot eno izmed vrst pogodbe na srečo, določa pa le, da zanje veljajo pomorski zakoni. Naš obči državljanski zakonik daje v §§ 1288 do 1291 le nekaj jako splošnih določb, s katerimi si niso mogli mnogo pomagati niti razvijajoče se poslovanje zavarovalnic niti sodišča, ki pa razvoja tudi niso ovirale. Določbe srbskega državlanskega zakonika (§§ 798 in 799) so še bolj mršave. Črnogorski imovinski zakonik molči povsem, prav tako pa tudi saksonski državljanski zakonik iz l. 1863. Uvodni zakon za nemški državljanski zakonik je vzdržal izrečno partikularne predpise o zavarovalnem pravu, kolikor sam državljanski zakonik ne daje določb; takih določb pa je prav malo in še te se sicer tičejo zavarovanja, toda ne urejajo samih zavarovalnih poslov (na pr. §§ 1045, 1046, 1127, 1385). Slično ima tudi

²³ l. c. str. 337/2

švicarski civilni odnosno obligacijski zakonik samo nekaj posameznih določb zavarovalnopravne vsebine v širšem smislu. Mnogo boljši je bil položaj na področju hrvatskoogrškega trgovskega zakonika, ki v sedmem naslovu drugega dela (§§ 453 do 514) daje, za svoj čas, dokaj izčrpne določbe ne samo za zavarovalnopravno pogodbo, nego tudi za notranje poslovanje zavarovalnih podjetij (Tudi italijanski trgovinski zakonik ureja zavarovalno pogodbo, in sicer v 14. naslovu prve knjige splošno, v 6. naslovu druge knjige pa še posebej pomorsko zavarovanje).¹⁾

V vseh pravnih področjih naše kraljevine, izvzemši hrvatskoogrsko, se je, kakor v drugih državah, zasebno zavarovalno pravo razvijalo skoro izključno po tzv. obćih zavarovalnih pogojih in po sodstvu. Priznati treba, da so bili obći zavarovalni pogoji kot plod dolgoletnih praktičnih skušenj ne samo v enem, nego v mnogih podjetjih iste vrste, ki so bila med seboj povezana z enakimi prilikami in, v nekem smislu, enakimi interesi, dokaj skrbno in izčrpno sestavljeni in da so, kolikor so interesi zavarovateljev (zavarovalnic) bili vzporedni z interesi zavarovalcev (zavarovancev), ščitili tudi te. Toda take vzporednosti ni vselej in zlasti je ni takrat, kadar bi bila najpotrebnejša, namreč kadar nastopi »primer zavarovanja«, kadar gre za to, ali naj zavarovalnica plača zavarovalnino. V tem pogledu so obći zavarovalni pogoji, v individualističnem gospodarskem sistemu je to prirodno, bili dokaj enostranski; toliko, kolikor je bilo mogoče, ne da bi odvrćali od sklepanja novih zavarovalnih poslov.²⁾ To je v izvestni meri tudi opravičljivo, kajti zavarovatelj je v tem primeru, zlati pri zavarovanju zoper škodo, napram zavarovalcu (zavarovancu) često v slabšem položaju: primer zavarovanja se pogosto da izzvati, tudi slučajno nastopivša škoda namerno preceniti (zavarovalna prevara) i. t. d. Vendar je ta slabši položaj povprek več nego izravnán z mnogo jačjim položajem zavarovatelja pri sklepanju pogodbe in pri določanju njene vsebine. Zavarovatelj ima, če se — praktično, za določenega zavarovalca — edini bavi s to panogo zavarovanja, dejanski monopolski položaj; pa tudi če se več zavarovateljev bavi z isto panogo zavarovanja, tako da so med seboj tekmeci, jih skupni interesi spravijo v tako ozke stike, da so njihovi splošni pogoji v bistvu istovetni. Ko se je s splošnim tehniškim in gospodarskim razvojem v drugi polovici minulega stoletja vedno bolj večala potreba za zavarovanjem in so s tem zavarovalni posli naglo rastle po številu, obsegu in novih panogah za-

1) Tudi javno zavarovalno pravo, t. j. predpisi o notranjem poslovanju zavarovalnic in o državnem nadzoru nad njim je v naši državi v bistvu urejeno po raznih pravnih področjih različno. V našem pravnem področju velja zavarovalni regulativ z dne 5. marca 1896, drž. zak. št. 31, s poznejšimi spremembami. Srbski zakon z dne 31. marca 1892 se z njim ne more staviti v isto vrsto; iz njegovih določb se vidi jasno, da je namenjen samo tehnično dokaj priprostemu nadzorstvu nad poslovanjem inozemskih zavarovalnic v tedanji kraljevini Srbiji, in tudi dokaj priprosti, ker samo represivni, zaščiti lastnih državljanov pred škodo, ki bi jim utegnili nastati od poslovanja teh zavarovalnic.

2) Pri vzajemnih zavarovalnicah je položaj teoretski drugačen, v praksi pa, dasi iz drugih razlogov kot pri spekulacijskih zavarovalnicah, za ta del ne more biti velike razlike.

varovanja, je zavarovanje tudi vedno bolj izgubljalo prejšnji značaj socialne, često skoro »patrimonijalne« naprave ter vedno bolj dobivalo značaj pridobitnih podjetij. Brezobzirna tekma za čim večjim obsegom in čim večjo donosnostjo poslovanja je začela vedno jasnejše kazati hibe dotedanjega sistema. Države so začele strožje izvajati svojo nadzorstveno pravico; zahtevale so zlasti, da se občí zavarovalni pogoji predlože nadzorstvenemu oblastvu v odobritev (na našem pravnem področju že po naredbi z dne 18. avgusta 1880. drž. zak. št. 110 — predhodnici sedanjega zavarovalnega regulativa). To pa seveda ni moglo naravnost vplivati na presojo poedinih sporov iz zavarovalnih sporov, torej tudi ne pomagati poedinemu zavarovalcu (zavarovancu). Hibe celega sistema tudi ni moglo zakriti dejstvo, da same zavarovalnice niso vedno do skrajnosti izvajale enostransko določenih obćih pogojev, kajti pravni položaj s tem ni bil spremenjen, sodišča pa, ki niso imela zadostne opore v zakonih, često sploh niso mogla pomagati, ali pa samo na ta način, da so obćemu državljskemu pravu delala silo. Pravde so postajale vedno pogostejše, bile so pa tudi vedno riskantnejše, ne samo za zavarovalce, nego tudi za zavarovalnice.

V tem stanju se je porodilo stremljenje za zakonsko ureditvijo zasebne zavarovalne pogodbe; ono sega v minulo stoletje, uspelo je šele v našem. L. 1908 sta bila objavljena švicarski in nemški zakon o zavarovalni pogodbi, l. 1915 naš (avstrijski) zavarovalni red (ces. nar. z dne 22. novembra 1915, drž. zak. št. 343), potem s spremembami uzakonjen kot zakon o zavarovalni pogodbi z dne 23. decembra 1917, drž. zak. št. 501. L. 1930 sta objavljena francoski zakon o zavarovalni pogodbi in rumunski zavarovalni zakon; v istem času, odnosno malo pozneje so izšli zavarovalni zakoni štirih nordskih držav, l. 1934 pa češkoslovaški zakon o zavarovalni pogodbi. Vsi ti novi zakoni so, več ali manj, potomci švicarskega, nemškega in avstrijskega zakona, ta pa je v velikem delu istoveten z nemškim, mnogo manj se naslanja na švicarski. Češkoslovaški zakon se sorazmerno prav malo razlikuje od avstrijskega, nordski se zlasti opirajo na nemški zakon, francoski je bližji švicarskemu, rumunski zakon, ki vsebuje tudi javnopravno snov, je glede zasebnega prava jako mršav, tudi on pa se za ta del opira na srednjeevropske zakone.

Zakonsko stanje v naši kraljevini je pač jako nezadovoljivo: v malem delu države povse moderen zakon, v drugem delu kraljevine sicer precej zastarele, pa vendar toliko izčrpne določbe, da praksi dajejo nekaj zaslombe, v najvećjem delu države, lahko rećemo, popolno pomanjkanje posebnih zakonskih določb. Različno pa ni samo formalno zakonsko stanje, različne so tudi same določbe. Namera je, da se pravo zasebnega zavarovanja uredi v novem trgovinskem zakoniku. Ker se novejša zakonodaja o zasebnem zavarovanju većinomoma naslanja na nemški in avstrijski zakon, bo pač najprirodnejše, da se na ta zakona nasloni tudi naša ureditev zasebnega zavarovalnega prava. To velja tem bolj, ker so občí zavarovalni pogoji zavarovalnic, ki poslujejo v naši državi, že sedaj dokaj v skladu z načeli teh dveh zakonov, zlasti avstrijskega, tako da zakonska ureditev v smislu navedenih zakonov za zavarovalno prakso vobće ne bi pomenila posebnih, dalekosežnih sprememb.

Pri tem zakonodavnem poslu bo Ehrenzweigovo delo imelo za nas poseben pomen, zato zasluži, da se še posebno zanimamo zanj.

Ehrenzweig je že davno znan kot obdelovalec zavarovalnega prava, pri nas pač najbolj po svoji »Rechtsordnung der Vertragsversicherung«, ki vsebuje zakon o zavarovalni pogodbi, zavarovalni regulativ in postranske zavarovalne predpise.³⁾ Brez dvoma je bil on posebno pozvan, da poleg tega komentarja napiše tudi sistem zavarovalnega prava. Novo Ehrenzweigovo delo obsega zasebno zavarovalno pravo izvzemši pomorsko in pozavarovalno; z javnim zavarovalnim pravom se bavi le, kjer je neobhodno potrebno radi zveze z zasebnim.⁴⁾ Obdelano ni v njem samo zasebno zavarovalno pravo po avstrijskem, nego v enaki meri tudi po nemškem zakonu, in omenjene so, razmerno maloštevilne in večinoma ne posebno važne, razlike po češkoslovaškem zakonu. Dasi je delo vsled tega brez dvoma precej narastlo, je prav ta način obdelave omogočil posebno jasno predočitev često velikega praktičnega pomena razlik v vseh treh zakonih, ki so na prvi pogled pogosto prav nedolžne in morda vedno niti niso bile hotene. Delo je, po uvodnih pripombah, razdeljeno v dve knjigi. Prva vsebuje obči, druga posebni del. V prvi knjigi, 1. poglavju so obdelani pravni viri; važna so zlasti razmotrivanja o vlogi in pomenu občih zavarovalnih pogojev v razvoju zavarovalnopравnih kodifikacij in o njihovem razmerju z zakonskimi določbami; o relativno in absolutno prisilnih zakonskih določbah; o smotrenosti reka »vse ali nič«.⁵⁾ Predaleč sega po mojem mnenju splošna trditev, da se posebne določbe za poedine vrste zavarovanja za popolnjevanje praznin v določbah za druge vrste zavarovanja ne smejo smiselno uporabljati, kolikor zakon ne določa sam; tako popolnjevanje da je stvar občih zavarovalnih pogojev (str. 44, 45): zakaj naj bi sodnik tu ne smel uporabljati zakonske analogije? — Drugo poglavje govori o osebah zasebnega zavarovalnega prava: zavarovalcu (zavarovancu), zavarovatelju (zavarovalnici), zavarovalnih agentih; opozorim naj zlasti na § 19,

³⁾ Pri nas se mora ta knjiga uporabljati s potrebno pažnjo, kajti od l. 1918 je v Avstriji izšlo dokaj določb, ki pri nas ne veljajo, zlasti se to tiče avstrijske novele iz l. 1921 k zavarovalnem regulativu. Ta pažnja je seveda potrebna tudi pri uporabi dela, o katerem se tu poroča.

⁴⁾ Dokaj težko legislativno-tehniško vprašanje je, ali naj se javno in zasebno zavarovalno pravo kodifikuje v enem zakonu ali vsako posebej. Kdor se odloči za prvi način, seveda zasebnega zavarovalnega prava ne more urediti v trgovinskem (ali občem državljskem) zakoniku, kajti javno zavarovalno pravo sistematski ne spada vanj; potreben bi bil poseben zakon. Dosedanje, zlasti novejše zakonodaje so večinoma zgrajene po načinu legislativne delitve snovi. To se mi vidi pravilno, kajti posebnih notranjih vezi med obema stranema zavarovalnega prava ni, nekaj tesnejše so le pri izvestnih določbah o pogodbenem življenskem zavarovanju.

⁵⁾ Obči zavarovalni pogoji vsebujejo in zakoni, sledeč jim, normirajo »zapravne dogovore« (Verwirkungsabreden), po katerih zavarovanelec izgubi vse pravice, neredko tudi v takih primerih, v katerih bi zadovala odgovornost za škodo, dogovorna kazen, zmanjšanje obsega pravic, bodisi pogodbeno, bodisi, slično kakor pri dogovorni kazni, sodniško; prim. tudi § 59 knjige.

ki obdeluje prisilni prenos zavarovanj na drugega zavarovatelja. V 3. odseku tega poglavja — zavarovalni agenti — imam vtis, da pisatelj določbe zakona, ki so res precej nezadostne, razlaga sicer strogo logično, toda preozko. Posledica je premajhna zaščita občinstva. Po mojem mnenju bo naš bodoči zakon v tem vprašanju moral stopiti bolj odločno na stran občinstva, ki je prav za ta del zaradi svoje neizkušenosti v slabšem položaju, dočim zavarovalnica izbira in postavlja agenta in ima tudi korist od njegovega dela. — V tretjem poglavju se razpravlja o sklepu zavarovalne pogodbe. Opozarjam predvsem na izvajanja o zavarovalni polici in njenem pravnem pomenu (§ 29), o nevarnih okolnostih, ki jih treba naznaniti (§ 33), in o posledicah kršitve teh dolžnosti (§§ 34 do 40). — Četrto poglavje obdeluje zavarovalno razmerje, t. j. pravni položaj obeh strank po sklepu zavarovalne pogodbe. Tu sta posebno važna §§ 48 in 49 o povečanju nevarnosti in njenih posledicah. — Peto poglavje (»Dolžnosti pogodbenih strank«) je pač le poseben del četrtega, vendar treba priznati, da je delitev snovi vsled njene obsežnosti bila potrebna. V četrtem in petem poglavju je v zvezi z drugo snovjo obdelan tudi konec, prestanek zavarovalnega razmerja, ki ga je sistematski res težko posebej obdelati. Jako pomembne se mi vidijo pripombe o pravnih posledicah zbog neplačila premije (§ 53), dasi se z izvajanjem o »izkupni« klavzuli (Einlösungsklausel), vsaj de lege ferenda, ne bi mogel povsem strinjati (str. 253), prav tako ne s tolmačenjem § 29 našega zakona (str. 272, 273); dalje opozarjam na §§ 54 in 55 o zavarovalčevih postranskih dolžnostih. — Šesto, poslednje poglavje prve knjige razpravlja o uveljavljanju, prenosu in obremenitvi zahtevkov iz zavarovalne pogodbe. Tu so zlasti važna pojasnila o stališču in delokrogu razsodišča v smislu § 11 našega zakona.

Druga knjiga ima dve »polovici«: pravo zavarovanje zoper škodo in pravo osebnega zavarovanja, kateremu pisatelj, v nekakem nasprotju s sistemom našega zakona, prišteva tudi zavarovanje za primer nezgode (prim. str. 45). Prva »polovica« obsega v prvem delu obče norme za zavarovanje zoper škodo. Prvo poglavje razpravlja o interesu;⁶⁾ posebno dobra so izvajanja o zavarovalcu in zavarovancu (§ 69, str. 401 do 417) in o odsvojitvi zavarovane stvari (§ 72). — Drugo poglavje (»Zavarovalna vrednost in zavarovalna vsota«) govori zlasti tudi o prenizkem, previsokem in večkratnem zavarovanju, s strogim razlikovanjem med prostim večkratnim in dvojnim zavarovanjem. — Iz tretjega poglavja (»primer škode«) bi naglasil zanimiva razlaganja o zakrivljeni povzročitvi primera škode (§ 79). — Četrto poglavje razpravlja o odškodnini. — Drugi del prve polovice obravnava posebne vrste zavarovanja zoper škodo in sicer v prvem poglavju zavarovanje zoper požarno škodo. Važna sta tu predvsem § 91 (o vzpostavitveni klavzuli) in § 92 (o zaščiti realnih upnikov pri zavarovanju poslopij zoper požar). — V drugem poglavju je obdelano zavarovanje zoper škodo od toče, v tretjem zavarovanje živine, v četrtem transportno zavarovanje. — Peto poglavje ob-

⁶⁾ Boj za to, v kakem razmerju sta pojma »škoda« in »interes«, označuje Ehrenzweig po pravici za boj o izrazu, »für die Gestaltung der Rechtsordnung ohne allen Belang« (str. 375 in sl., zlasti str. 378 in 382).

sega zavarovanje zoper škodo iz odgovornosti. Za moj okus je to najboljše poglavje celega dela; pravna razmerja med zavarovalnico, zavarovalcem in onim, komur je zavarovalec (zavarovanec) odgovoren za škodo, je predočeno izredno jasno in nazorno. — V dodatku so obdelane nekatere panoge zavarovanja zoper škodo, ki jih zakon ne ureja izrečno: zavarovanje zoper škodo od vloma in poneverbe, od vodovodov, zavarovanje stekla, strojev, vozil, okrasnih predmetov. Podstava so obči pogoji, kakor so odobreni v Avstriji, vendar bo prav ta dodatek dobro služil tudi pri nas, saj obči pogoji v načelih skoro niso različni.

Drugi »polovici« druge knjige je predmet osebno zavarovanje. Prvo poglavje (»Življensko zavarovanje«) govori o pojmu in vrstah, o zavarovani osebi, o opisu in povečanju nevarnosti, o odpovedni pravici zavarovalca, o življenskem zavarovanju v korist tretjih oseb — jako pomembne in potrebne pripombe —, o zavarovalnem primeru, o pravici zavarovalca do premijske rezerve, o zavarovalnem zahtevku v odnosu z zavarovalčevimi upniki, o posebni pravni ureditvi »malega« življenskega zavarovanja. — Drugo poglavje razpravlja o nezgodnem zavarovanju, ki po zakonu lahko obsega različne dajatve: golo vsoto (kakor pri življenskem zavarovanju), vsoto, katere višina je odvisna od vrste in obsega škode ra csebi, povzročene z nezgodo, in druge dajatve za nadoknaditev škode in stroškov (zdravniška pomoč, zdravila, pogrebni stroški). Tudi pri dajatvah poslednje vrste po besedilu zakona ne gre za zavarovanje zoper škodo, nego za nezgodno zavarovanje, vendar pa Ehrenzweig priznava, da je zoper škodo od nezgode mogoče tudi po zakonskih določbah o zavarovanju zoper škodo, ki pač ni zavarovanje v smislu 4. poglavja našega zakona, ampak posebne vrste zavarovanje zoper osebno škodo (str. 859, 860). Po besedilu našega zakona ima Ehrenzweig prav, drugo je vprašanje, ali je stvar praktično urejena; iz izvajanj v § 138 B) bi se dalo sklepati, da ni. — V dodatku k drugi polovici druge knjige sta kratko obdelani bolezensko in invalidsko zavarovanje.

Sistemu knjige, ki je večinoma itak dan s sistemom samega zakona, po mojem mnenju ni prigovarjati; ona že omenjena neskladnost glede 4. in 5. poglavja prve knjige je stvarno upravičena. Slog je skoro vseskozi jasen in točen, kar je ob tako težki in prepleteni snovi vredno posebnega priznanja; edino § 91 se mi vidi nekaj težje razumljiv. Sporna vprašanja, ki jih je v zasebnem zavarovalnem pravu jako mnogo, so prikazana izčrpno; avtor zavzema v njih točno stališče; v poedinosti ni da bi se spuščal, reči pa je treba, da je le prav malo točk, v katerih bi se pisateljevo mnenje ne moralo priznati za pravilno ali za vsaj tako dobro osnovano kakor nasprotno. Da je razumevanje znatno olajšano onemu, ki kolikor toliko pozna zavarovalno tehniko, ni treba naglašati; stvar ni drugačna, kakor je na primer pri bančnih ali borznih poslih, kjer je poznanje tehnike često prav tako pogoj za pravilno razumevanje pravnih določb. Prednost Ehrenzweigovega dela je, da se povsod opira ali vsaj ozira na splošne zavarovalne pogoje; tako je teorija povezana z življenjem, kar je pri obdelovanju zasebnega zavarovalnega prava tem važnejše, ker zakon o zavarovalni pogodbi razmerno redko neposredno vpliva na življenje, temveč večinoma prav po občih zavarovalnih pogojih. Saj je res, da prav zato brez zveze z občimi zavarovalnimi pogoji

o zasebnem zavarovalnem pravu skoro ni moči razpravljati, toda pisateljeva zasluga je, da je to zvezo povsod krepro naglasil in do kraja izvedel.

Nobenega od gori navedenih zakonov o pogodbenem zavarovanju ne bo moči pri zenačenju našega zasebnega zavarovalnega prava prosto prevzeti, kakršen je, tudi ne avstrijskega, dasi že velja v enem pravnem področju. Ozirati se bo treba, seveda prav previdno, na spremembe in dopolnitve v tujih zavarovalnih zakonih in zlasti na naše posebne prilike, ki se, vsaj deloma, odražajo v občih zavarovalnih pogojih pri nas poslujočih zavarovalnic. Ti splošni zavarovalni pogoji se, kakor je že omenjeno, ne razlikujejo toliko, kolikor bi se moglo pričakovati po tako različnem zakonskem stanju, nasprotno, dokaj slični so si. Stvarni vzrok temu je pač, da naše zavarovalnice svojega poslovanja ne omejujejo na eno pravno področje, da pri nas posluje več tujih zavarovalnic, ki, vsaj deloma, poslujejo tudi v področjih imenovanih zakonov, in da so zavarovalnice vsaj za nekatere važne zavarovalne panoge med seboj povezane s pozavarovanjem, ki bi bilo ob bistveno različnih občih pogojih prvega zavarovanja znatno oteženo.⁷⁾ Poleg tega pa bo potrebna tudi kritičnost napram samemu besedilu onega ali onih zakonov, ki se vzemo za prvo osnovo našemu zenačenemu zasebnemu zavarovalnemu pravu. Za to kritiko pa daje Ehrenzweigovo delo vprav izvrstno podstavo in v tem je njegov posebni pomen za nas. Ehrenzweigovo delo je namreč zgrajeno skozi in skozi kritično, t. j. povsod opozarja na teoretske in legislativnotehniške pogoške v zakonih in njihove praktične posledice, včasih s prav jedko besedo. Število teh opazk je prav znatno, precej preko sto sem jih našel in večina je upravičena. Seveda ni vsaka od njih nova, toda tu jih najde zbrane, kdor bo imel posla s sestavljanjem našega načrta — in z njega oceno. Sicer pa bodo pri našem zakonodavnem delu dobro služile ne samo kritične opazke, nego tudi mnoge druge pripombe.

Z eno besedo, Ehrenzweig je s svojim delom jako obogatil zavarovalno pravno vedo, zlasti še kar se tiče našega (avstrijskega) zakona o zavarovalni pogodbi; delo, ki ima izčrpna kazala, bo pa dobro služilo tudi praksi in sestavljanju našega načrta za ureditev zasebnega zavarovalnega prava. Škoda, da mu je cena, absolutno vzeta, za naše prilike dokaj visoka.

Milan Škerlj.

**Dr. Dolenc Metod in Maklecov Aleksander: Sistem celokupnog kri-
vičnog prava kraljevine Jugoslavije.** Geca Kon, Beograd, 1935, Strani 320.

Knjiga je srbski prevod »Sistema...«, ki je izšel l. 1933. v slovenskem jeziku v založbi Tiskovne zadruga v Ljubljani. Slovenski original ima 414 strani (širok tisk), ocenili smo ga obširno v Slov. Pravniku 1934 na str. 300—303. Vse, kar smo omenili glede vrilin te knjige, velja tudi za srbski tekst.

⁷⁾ Za podatke o občih zavarovalnih pogojih moram tudi na tem mestu kar najlepše zahvaliti g. generalnega ravnatelja Vzajemne zavarovalnice dr. Dermastijo, ki mi je poleg tega ljubezljivo dal na razpolago tudi same tekste.

Srbski prevod se razlikuje od originala v tem, da je v prevodu upoštevana tudi književnost, ki je izšla po slovenski izdaji. Opazili smo tudi nekaj popolnitev prvotnega besedila: Str. 28, opomba 1.: V tej opombi je oblikovano stališče avtorjev glede pojma in izraza »biče krivičnog dela« v zvezi z naukom prof. T. Živanovića; str. 72, 73 (primerjaj besedilo na str. 93 slov. teksta): Tu je uvrščen nov pasus: »Neuračunljivo lice može... o vinosti neuračunljivost lica.« Ta odstavek v srbskem tekstu se nam zdi posebno važen. V njem je bolj podrobno pojasnjeno, zakaj izključuje nevracunljivost krivdo s stališča normativne teorije o krivdi; str. 251: V poglavju o zločinih zoper obče zdravje je upoštevan tudi zakon o pobijanju spolnih bolezni z dne 18. marca 1934. Sl. N. 122.

Manj važne spremembe in dopolnitve so raztresene na raznih mestih knjige.

Dr. Munda.

Bruns Viktor, L'égalité des droits de l'Allemagne en tant que problème juridique. Schriften der Akademie für Deutsches Recht. Carl Heymanns Verlag. Berlin, 1935. 36 strani, RM 1.

V tej knjižici je ponatisnjeno predavanje, v katerem je obrazložil odličen mednarodnopravnik Viktor Bruns na I. plenarni seji Akademije za nemško pravo 5. novembra 1933 ravnopravnost Nemčije kot pravni problem. Po njem je pravna podlaga za konec vojne in za novo ureditev odnošajev med vojskujočimi se državami bila postavljena v pogodbi o premirju dne 11. novembra 1918, s katero so se pogodbene stranke zavezale skleniti mirovno pogodbo na temelju tzv. Wilsonovih točk. Wilson ni postavil ravnopravnosti samo kot obče načelo, ampak tudi posebej še za razorožitev vseh držav. Na temelju versajske mirovne pogodbe je bila Nemčija prisiljena razorožiti se. V uvodu k V. delu te pogodbe je predpisano, da se Nemčija zavezuje izpolniti predpise o razorožitvi, »da bi omogočila uvod v splošno omejitev vseh držav.« Razen tega vsebuje člen 8. pakta Zveze narodov dolžnost članic, da se do gotove meje razorožijo. Obveznost Nemčije, da ostane še nadalje razorožena, zavisí tedaj od tega, kako bodo aliirane in asociirane sile izpolnile svoje obveznosti, da se obče in na enak način razorože.

K tej pravni konstrukciji, bi se moglo pripomniti, da je vprašanje, ali je bila za države-zmagovalke pravno podana obveznost, skleniti mirovno pogodbo natančno po Wilsonovih točkah. Tudi je dvomljivo, če iz zgoraj navedenega uvoda k V. delu versajske mirovne pogodbe izhaja za aliirane in asociirane sile pravna obveznost razorožitve. Vsekakor pa je pravilno, da je razorožitev Nemčije bila mišljena kot prva stopnja, kot uvod k občni razorožitvi. Ostale države, predvsem velesile so si naprtille veliko odgovornost pred javnim mnenjem, ker se v 15 letih niso razorožile in s tem odpravile neenakost, kot bi bilo naravno in pravično. Vendar ta opustitev (Bruns str. 28 v njej gleda »kršitev prava in pogodb«) še ni dajala Nemčiji pravice, da krši izrečne predpise versajske mirovne pogodbe, kar se je zgodilo z zakonom od 16. III. 1935, s katerim je nemška vlada uvedla občo in obvezno vojaško dolžnost ter reorganizirala nemško vojsko.

Dr. Ivan Tomšič.

Glunger Wilhelm: Die Lehre vom neuen Staat. Založba Student an die Front, Darmstadt, 1934, str. 63, v zbirki Grundlagen der Neugestaltung, Bausteine zur Wiedergeburt deutscher Kultur.

S to knjigo, ki jo je posvetil tretjemu rajhu, hoče pisec dati trajno veljavne smernice za pravilno spoznanje in doumetje države. V kratki, vendar dejansko utemeljeni polemiki zavrača kot neživljensko, izključno duhovnoznanstveno in zato prenapeto »čisto državno in pravno vedo«, ki s svojim istovetenjem države in prava uganja v resnici kult golih oblik, praznih vsakršne vsebine. A prav tako zavrača z isto upravičenostjo prirodoznanstveno-materijalistično usmerjene spoznavne metode bodisi marksističnega pojmovanja države in prava (anorganski »prirodni« železni gospodarski zakon) bodisi organskega (organski namembni razvojni zakon, entelehija). Nobena teh metod ne more pojasniti celotnega (totalnega) državnega bistva, kajti vsaka je le sposobna odkriti delno, a ne vso resnico. Po piščevem mnenju je sposobna dati adekvaten izraz državni resničnosti le njegova formula, da je država dejstvomalna enota (eine Wirkeinheit), v katero se je izoblikoval narod s svojim vodilnim redom (organizacijo) pod skupnim vodstvom; ta dejstvomalna enota opravlja svoje delo v času in prostoru. Resničnost države mu je delo in sicer delo na državi, v državi in za državo. Temu spoznanju mora seveda odgovarjati tudi veda o državi, ki je dejstvomalna (eine Wirklehre des Staates), pragmatična, energetična državna teorija. Čim pa pisec postavi trditev, da je država energija, delovna sposobnost, delanje in opravljeno delo, pričinja s svojimi priljubljenimi prispodobami iz vseh področij teoretičnih in uporabnih tehničnih ved¹, ki vzbujajo na eni strani upravičen videz, da gre piscu v mnogo večji meri za originalnost kakor za tehtno znanstveno prizadevanje, na drugi strani pa zmedo, ki prav nič ni sposobna doprinesiti k jasnejšemu razumevanju piščevih motrišč. Novega spoznanja ne prinaša knjiga nobenega, niti ne odkritij doslej prikritih resnic, kakor si domišlja pisec. Edini smoter, ki ga je pisec v tej svoji knjigi zasledoval, je proslavljanje nacionalnosocijalističnega državnega pojmovanja, snovanja in oblikovanja. A tudi edino pod tem zornim kotom je knjiga poleg svoje nesporne jezikovne dognanosti, izpiljenosti in prečiščenosti interesantna.

Dr. Gorazd Kušej.

Zbornik znanstvenih razprav. XI. letnik, 1934/35. Izdaja profesorski zbor juridične fakultete v Ljubljani, 1935, str. 284.

Vsakoletni zbornik znanstvenih razprav nam je postal že tako potrebna publikacija, da bi pomenilo velik nedostatek, ako bi izostala. Del bogate žetve je, ki dozoreva na naši pravniški fakulteti in ki naj nudi tako teoretiku kakor praktičnemu juristu iz vsake pravne discipline nekaj. Tako je tudi letošnji zbornik pester po vsebini in prinaša deset razprav in to malodane iz prav toliko panog pravne znanosti. Prispevali

¹ Gl. tudi prikaze Glungerjevih doslejšnjih važnejših del iz persesa B. Furlana v Slov. Pravniku, l. 1931 str. 289, l. 1932 str. 65 s. in str. 358 s., l. 1933 str. 151.

so naslednji: 1) Bilimovič A.: Oblike obrtnih in industrijskih obratov. 2) Dolenc M.: »Naklep« in »namera« v kazenskem zakoniku kraljevine Jugoslavije. 3) Jurkovič J.: O pojmu prava. 4) Kušej G.: Kraljevska oblast in njen obseg po ustavi Kraljevine Jugoslavije z dne 3. septembra 1931. 5) Kušej R.: Mešani braki v bračnih pravilih pravoslavne cerkve. 6) Lapažne S.: Spori v pogledu vzročne zveze. 7) Maklecov A.: Pravna narava prisilne objave sodbe. 8) Sajovic R.: Prvenstvene terjatve v poravnalnem postopku. 9) Spektorski E.: Pojem univerzalnega prava v XVII. stoletju. 10) Tomšič I.: Sveta aliansa in Zveza narodov.

Naslovi govore dovolj razločno, da je predmet skoro vsem razpravam pretežno praktičnega pomena in da se ne skuša dognati vrednost obravnavanega vprašanja samo z zgolj teoretičnega vidika. Spojitev teh dveh svrh se je v letošnjem zborniku kaj lepo posrečila, tako da se je pokazala zamisel, obravnavati praktična vprašanja ne zanemarijaje pri tem teoretično globiino, za kaj plodno. Ni dvoma, da s tem že precej številni prijatelji juridične fakultete ne bodo nezadovoljni.

Tekom leta je izstopil iz vrst aktivnih fakultetnih učiteljev univ. profesor dr. Fran Eller. Fakulteta mu je posvetila to knjigo, sicer majhno priznanje njegovemu neumornemu delu, a tem bolj prisrčno kot dragemu tovarišu.

Dr. R. S.

Plansko-privredna proučavanja. Prva knjiga. Privredna organizacija Nemačke. S predgovorom Dr. Hjalmara šahta. Predsednika Rajhsbanke i vršioća dužnosti Ministra Privrede. Izdavač Narodno Blagostanje A. D. Beograd, 1935.

Navedena knjiga predstavlja prvi zvezek publikacij, ki jih ureja Velimir Bajkič in ki naj dajo detajlni oris praktičnih poskusov o izvedbi načrtnega gospodarstva. Prvi zvezek je posvečen Nemčiji, in sicer ekonomski politiki nacionalsocijalistične Nemčije, ki presnavlja svoje narodno gospodarstvo v obliki načrtnega gospodarstva.

Knjiga se pričinja z uvodnim člankom dr. Velimirja Bajkića, bivšega profesorja na beograjski univerzi, urednika »Narodnega Blagostanja«, znanega ekonomskega strokovnjaka, ki uživa velik sloves tudi izven mej Jugoslavije. Bajkićev članek razpravlja o pojmu, teoriji in praksi načrtnega gospodarstva ter podaja kratko karakterizacijo treh glavnih tipov tega gospodarstva: totalnega načrtnega gospodarstva, socialno naprednega in stanovskega. Dalje pozdravlja dr. H. Schacht v kratkem predgovoru publikacijo, ker podaja pravo sliko novega razvoja nemškega gospodarstva. Obenem izraža željo, da »ovaj prikaz prilika u Nemačkoj doprinese još potpunijoj ekonomskoj i kulturnoj saradnji između Nemačke i Jugoslavije, koje se kao industrijska i agrarna država najsavršenije dopunjuju«. H. Schacht se sklicuje pri tem na novo trgovinsko pogodbo, sklenjeno med Jugoslavijo in Nemčijo maja meseca 1934.

Globoka reorganizacija gospodarskega ustroja, ki jo izvaja nacionalsocijalistični »tretji rajh«, je zelo interesantna, posebno zaradi tega, ker se ustvarja z njo novi tip načrtnega gospodarstva, ki ni zgrajen na socialističnem, temveč na socialnem načelu: »splošna korist

gre pred individualno koristjo«. Prava slika te reorganizacije nemškega narodnega gospodarstva in njeni detajli pa so doslej v Jugoslaviji še malo znani. Zato tem bolj pozdravljamo izdajo navedene knjige. Njeno vrednost povečava še to, da je sestavljena iz vrste člankov o posameznih granah nemškega gospodarstva, spisanih po nemških gospodarskih delavcih, ki praktično sodelujejo pri reorganizaciji teh gospodarskih gran. Takšni so članki o stanju narodne prehrane (Reichsnährstand), o organizaciji industrije, obrtništva, trgovine, bankarstva in prometa, o načinih, kako se rešuje v novi Nemčiji problem brezposelnosti, o delovni obveznosti, o delovni fronti, o pomenu delavskih naselbin, ki ustvarjajo vir dodatnega zaslužka, o kolonizaciji, o zadolženosti nemškega kmetijstva in o ukrepih za njega razdolžitev, o načrtni trgovinski politiki Nemčije, o gospodarskih odnošajih med Nemčijo in Jugoslavijo.

Značaj in poklic posameznih avtorjev jamčita za točno in zanesljivo dokumentacijo zadevnih člankov. Kar se pa tiče ocene uspehov, doseženih v različnih gospodarskih granah z novo nemško ekonomsko politiko, ccene, ki je v knjigi zelo povoljna in deloma celo panegirična — o pravilnosti te ocene bo mogoče napraviti definitivno sodbo le po preteku daljšega roka. Doda 3—4 let namreč ni zadostna, da bi pravilno presojali rezultate tako dalekosežnega preustroja celotnega narodnega gospodarstva, kakršen se vrši sedaj v Nemčiji.

A. Bilimović.

Dodatek Spomenici Kongresa pravnika u Zagrebu 1934. Izdal Stalni odbor pravnika, Zagreb, 1935, str. 157.

Poročilo o lanskem pravniškem kongresu v Zagrebu je uredil predsednik tega kongresa, nam vsem znani pobornik ideje skupnosti med jugoslovanskimi pravniki, dr. Ivo Politeo. V uvodu se opravičuje, zakaj je izdal ta dodatek tako kasno, no to mu daje priliko, da riše v par potezah velike spremembe, ki so nastopile v pravništvu po zagrebški skupščini. Zatem sledi verno poročilo vseh dogodkov na skupščini, obširen je zlasti popis, kako so sprejemali jugoslovanski pravniki bolgarske tovariše na obisku, ki je bil njih prvi v Jugoslaviji. Nato prinaša knjiga pet referatov, in sicer najprvo obeh bolgarskih pravnikov, ki sta jih imela na zaključnem zasedanju skupščine, in to: dr. J. Fadenhechta: Zakoni, koji su u Bugarskoj na snazi, in dr. D. Konstantinova: Oblici stanbenog prava u Bugarskoj. Zatem sta natisnjena referata dr. Cv. Gregorića: Naš narodni dohodak i njegovo poresko opterećenje, ter dr. H. Holzmannna: Fiskalni tereti i narodni dohodak, ki jih ni bilo moči natisniti več v Spomenici sami. Končno je objavljeno predavanje dr. A. Lazarevića: Položaj i uloga sudije u savremenoj državi, obdržano na zborovanju sodnikov, ki se je vršilo istočasno s pravniškim kongresom.

Spomenica Kongresa pravnika u Beogradu 1935. Izdal stalni odbor Kongresa, Beograd, 1935, str. 326.

Dobrih deset dni pred letošnjo glavno skupščino Kongresa pravnikov je izšla Spomenica, v kateri so natisnjeni v prvi vrsti referati. Urednik Jovanović, agilni tajnik kongresa se v pagovoru opravičuje, zakaj je knjiga tako pozno izšla, no, zdi se nam, da je ta očitek v oči gled razmeram prejšnjih let neutemeljen. Vse kaže namreč na zboljšanje, natisnjeni so prav vsi referati, kar se doslej še ni zgodilo.

Spomenici je napisal uvod predsednik Kongresa, dr. M. Stojadinović. V lepih črtah omenja važnost kongresnega dela, s toplimi besedami se spominja vseh dosedanjih delavcev na njih. Nato slede po vrsti referati. 1. O jamstvu sodniške neodvisnosti: dr. D. Danić, dr. I. Krbek, dr. Dj. Tasić, dr. R. Krivic, N. P. Georgijev. 2. Značenje prava pogodbenega zavarovanja: dr. Ž. Perić in dr. M. Bartoš, dr. H. Werk, dr. V. Moro, dr. M. Milovanović, dr. P. Pnjev. 3. Kazenskopravna odgovornost organov in nameščenecv denarnih zavodov: dr. S. Frank, dr. S. Adamović, dr. R. Vukčević, dr. S. Perlberg, 4. Pravice branilcev med pripravljalnim postopkom: dr. T. Živanović, dr. L. Zimperman, dr. H. Lučovnik, dr. A. Boremović, dr. M. Genovski. Vsega skupaj torej 19 referatov, med temi za vsak tema po en bolgarski. Obilica referentov, ki so se priglasili prostovoljno, kar treba posebno naglasiti, kaže, da zanimanje za strokovno plat kongresa nikakor ni majhno, marveč vprav nasprotno naravnost veliko. Za referati slede spomini na umrli pravniku zvesta kongresna sodelavca, Djordja Nestorovića in Dušana Subotića. Lepo urejeno knjigo zaključuje nekoliko podatkov iz Jovanovićevega peresa o dosedanjih kongresih in sodelavcih na njih.

Dr. R. S.

Dr. Blagojević Vidan: Dokazna snaga gradjanske presude u krivičnom sporu. Posebni odtis iz Braniča 1935, str. 13.

Dr. Eisner Bertold: Medjunarodno medjupokrajinsko (interlokavno) i medjuversko bračno pravo Kraljevine Jugoslavije. Tipografija, Zagreb, 1935. Str. 189.

Jovanović Stojan: Spomenica skupštine Udruženja sudija Kraljevine Jugoslavije održane 9 juna 1935 godine u Beogradu. Posebni odtis iz Pravosudja, Beograd, 1935, str. 88.

Koštunica Jovan: Iz osiguranja. Praksa nemačkih sudova. Samozaložba, Beograd, 1935. Str. 318. Cena 100 Din.

Maklecov Aleksander: Comment l'exécution de la peine privative de liberté doit-elle se différencier de l'exécution des mesures de sûreté comportant privation de liberté? Le système progressif doit-il être pris en considération aussi pour les mesures de sûreté? Referat za mednarodni kriminalistični kongres v Berlinu 1935. Str. 11.

Dr. Pržić Ilija: Izvori medjunarodnog prava. Posebni odtis iz Arhiva 1935, str. 18.

Staubs Kommentar zum Allgemeinen Deutschen Handelsgesetzbuch. Ausgabe für Österreich. I. Band. 12. snopič, čl. 175—207, str. 705—768. II. Band. 4. snopič, čl. 301—313, str. 193—256. Dunaj, Manz 1935,

Dr. Ščetinec Juraj: Korporativno uređenje države s obzirom na novi austrijski ustav. Samozaložba, Zagreb, 1935. Str. 50. Cena 10 Din.

Tauber L.: Udžbenik Trgovačkog prava. Geca Kon, Beograd, 1935, Str. 204.

Uredba o jednostavnijem i brzem postupku kod krivičnih sudova. Zagreb, Tipografija, 1935. Str. 10. Cena 5 Din.

Članci in razprave v pravniških časopisih. Arhiv, XLVII, št. 6: Frank S.: Normativna obilježja bića krivičnog djela u odnosu prema pravnoj politici i pravnoj teoriji. Solovjev A.: Kažnjavanje neverne žene

u crnogorskom i bizantiskom pravu. Kostić L.: Nepravilni, naročito ništavni upravni akti. Mirković M.: Pokušaji reorganizacije Engleske. Mirković Dj.: Državni nadzor nad društvima deoničkog oblika. Lazarević A.: Nasledno pravo po UVz. Bartoš M.: Ženevski menični tekstovi kao međunarodni običaj. — **Arhiv, XLVIII, št. 1—2:** Tasić Dj.: O tumačenju krivičnopravnih i finansijskih zakona. Bilimović A.: Nekoliko modernih struja u ekonomskoj teoriji. Maklecov A.: Izvršivanje kazna i mera bezbednosti. Pržić I.: O izvorima međunarodnog prava. Vladisavljević M.: Suverenost i međunarodno pravo. Tauber L.: Nadležnost trgovačkog suda po novom Grpp. Blagojević V.: Pojam zadržgara u obaveznim izabranim sudovima po srb. gr. p. Vukčević R.: Kad postoji kućna zajednica. Konstantinović N.: Pitanje sitnih seoskih gazdinstva. Bajer H.: Obustava krivičnog postupka pred sreskim sudom. Živadinović M.: Stupanje na snagu zakona o izvršenju i obezbeđenju. — **Arhiv XLVIII, št. 3:** Arandjelović D.: O zakonskoj dužnosti muža da izdržava ženu za vreme trajanja braka. Lubinski M.: Pojam kriminalne politike i njene granice. Tomasić D.: Američko tržište rada i ideja o suverenosti nordiske rase. Goljas J.: Međunarodna javna pomoć. Plakalović B.: Presuda zbog izostanka ili propuštanja. Bajalović Lj.: Uredba o zaštiti zemljoradnika od 1934 god. i ostali odnosni propisi u svetlosti meničnog prava. Bartoš M.: Međunarodna hotelijerska odgovornost. Pržić I.: Manjinske škole u Albaniji. Smiljanović M.: Saniranje francuskih financija. — **Branič št. 6:** Stefanović Lj.: O mogućnosti ostvarenja Pan-evrope. Knežević D.: Uloga zastarelosti kod pribavljanja i gubitka prava svojine i službenosti. Peta redovna glavna skupština Saveza advokatskih komora Kraljevine Jugoslavije. Belić M.: Advokatsko zastupanje pred duhovnim sudovima. — **Branič št. 7—8:** Žoseran L.: Evolucija odgovornosti. Sladović E.: Novo nacionalno-socijalistično pravo poravnanja. Wolf G.: Napredak na polju socijalnog zakonodavstva u novoj Nemačkoj. Blagojević V.: Dokazna snaga krivične presude u građanskom sporu. Subotić Dj.: Presuda zbog izostanka. — **Branič št. 9:** Arandjelović D.: Nullum crimen sine lege. Goršić F.: Za što skorije stavljanje na snagu zakona o izvršenju i obezbeđenju. Kulaš J.: Krivično-pravno delo pobačaja. Petrović V.: Zakoniti i pošteni posednik menice. — **Mjesečnik št. 6—7:** Maurović I.: Nekoliko riječi o predosnovi općega građanskoga zakonika. Timoškini V.: O prekoračenju kaznene vlasti. Ruždžić M.: Odgovornost mirijskih nekretnina za ostavinske dugove. Stefanović J.: Zamenjivanje šefa države. Gjurković M.: O prekovremenom radu u industrijskim preduzećima. Krmpotić J.: Uzadruženjem u novu zadrugu ne gubi se članstvo u staroj zadrugi. Jeremić S.: Elektricitet kao objekt prava. L. R.: K tumačenju V. glave I. otsj. III. dijela i § 622 Grpp. Mikošji V.: Rudarska sudbenost po Grpp. Gorničić J.: Glavni atributi otpremnoga prava u savremenoj praksi. — **Mjesečnik št. 9:** Tomasić D.: Formiranje vladajućih skupina (cirkulacija elita) u ranijem društvenom razvitku Hrvata i Srba. Katurić J.: O primjenjivanju propisa § 166 Kz. Rižnar V.: Otkazni rokovi po t. 3 § 655 Grpp. Muha M.: Presuda zbog izostanka ili propuštanja. Bulić I.: K tumačenju § 81 Kz. o roku zastare kazne pri kazni strogoga zatvora i zatvora ne dužega od jedne godine. Lederer Ž.: Volja kao oznaka rata. Digović P.: Španjolski ustav. Franulić VI.: Sadržaj finansijskog zakona po starom i novom zakonu o državnom računovodstvu. — **Policija št. 11—12:** Kuzmanović A.:

Studija o dejstvu ukaza o raspuštanju Narodne skupštine. Kostić L.: Konstitutivni upravni akti. Blagojević V.: Dokazna snaga građanske presude u krivičnome sporu. Jelić I.: Deveti Medjunarodni Kongres za kaznene zavode. Tauber L.: Pojam kartela i krivične sankcije naše uredbe o kartelima. Kecojević S.: Odredjivanje nadležnosti sreskog suda po Kp. Mišić D.: Kriza krivičnog prava. Pašković D.: O posledicama izostanka po zak. o opštem upr. post. Petrović V.: Opštinski sudovi na teritoriji Apel. sudova u Beogradu i Skoplju. Terzijevo K.: Zavičajnost — članstvo. Petković I.: Kolizija § 375.a srp. kaz. zak. i propisa §§ 548—554 Grpp. Pandurović D.: Rasmatranje opštinskih odluka i primena § 135 Zak. o opšt. Trenčević S.: Tumačenje § 102 Č. Z. u vezi sa odredjivanjem zastupnika odsutnom starešini nadležstva. — **Policija št. 13—14:** Kostić L.: Konstitutivni upravni akti. Godina D.: Pravni život u Nemačkoj i naše prilike, Jelić I.: Deveti Medjunarodni kongres za kaznene zavode. Petrović B.: Sudijska nezavisnost. Jovanović R.: Vanparnični postupak kod pozakonjenja vanbračne dece. Terzijevo K.: Zavičajnost — članstvo. H.: Uredba o zaposlenju stranih državljana. Dravić V.: O nehatu. — **Policija št. 15—16:** Tasić Dj.: Nulla poena sine lege u našoj sudskoj praksi. Petrović M.: O samoupravi banovina. Kecojević S.: Produženo krivično delo po Kz. Mijušković J.: Funkcijona nadležnost sudije pojedinca i § 203 Kp. Jelić I.: Deveti Medjunarodni Kongres za kaznene zavode. Jovanović M.: Da bi građanin po čl. 25 Zs. imao pravo na naknadu štete od Države, koju mu je nepravilnim i protivzak. radom nanoe sudija prilikom vršenja služb. dužnosti, potrebno je da prethodno dokaže, kako samu pretrpljenu štetu koju zahteva, tako i da su sudije svojom služb. radnjom — iz koje je ista proizašla, postupali zlonamerno ili iz krajnje nebrežljivosti. Jovanović R.: Vanparn. postupak kod pozakonjenja vanbračne dece. Dravić V.: O nehatu. Pražić J.: Reforma opštinske samouprave. Janjanin S.: Može li zatvor po Kz. biti kraći od sedam dana. — **Pravna misao št. 3:** Lazarević A.: Nalog i legat. Tomić P.: Protekcionizam u istoriskoj perspektivi. Brajković V.: Zajedničke karakteristike pomorskoga prava na Jadranu. Mijušković J.: Kasacioni sud i njegova praksa. Petković I.: Principi nepravednog obogaćenja — § 902 gradj. zak. primenjen kod državnih nabavaka. — **Pravna misao št. 4—5:** Tasić Dj.: Je li socialno pravo spontano. Molerović Dj.: Planska privreda. Vučo N.: Osnovni principi krivičnog prava u Sovjetskoj Rusiji. Živadinović-Bor S.: Pitanje zaštite domaćeg filma i naše pozitivno zakonodavstvo. Filipović Z.: Pravni položaj akcionarskih društava u Jugoslaviji. Stupar Ž.: Poreska reforma u Francuskoj. Kečkelić D.: Predosnova gradj. zak. za Kraljevinu Jugoslaviju. — **Pravni pregled št. 4:** Gal R.: Regulatorna i kreditna (kauciona) hipoteka. Jeremić S.: Troškovi zastupanja privatnog učesnika u krivičnom postupku. Jagedić J.: Pravni lekovi protiv odluka donesenih po zakonu o Vp. Lalošević S.: Da li odgovornost naslednika za dugove čini jedinstveno suparništvo po 115 Grpp. Grba B.: Oduzimanje svojevlastnosti. — **Pravosudje št. 5—6:** Savković J.: Nekoliko priloga istoriji postanka našega Grpp. Branković S.: O kupovini pšenice na zeleno. Veček E.: O fidejkomisima. Blagojević B.: Kondifikacija građanskog prava. Smalić N.: Da li se raskidanje zajednice mora uvijek tražiti kod vanparničnog suda? Vinogradov M.: Primena Sp. za sudove prvog i drugog stepena u stvarima izvršenja na nekretninama. Pejaković M.: Da li prigovorom o kompenzaciji nastupa

litispencijska? Avabatić H.: Primena i važnost zakona »Erazi kanu-name« na području vrhovnog šerijatskog suda u Skoplju. Mirković J.: Da li se može radi izbora prekinuti izvršenje kazne lišenja slobode? Stokić Lj.: Kaznene sankcije za povredu tajnosti rasprava. Kulaš J.: Povlačenje predloga za gonjenje u smislu § 89 Kz. Georgijev N.: Izmene krivičnog postupka u Bugarskoj. Tanasijević D.: Sudska računovodstva treba dovesti u ispravno stanje. Skupština udruženja sudija (prinaša vse referate, ki so bili ponatisnjeni tudi v Spomenici).

Razne vesti.

Osebnosti. Za starešine sreskih sodišč so postavljeni Gorenc Franc (Ljutomer), dr. Hočevnar Vojteh (Brežice), Turk Karel (Novo mesto), Muhič Franc (Slovenska Bistrica) dr. Dobrošek Josip (Sevnica), Moškovič Stanko (Kozje), za sodnika pri okrožnem sodišču v Celju Ročnik Rudolf. Premeščeni so sodniki: Fister Josip v Ljutomer, Peterca Franc v Črnomelj, Punčuh Vladimir v Slovensko Bistrico, Logar Franc v Konjice, Perovšek Martin v Kostanjevico, dr. Dougan Ivan k Sv. Lenartu v Slov. Goricah. Za banska svetnika pri banski upravi v Ljubljani sta postavljena dr. Ogrin Fran in Trstenjak Alojzij; za sreske načelnike Poklukar Ciril (Brežice), dr. Gregorin Alojzij (Kranj), dr. Tekavčič Karel (Laško), Kosi Anton (Kamnik), Platzer Albert (Delnice), Brezigar Mirko (Kočevje), Levičnik Franc (Logatec), Milač Ivan (Dravograd), Vovšek Franc (Črnomelj), Krajšek Anton (Novo mesto); za sreska podnačelnika dr. Bratina Franc (Dolnja Lendava), dr. Tomšič Josip (Ptuj). — Odvetniško pisarno so otvorili Ude Alojzij pri Sv. Lenartu v Slov. Goricah, dr. Štefanovič Danilo v Mariboru in dr. Voršič Josip v Ljubljani. — Izvrševanju odvetništva sta se odpovedala dr. Krek Miha in dr. Natlačen Marko. — V pokoj je stopil državni pravobralinec dr. Souvan Hubert. — Umrli so odvetnik dr. Treo Dragotin, starešina sreskega sodišča Potočnik Rudolf, notar v pok. Čibej Karel.

IV. mednarodni kongres za kazensko pravo v Atenah.¹ Pripravljalni odbor Mednarodnega udruženja za kazensko pravo (l'Association internationale de Droit pénal) je na svoji seji dne 5. januarja t. l. definitivno določil spored IV. kongresa tega udruženja, ki se bo vršil v Atenah v aprilu 1936. Spored obsega pet vprašanj, ki jim dodaja odbor tudi potrebna pojasnila.

¹ Posnemamo te podatke iz uradnega glasila Mednarodnega udruženja za kazensko pravo »Revue internationale de Droit pénal«. 1935. Douzième Année. N 1. Str. 8—11.

1. Na kak način more prispevati tuzemsko kazensko pravo k ohranitvi mednarodnega miru? V nekaterih kazenskih zakonikih in načrtih se opaža čim dalj tem bolj jasna težnja za kriminalizacijo dejanj, ki motijo mednarodne odnošaje, kot n. pr. zločinstva zoper varnost tujih držav, žalitve in obrekovanja istih, vojne propagande, razširjevanja lažnih poročil, izdelave ponarejenih listin, ki utegnejo motiti odnošaje med državami, itd. Odbor pravnikov pri razorožitveni konferenci je izdelal v juniju prvi načrt o tem predmetu (primerjaj: Société des Nations, Document Conf. D. — C. D. M. du 7 Juin 1933 in Document Conf. D. — C. G.142 du 12 Juin 1933, kakor tudi Addendum k letemu). Dognati je treba namreč, ali predstavlja mednarodni mir (la Paix internationale) pravno dobrino, ki je sposobna biti predmet kazenskopravne zaščite v tuzemskem (internem) pravu in, če je, potem je treba označiti: a) dejanja, ki morajo biti kriminalizirana, b) priporočljive sisteme pristojnosti (teritorialne, personalitetne, realne ali univerzalistne), c) izjemne primere, ki jih je treba izločiti iz pristojnosti državnega sodstva in prepustiti mednarodnemu (o tem vprašanju gl.: Vespasien V. Pella: La protection internationale, spomenica, izdelana na predlog razorožitvene konference: Société des Nations. — Conf. D. — D. C. M. 20, du 23 Juin 1932 ali »Revue générale de droit international publique«, julij — avgust 1933).

2. O mednarodni izmenjavi obvestil o prejšnjem kaznovanju (o sodnih antecedentih) obdolžencev. V boju zoper zločinstvenost se vse bolj očituje potreba po medsebojnem sodelovanju držav. V obliki izročitve, vzajemne pomoči in uporabe univerzalistnega načela je to sodelovanje pridobilo mednarodno priznanje. Nič manj važno ni to sodelovanje tudi v pogledu obveščanja sodišč o poprejšnjem kaznovanju obdolžencev. Podatke o kaznivih dejanjih, storjenih v tuzemstvu, vsebujejo kazenski registri. Glede deliktov, storjenih v tujini, pa je vse to še v povojih. Res, da imamo že sedaj konvencije med poedinimi državami o izmenjavi zadevnih podatkov. Toda zbog različnih pomanjkljivosti v pogledu klasifikacije ostanejo ti podatki večidel neizrabljivi. V času, ko so kazenski zakoniki začeli upoštevati učinek inozemskih obsodb zlasti glede na povratek, preklic pogojne obsode in izgubo pravic, kakor tudi glede ugotovitve zločinčeve socialne nevarnosti, je treba proučiti, kako naj se praktično uredi mednarodna izmenjava obvestil o sodnih antecedentih obdolžencev (sur les antécédents judiciaires des inculpés).

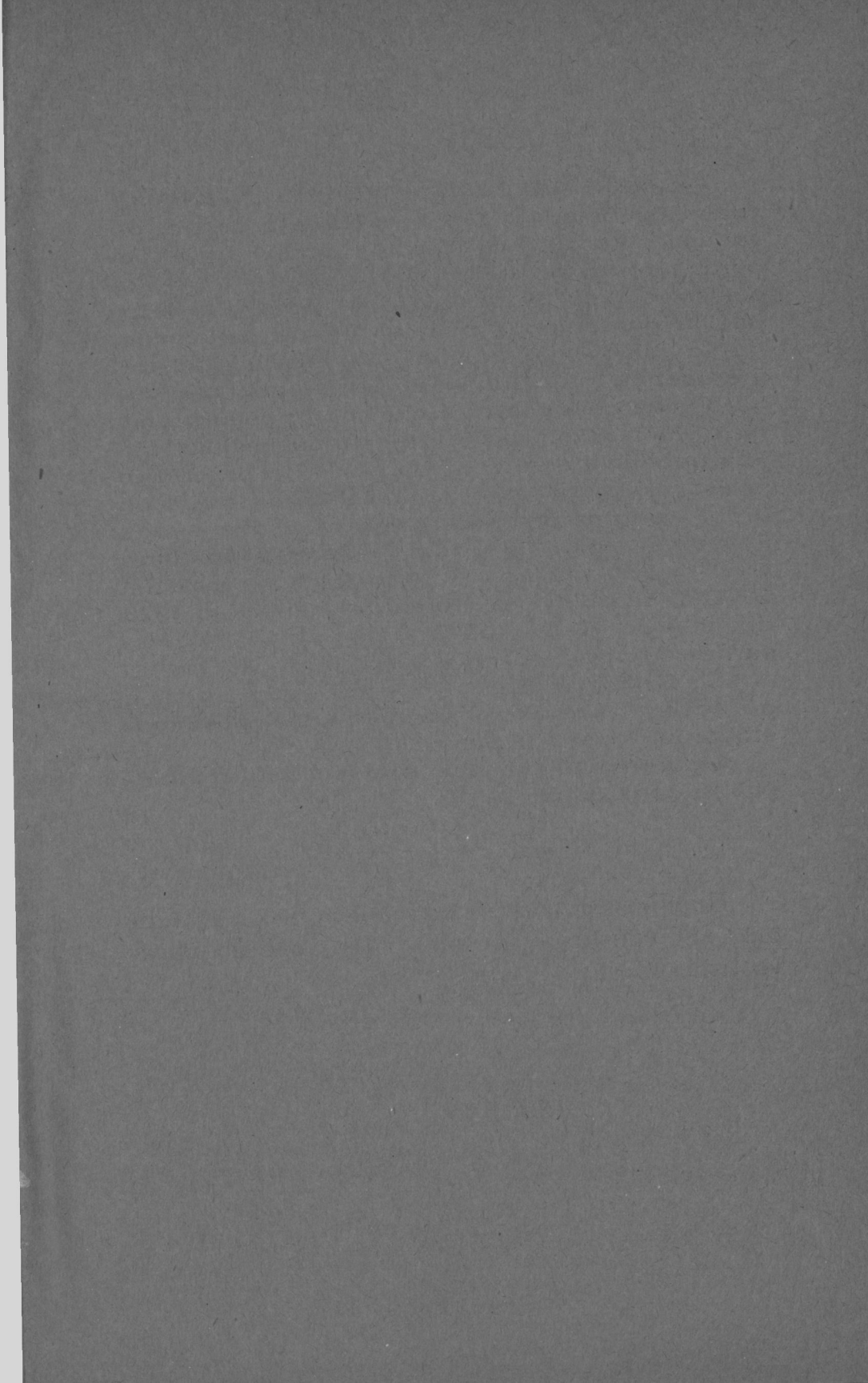
3. Ali je treba prepustiti sodniku pravico, da kaznuje dejanja, ki jih ni moči izrečno subsumirati pod zakonito določbo (sous les termes d'une disposition légale)? Načelo »nullum delictum sine lege ulla« tvori temelj modernega kazenskega prava v večini držav. Francoska revolucija ga je proglasila kot nujno jamstvo individua. Vendar nastopajo v zadnjem času nekatere teorije zoper to načelo, dočim ga nekatere zakonodaje, zlasti anglosaško pravo, vobče ne poznajo. Ni moči zanikati da daje to načelo nevarnim osebam, ki znajo spretno izrabljati zakonite predpise, možnost, da se izognejo kazenski odgovornosti. Znano je tudi, da se judikatura kaj čisto poslužuje ekstenzivne razlage zakona, da bi

ustregla potrebam življenja. Spričo tega se vsiljuje vprašanje: ali ne bi bilo morda treba nekoliko omiliti striktno izvajanje tega načela, in če je temu tako, pod kakimi pogoji in kvantitativno naj se to izvede? Ali pa je nasprotno treba ohraniti še nadalje tradicionalno načelo zaradi zaščite individualnih pravic?

4. Kakšne garancije naj bodo zasigurane obdolžencu tekom pripravljalnega postopka? Pri ureditvi kazenskega postopanja nastaja razen vprašanja o kaznovalni pravici države tudi vprašanje o pravicah obdolženca, da brani svojo ogroženo življenje ali čast. V pripravljalnem postopku, ko pravi krivec še ni dognan, je podana dvojna nevarnost: utegne trpeti družba, ako uživa obdolženec preveliko prostost, ki mu daje možnost, izogniti se upravičenemu pregonu; če se pa ta prostost preveč omeji, preti nevarnost sodnih zmot. Neskladnost med nejavnim in nekontradiktornim pripravljalnim postopanjem pri glavni razpravi, ki so jo smatrale še v preteklem stoletju kot upravičeno, ne zadovoljuje več moderne pravne zavesti. Da spravimo v sklad interese družbe, ki z obsodbo nedolžne osebe ne pridobi ničesar, in interese neupravičeno obdolžene osebe, je treba organizirati svobodo obrambe (la liberté de la défense) že od trenutka, ko se sproži kazensko postopanje. Toda kako naj pojmujejo to svobodo? Kakšen naj bo njen obseg? In kje so njene meje? Ta vprašanja morajo najti zadovoljivo rešitev vprav sedaj, ko se v različnih državah vrši preosnova kazenskega postopka.

5. O vlogi sodnih oblastev pri izvrševanju kazni in očuvalnih odredb. Doslej so smatrali, da preneha vloga sodnih oblastev, čim je izrečena kazenska obsodba. Od tega trenutka je državljani, ki je bil obsojen, prepuščen organom upravnih oblastev, ki jim je poverjeno izvrševanje sodnih obsodb. Pravosodni organi so posegali v izvrševanje kazni samo v izjemnih primerih, po končanem izvrševanju pa le glede tega, ako bi bilo ugoditi ali zavrniti prošnje o rehabilitaciji. V novejšem času je obveljalo prepričanje, da takšna popolna ločitev funkcij ni posrečena. Tisti, ki jim pripada pravica, da odvzamejo državljanu prostost v imenu zakona, morajo tudi skrbeti, da izvrševanje kazni ne bo samovoljno poostreno ali ublaženo. Načelo zakonitosti, ki je temelj kazenskega prava in kazenskega postopka, mora veljati kot vodilno načelo tudi pri izvrševanju kazni. Državljan, ki je obsojen na kazen, ostane še nadalje subjekt pravic, čigar varovanje ne sme biti tuje pravosodstvu. Ali zadostuje za dosego teh različnih smotrov pritegnitev organov izvrševanja kazni v službo justice? Ali ni treba storiti več ter pooblastiti sodnika, da posega v izvrševanje zakonitih odredb, s katerimi se more trajanje kazni skrajšati ali spremeniti v pogledu načina izvajanja (režima) ali pa s posebnimi ukrepi poostriti? — V času, ko se uvajajo v kazenske zakonike poleg kazni v pravem pomenu besede še očuvalna sredstva, ki so zvezana z odvzemanom prostosti, je treba nanovo proučiti vprašanje o razdelitvi funkcij med sodišči in upravo zavodov za izvrševanje teh ukrepov.

A. Maklecov.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe: Spomenica na drugi Kongres pravnika in letniki „Slovenskega Pravnika“ od l. 1909. naprej. Cena s poštnino vred za Spomenico o ljubljanskem Kongresu — 25 Din, za „Slovenski pravnik“ letniki od 1923 do 1934 po 70 Din, ostali letniki po 36 Din. Posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — cena 15 Din.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — cena 30 Din.

Kupimo 1. in 2. številko letnikov 1930., 1931. in 1933. »Slovenskega pravnika«. Ponudbe na upravo lista.